

UNIVERZITA KARLOVA

Fakulta humanitních studií

Pracoviště Orální historie – Soudobé dějiny

Bc. Markéta Ševčíková

„Všichni jsme potomci Karla IV.“

Poválečná šlechta v pamětnické reflexi jednoho rodu

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Jiří Hlaváček, Ph.D.

Praha 2022

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 02. 05. 2022

.....

podpis

OBSAH

Abstrakt	5
Poděkování	6
Úvod	7
1 Výzkumný projekt	10
2 Metodologická část	11
2.1 Orální historie jako výzkumná metoda	11
2.2 Výběr a způsob získávání narátorů	12
2.3 Kdo je šlechtic?	13
2.4 Stručné představení šlechtických rodů zapojených do výzkumu.....	14
2.5 Příprava výzkumu	19
2.6 Hodnocení kvality výzkumu	20
2.7 Terénní výzkum	21
2.8 Zpracování rozhovorů a etika	23
2.9 Rešerše literatury	24
3 Historický kontext	27
4 Šlechta v proměnách doby (empirická část)	38
4.1 Dětství a výchova.....	38
4.2 Vzdělání a profesní život	42
4.3 Život na pozadí historických událostí a emigrace.....	51
4.4 Šlechta a prorežimní instituce	57
4.5 Restituce majetku a současnost.....	60
4.6 Vztah k předkům a šlechtickému původu	67
5 Závěr	69

Seznam literatury	71
Přílohy.....	75
Medailónky narátorů.....	75
Czernin Tomáš, Ing.	75
Dujková Eleonora	75
Korff-Schmising-Kerssenbrock Adrienne	76
Lobkowicz František	77
Lobkowicz Jaroslav, Ing.....	77
Pospíchalová Margareta	78
Obrazová příloha.....	79

Abstrakt

Práce má za cíl na základě orálně-historických rozhovorů ukázat životy příslušníků bývalých šlechtických rodů po roce 1945. Narátoři jsou lidé narození v letech 1929-1962, kteří žili na území Československa alespoň do roku 1968. Jejich vzpomínky jsou v práci vzájemně porovnávány za účelem zjištění, zda se vzhledem k datu jejich narození nějak odlišují či nikoliv.

Práce se zabývá jak osobními tématy v životě každého narátora, tak jejich vzpomínkami na významné události v Československu, jako bylo období srpna 1968 nebo Sametová revoluce.

Klíčová slova

Šlechta – Československo – Perzekuce – Orální historie - Biografie

Abstract

This aim of this thesis is to show how members of the former aristocratic families lived after 1945 on the basis of oral-historical interviews. The narrators are people who were born between years 1929-1962 and who lived in Czechoslovakia until at least 1968. Their memories are compared with each other in order to find out whether or not they differ due to their date of birth.

The thesis deals with both personal topics in the life of each narrator and their memories of important events in Czechoslovakia, such as the period of August 1968 or the Velvet Revolution.

Key words

Nobility – Czechoslovakia – Persecution – Oral history - Biography

Poděkování

V prvé řadě bych ráda poděkovala všem svým narátorům, některým již bohužel *in memoriam*, za to, že mě vpustili do svých životů, byli ke mně velmi otevření, vstřícní a poskytli mi svůj drahocenný čas, své životní příběhy a své vzpomínky.

Za odborné vedení práce, cenné připomínky a trpělivost bych ráda poděkovala vedoucímu této práce, Mgr. Jiřímu Hlaváčkovi. Ph.D., který se mnou vždy ochotně konzultoval vše, co jsem potřebovala.

Za neocenitelnou pomoc při hledání genealogických souvislostí a poskytnutí obrazových materiálů bych ráda podělovala panu Janu Drocárovi. Poděkování rovněž patří paní Aleně Jurníčkové z Vědecké knihovny v Olomouci a stejně tak zaměstnancům Městské knihovny Antonína Marka v Turnově, kteří mi pomohli při shromažďování literatury.

Závěrem bych ráda poděkovala své rodině a svým nejbližším, kteří mě při psaní této práce i v průběhu celého studia i přes jeho délku vždy podporovali.

„Někteří zůstali tady, mnozí odešli, neboť věděli, co by je čekalo. Někteří byli v kriminálech, někteří v PTP. Ti venku měli více svobody a později i peněz. Ti doma obojího méně. Teď se tu všichni sešli, aby splnili zděděnou povinnost každý podle svých schopností a možností. Je to služba jako každá jiná – sobě i vlasti.“¹

MUDr. František Lobkowicz

Úvod

Diplomová práce se zabývá osudy příslušníků bývalých šlechtických rodů, kteří na území Československa žili i po roce 1945, a to na základě orálně-historických rozhovorů s konkrétními osobami. Jak už sám název napovídá, jedná se o přímé potomky Karla IV. Paní Eleonora Dujková byla přímým potomkem Karla IV. ve 20. generaci², Jaroslav a František Václav Lobkowiczové jsou z 19. generace přímých potomků³, Margareta Pospíchalová je přímým potomkem Karla IV. ve 20. generaci⁴ a Adrienne Korff-Schmising-Kerssenbrock⁵ a Tomáš Czernin⁶ patří shodně do 22. generace přímých potomků Karla IV.

Tato práce si klade za cíl přiblížit životy bývalých šlechticů v období po roce 1945, a to zejména z toho důvodu, že od tohoto období byli šlechtici, jakož i další skupiny obyvatelstva (např. soukromí podnikatelé či duchovenstvo), v rámci nového režimu nastoleného komunistickou stranou považováni za třídní nepřátele, a podle toho také s nimi bylo zacházeno⁷. Toto označení si potomci bývalých šlechtických rodů vysloužili díky svému společenskému vlivu a majetku, což bylo pro nově nastupující komunistickou ideologii beztřídní společnosti nemyslitelné.

Dalším důvodem pro napsání této práce byl můj zájem o propojení soudobých dějin s dějinami poněkud vzdálenějšími⁸. Vzhledem k tomu, že se osudy šlechtických rodů často

¹ *Modrá krev*. 5. díl. Lobkowiczové [epizoda dokumentárního televizního seriálu]. ČT2. 23.02. 2019.

² DROCÁR, Jan. Adam Bubna z Litic a Jiří Srnc - SETKÁNÍ PO ČTYŘICETI LETECH. *Pozitivní noviny* [online]. 22.09.2004 [cit. 2020-04-11]. Dostupné z: <https://www.pozitivni-noviny.cz/cz/clanek-2006121090>

³ DROCÁR, Jan. LOBKOWICZ – členové rodu jako potomci Karla IV. In: *Historická šlechta* [online]. 26.10.2004 [cit. 2020-04-11]. Dostupné z: <https://www.historickaslechta.cz/rodokmeny/lobkowicz-clenove-rodu-jako-potomci-karla-iv/>

⁴ Viz obrazová příloha „Příbuzenský vztah Karla IV. a rodu Schliků.

⁵ *Historická šlechta* [online]. [cit. 2022-01-17]. Dostupné z: <https://www.historickaslechta.cz/osobnosti/korff-schmising-kerssenbrockova-terezie-1888-%E2%80%A0-1973/>

⁶ DROCÁR, Jan. CZERNIN – členové rodu jako potomci Karla IV. In: *Historická šlechta* [online]. 06.09.2009 [cit. 2020-04-11]. Dostupné z: <https://www.historickaslechta.cz/rodokmeny/czernin-clenove-rodu-jako-potomci-karla-iv/>

⁷ Podrobněji viz 3. kapitola této práce „Historický kontext“.

⁸ Středověk, raný novověk.

protínají s osudy země, na jejímž území žijí, je zpracování jejich životních osudů pro tento účel velmi vhodné.

Pokud bych měla popsat strukturu práce, v první kapitole představuji výzkumný projekt, východiska a stěžejní témata, kterými se v rámci diplomové práce zabývám. V metodologické části vysvětluji důvody pro volbu kvalitativní výzkumné metody - metodu orální historie. V této kapitole rovněž přibližuji způsob výběru a kontaktování narátorů, popisuji způsob sběru dat a jejich zpracování a pro úplnost stručně představuji historii šlechtických rodů, ze kterých vybraní narátoři pocházejí. V závěru této části se věnuji literatuře, která na dané téma do současnosti vznikla a se kterou jsem v rámci diplomové práce pracovala.

Aby byly osudy narátorů vsazeny do souvislostí s dějinnými událostmi, pojednávám ve třetí kapitole o úskalích, kterými si šlechtické rody prošly od první poloviny 17. století do současnosti. Toto období je zvoleno zejména z toho důvodu, že po bitvě na Bílé hoře se vztah šlechty a ostatních obyvatel Českých zemí začal vyvíjet svébytným způsobem a kvůli odražení odbojné části šlechtických rodů a přílivu katolické šlechty ze zahraničí se rovněž změnil národnostní profil aristokracie⁹. Zejména se zde soustředím na období let 1938–1939, kdy předci všech narátorů podepsali některé z Prohlášení české šlechty. Tento akt měl pro řadu z nich nedozírné důsledky a byl jedním z podnětů k jejich perzekuování.

Ve čtvrté kapitole se věnuji samotným výzkumným tématům – dětství, vzdělání a profese, historické události, které se staly za života narátorů, jejich vztah k předkům, k emigraci a rovněž k restitucím zabaveného majetku. V rámci této části se snažím zachovávat pořadí narátorů chronologicky dle jejich data narození. Pouze v případě bratrů Jaroslava a Františka Václava Lobkowiczů dělám výjimku a pojednávám o jejich osudech dohromady. Z důvodu zachování autenticity vzpomínek a vyvarování se jejich překroucení se na místo jejich interpretace pokouším o komparaci osudů jednotlivých narátorů. Cílem tohoto postupu je zjištění, zda jsou jejich životní osudy závislé na době narození, nebo jsou pro všechny příslušníky aristokracie shodné.

Protože je dle mého názoru vhodné si ke jménům v textu rovněž připojit také tváře, uvádím v příloze této práce medailonky jednotlivých narátorů. Kromě toho jsou zde fotografie a dokumenty, které jsem v rámci výzkumu získala ať už od samotných narátorů, či z archivů.

⁹ SOUKUP, Ladislav. Zrušení šlechtictví v ČR. In: VANĚČEK, Václav. *Právněhistorické studie*. Díl 17. Praha: Československá akademie věd, 1973, s. 374. ISSN 0079-4929, s. 101.

Pokud jde o způsoby psaní příjmení, používám je v takovém tvaru, jak je užívají sami narátoři. V historii byla jejich jména často komolena, a to především z toho důvodu, že vznikla ještě dříve, než se začala používat diakritická znaménka. Ze stejného důvodu nepoužívám v případě Adrienny Korff-Schmising-Kerssenbrock příponu -ová. Křestní jména uvádím rovněž ve tvaru, jak je narátoři sami užívají. Většina narátorů užívá jen jedno ze svých křestních, pouze v případě Františka Václava Lobkowicze jsou používána křestní jména dvě. U otce Ing. Tomáše Czernina používám jak oficiální křestní jméno Theobald, tak jméno Děpold, kterým se mu přezdívalo.

1 Výzkumný projekt

Výzkumný projekt se zaměřuje na příslušníky šlechtických rodů a kvalitu jejich života od roku 1945 po současnost. Předmětem zájmu je především skutečnost jak jejich původ, jméno a předci ovlivňovali jejich dětství, vzdělání, zaměstnání a každodenní život ve státě, který byl až do roku 1989 řízen komunistickou stranou.

V rámci této práce se chci konkrétněji zaměřit na následující otázky:

1. Jak ovlivnil šlechtický původ dětství narátorů a jak moc se lišilo od dětství jejich vrstevníků?
2. Jaký měl šlechtický původ vliv na vzdělání a výběr povolání narátorů?
3. Jak život narátorů ovlivnily události z let 1968 a 1989?
4. Jak narátoři smýšleli o možnosti emigrace?
5. Jak se narátoři vypořádali s restitucemi?
6. Jaký význam připisují narátoři svému původu?

Východiskem diplomové práce je předpoklad, že příslušníci rodové šlechty byli v Československu valnou část 20. století považováni za „nepřátele lidu“. Za tzv. první republiky byly šlechticům zrušeny tituly a během 2. světové války a následně i po tzv. Vítězném únoru jim byl zabaven majetek. Oficiální rétorika komunistického režimu vykreslovala šlechtice jako nelidské vykořisťovatele, kteří po zotročených sedlácích požadovali výkon roboty,¹⁰ a kvůli restituci majetku po roce 1989 jsou i dnes částí veřejnosti často považováni za „prospěcháře“¹¹.

¹⁰ ŠVAŘÍČKOVÁ-SLABÁKOVÁ, Radmila, 2012. *Mýtus šlechty u nás a v nás: paměť a šlechta dvacátého století*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny. Knižnice Dějin a současnosti. ISBN 978-80-7422-223-8, s. 56.

¹¹ Viz studie ŠKABRAHA, Martin, Petra CHABIČOVÁ, Luděk KOUDELÍK, Jitka MAŠÁTOVÁ, Jitka SVOBODOVÁ a Jan TRUKSA, 2004. *Obraz šlechty v českém tisku po listopadu 1989*. In: SLABÁKOVÁ, Radmila. *O exilu, šlechtě, Jihoslovanech: A jiných otázkách dějin moderní doby*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, s. 104-132. ISBN 80-244-0781-7. Resp. sociální šetření prostřednictvím dotazníku na příkladu dvou českých obcí GLÓZOVÁ, Martina, Lubor MALOŇ, Marie SPURNÁ a Michaela ZEMÁNKOVÁ, 2004. *Šetření o postoji obyvatel České republiky ke šlechtě: studováno na respondentech z Přerova a Boskovic*. In: SLABÁKOVÁ, Radmila. *O exilu, šlechtě, Jihoslovanech: A jiných otázkách dějin moderní doby*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, s. 132-163. ISBN 80-244-0781-7.

2 Metodologická část

2.1 Orální historie jako výzkumná metoda

Orální historie by se dala definovat jako kvalitativní výzkumná metoda¹², při níž badatel získává nové poznatky prostřednictvím zaznamenávaných rozhovorů s dosud žijícími pamětníky zkoumaného fenoménu.¹³ Jako taková má svá pozitiva i své limity.

Největším přínosem orální historie jako metody je bezesporu schopnost s respektem zachytit a analyzovat individuální názory a prožitky jednotlivců, sledovat jejich barvitost a vzájemné odlišnosti a následně tato zjištění konfrontovat s dalšími druhy pramenů. K dalším výhodám orální historie bezpochyby patří skutečnost, že se věnuje tzv. malým dějinám a dává prostor společenským vrstvám, které jsou tradičně pojímanými dějinnými postupy – politickými, hospodářskými, vojenskými dějinami – opomíjeny.¹⁴ Přestože obecné dějiny šlechty chápou jako nejvyšší vrstvu společnosti a z dob minulých jsou nejpodrobnější záznamy právě o příslušnících aristokracie, moje práce se věnuje osobám, které se naopak ocitly na samém dně společenského žebříčku, a proto je užití orální historie z mého hlediska vhodně zvolenou metodou.

Limitem orální historie je sama její podstata, tedy paměť, resp. její selekce. Paměť není pasivní úschovna, naopak se neustále aktivně přetváří, a to tak, aby vzpomínky dávaly minulosti a prožitým událostem smysl. Proto se z rozhovoru dozvídáme více o významu události a prožitku pro daného jedince než o události samotné¹⁵. Dalším úskalím této výzkumné metody je, že člověk během života může své postoje a názory měnit, a proto když dojde v rozhovoru na téma, které je prizmatem dnešní doby chápáno negativně, může narátor své vzpomínky zatajit, aby v očích tazatele nevypadal špatně. V neposlední řadě je limitem orální historie skutečnost, že vzniká v interakci několika subjektů – tazatele a narátora – a ti svým zapojením *de facto* utvářejí charakter výstupu. Ústní svědectví není nikdy dvakrát

¹² Kvalitativní metoda, resp. kvalitativní výzkum je takový, který poznatky jedince vnímá jako svébytnou poznávací hodnotu a nesnaží se je zobecňovat prostřednictvím kvantifikujících např. statistických postupů. Viz VANĚK, Miroslav a Pavel MÜCKE. Třetí strana trojúhelníku: teorie a praxe orální historie. Praha: Fakulta humanitních studií UK v Praze, 2011. ISBN 978-80-87398-11-1, s. 14.

¹³ VANĚK, Miroslav, Pavel MÜCKE a Hana PELIKÁNOVÁ, 2007. *Naslouchat hlasům paměti: teoretické a praktické aspekty orální historie*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR. ISBN 978-80-7285-089-1, s. 11.

¹⁴ VANĚK, Miroslav a Pavel MÜCKE. Třetí strana trojúhelníku: teorie a praxe orální historie, s. 14.

¹⁵ To, co si pamatujeme o dané události, je význam dané události pro současnost. PORTELLI, Alessandro. *Discovering oral history in the Italian context*. Přednáška ze dne 20. 04. 2017, Praha.

stejně, a to ani v případě, že se jedná o stejné aktéry rozhovoru. Vždy bude záležet na tom, kdo příběh vypráví, komu ho vypráví a v jaké životní fázi či rozpoložení se aktéři rozhovoru nacházejí, protože rozhovor je vždy společným dílem narátora a tazatele a bez přítomnosti obou by nikdy nevznikl.¹⁶

2.2 Výběr a způsob získávání narátorů

Výzkum se zaměřuje na specifickou vrstvu společnosti – příslušníky české rodové šlechty, kteří pobývali minimálně do „srpnových událostí“ v roce 1968 na území Československa a v případě emigrace se opět do Československa, resp. České republiky, vrátili. Z hlediska tématu není pohlaví, věk ani dosažené vzdělání relevantní.

V rámci své diplomové práce se zaměřuji na vzorek šesti narátorů (tři ženy a tři muži), kteří byli vybráni na základě splnění následujících kritérií:

1. Příslušnost k české rodové šlechtě¹⁷.
2. Pobyt na území Československa alespoň do srpna 1968.
3. Návrat do Československa po roce 1989 (v případě emigrace).

Výběr potencionálních narátorů byl proveden na základě studia dokumentů, jmenovitě televizního dokumentu *Modrá krev*¹⁸ a webových stránek věnovaných šlechtě¹⁹. Celkově bylo osloveno deset potencionálních pamětníků, z nichž šest bylo ochotno zúčastnit se výzkumu²⁰. Základní údaje o narátorech jsou shrnuty v tabulce níže.

¹⁶ PORTELLI, Alessandro. *The death of Luigi Trastulli, and other stories: form and meaning in oral history*. Albany, N.Y.: State University of New York Press, c1991. ISBN 978-07-9140-430-0, s. 1-26.

¹⁷ Toto kritérium má eliminovat příslušníky šlechtických rodů, kteří kvůli své příslušnosti k německému národu byli po druhé světové válce nuceně vysídleni.

¹⁸ *Modrá krev* [dokumentární televizní seriál]. Režie Alena ČINČEROVÁ. Česko, 2016.

¹⁹ *Historická šlechta* [online], [cit. 2017-03-06]. Dostupné z: <https://www.historickaslechta.cz/> a *Aristokracie.cz* [online], [cit. 2017-03-06]. Dostupné z: <https://www.aristokracie.cz/>

²⁰ V přípravné fázi výzkumu byl vytvořen seznam 15 osob, které by přicházely v úvahu – z toho bylo vyhledáno a osloveno 10 potencionálních narátorů. Šest se jich výzkumu zúčastnilo. Jeden odmítl z důvodu vysokého věku a zdravotního stavu. Tři na zasláný e-mail neodpověděli. Zbýlých 5 osob po zjištění podrobnějších informací nevyhovovalo daným kritériím.

Vybraní narátoři byli osloveni písemně²¹ (tj. oslovovacím e-mailem) v němž byl vysvětlen průběh a cíl výzkumu. V případě kladné odezvy byl buď písemně (e-mailem), nebo telefonicky domluven termín schůzky k realizaci prvního rozhovoru. Zároveň byly vysvětleny dotazy narátorů ohledně využití získaných dat.

K realizaci rozhovorů došlo v rozmezí srpna 2017 až září 2018²² v Dymokurech, Ostravě, Praze, Plzni a Turnově.

Narátor/ka	Rodné příjmení (ženy)	Rok narození	Vzdělání	Zaměstnání před rokem 1989	Titul náležející před rokem 1918	Emigrace
Eleonora DUJKOVÁ	Bubna-Litic	1929	Odborné	Sestra v poradně/Servírka/Prodávka tisku	Hraběnka	Ne
Tomáš CZERNIN	-	1962	Vysokoškolské (Ing.)	Projektant	Hrabě	Ne
Adrienne KORFF-SCHMISING-KERSSENBROCK	Korff-Schmising-Kerssenbrock	1943	Vysokoškolské (Ing.)	Pedagožka	Hraběnka	1969 Německo (SRN)
František LOBKOWICZ	-	1948	Vysokoškolské	Kněz	Princ	Ne
Jaroslav LOBKOWICZ	-	1942	Vysokoškolské (Ing.)	Opravář televizi /Technik	Kníže	1968 Německo (SRN)
Margareta POSPÍCHALOVÁ	Schliková	1950	Střední odborné	Zubní sestra	Hraběnka	Ne

2.3 Kdo je šlechtic?

Počátky české aristokracie sahají až do éry Přemyslovců. Do stejné doby se datuje i vznik pojmu „šlechta“, resp. „šlechtic“. Slovo „šlechta“ pochází ze středohornoněmeckého *slahte*, což znamená rod, původ, kmen, a původně neoznačovalo nadřazenou vrstvu středověké společnosti, ale „*souhrn mimořádných vlastností a schopností, jež přecházejí z otce na syna a*

²¹ Valná část narátorů byla získána pouze e-mailovým kontaktem, kromě dvou narátorek. Jedna narátorka, konkrétně Adrienne Korff-Schmising-Kerssenbrock, byla získána metodou tzv. „sněhové koule“ (*snowball technique*), kdy se tazatel od již oslovených narátorů dozví další potenciálně vhodné osoby. Viz VANĚK, Miroslav, Pavel MÜCKE a Hana PELIKÁNOVÁ, 2007. *Naslouchat hlasům paměti: teoretické a praktické aspekty orální historie*, s. 90. Další narátorka, jmenovitě Margareta Pospíchalová, byla oslovena osobně.

²² Delší časové rozmezí je způsobeno časovou vytížeností jak narátorů, tak tazatelek.

jež lze sledovat zpět nejméně do třetího kolena, k dědovi“, jako šlechtic byl pak označován nositel těchto vlastností.²³

V podobném duchu se o šlechtictví zmiňuje Dalimilova kronika ze 14. století, ve které je jako šlechtic označována „osobnost s mimořádnými vlastnostmi“, a rovněž český historik Bohuslav Balbín z Vorličné v 17. století definoval šlechtictví jako „*jakési stálé projevování vynikajících vlastností, k němuž vede potomky jejich původ a příklady jejich předků*“.²⁴

Tyto vlastnosti a hodnoty byly vymezeny již ve středověku a mají původ v tehdejší společenské struktuře. Úkolem šlechty bylo udržet mír, ochraňovat slabé a usilovat o obecné blaho. *De facto* měla šlechta v rukou světskou moc vázanou na soubor povinností, který byl vázán na šlechtickou čest.²⁵

2.4 Stručné představení šlechtických rodů zapojených do výzkumu

Bubna-Liticové

První zmínky o rodu pánů z Bubna se datují ke konci 14. století, do dobyžití nejstaršího známého předka rodu Stacha z Hrádku, resp. jeho bratra Otíka, jelikož Stacho nezanechal žádné potomky²⁶. V roce 1562 se do majetku rodu dostává statek a zámek Doudleby nad Orlicí, které jsou od té doby hlavním sídlem Bubnů, resp. Bubna-Liticů. Někteří příslušníci rodu se účastnili protihabsburského povstání a po prohrané bitvě byli sankcionováni. Během života Mikuláše Bubny (1552-1608) přibýly do majetku rodu Litice, které daly rodu přízvisko. V roce 1629 byli bratři Jindřich Jan (1596–1653) a Kutnata Jaroslav (zemř. 1684) povýšeni do stavu svobodných pánů a v roce 1644 jim byl udělen hraběcí titul. Potomkem linie založené Jindřichem Janem byl Michael Bubna-Litic (1864–1949), jehož syn Mikuláš Bubna-Litic (1897–1954) byl signatářem Prohlášení české šlechty z roku 1938 a rovněž v letech 1940–1942 ministrem zemědělství v protektorátní vládě generála Eliáše. Poté, co byl

²³ CHLÁDKOVÁ, Věra a kol., 1977. Ze staročeské terminologie sociálních vztahů (šlechta, šlechtic). Slovo a slovesnost. 38(3), 229-237.

²⁴ HALADA, Jan, 1994. *Lexikon české šlechty: erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti*. Praha: Nakl. Akropolis. ISBN 80-901020-3-4.

²⁵ VÁLKA, Josef. Šlechta v proměnách věků. In. KNOZ, Tomáš a Jan DVOŘÁK, ed., 2011. *Šlechta v proměnách věků*. Vydala Matice moravská pro Výzkumné středisko pro dějiny střední Evropy: prameny, země, kultura. Země a kultura ve střední Evropě. ISBN 978-80-86488-71-4, s. 12

²⁶ KRÁL Z DOBRÉ VODY, Vojtěch. *Znaky rodů českých*. Vyd. 2. Praha: Agentura Pankrác, 2009. ISBN 978-80-86781-11-2., s. 132.

gen. Eliáš zatčen a popraven, byl to právě Mikuláš Bubna-Litic, který navrhoval demonstrativní podání demise celé vlády. Tato rodová linie měla až do roku 1948 v držbě rodinný statek v Doudlebách nad Orlicí. Po roce 1989 byl statek, resp. zámek v restituci navrácen Mikulášovu synovi Adamovi Vítovi (1927–2016), který po komunistickém puči uprchl do Austrálie.²⁷ V roce 2006 se po vzájemné dohodě stává majitelkou Adamova sestra Eleonora Dujková. V současnosti je vlastníkem zámku její syn Petr Dujka.

Czerninové

Starodávný rod Czerninů má svůj původ v ještě starším rodě Drslaviců, jejichž nejstarší známý předek Drslav byl v letech 1160–1165 kastelánem na plzeňském hradě. Sledovatelný rodokmen Czerninů začíná ve 2. polovině 14. století. V průběhu věků se rod dělí na několik větví, z nichž nejznámější jsou příslušníci větve nedrahovické, například Diviš Czernin (1565–1621), který byl během stavovského povstání hejtmanem Pražského hradu a sloužil Fridrichu Falckému. Po prohrané bitvě na Bílé hoře byl odsouzen k trestu smrti²⁸. Jeho nejmladší bratr Heřman byl vynikající diplomat, který byl díky svým úspěchům v roce 1623 povýšen do panského stavu a v roce 1627 získal pro svůj rod hraběcí titul. V polovině 18. století se z nedrahovické větve odlučuje větev vinořská, jejímž zakladatelem byl Wolfgang Maria Czernin (1766–1813). Potomkem vinořské větve byl mj. Rudolf Theobald (1904–1984), majitel panství Dymokury, který byl signatářem všech tří deklarácí české šlechty v letech 1938–1939. Vzhledem k tomu, že se během 2. světové války hlásil k české národnosti, byl nacisty uvězněn a panství Dymokury bylo pod nucenou správou. Následně byl zámek v roce 1948 zkonfiskován státem.²⁹ Po roce 1989 byl v restituci navrácen jeho synovi Theobaldovi „Děpoldovi“ (1936–2015). V současnosti je majitelem Děpoldův nejstarší syn Tomáš Czernin.

²⁷ MAŠEK, Petr, 2008. *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti*. Praha: Argo. ISBN 978-80-257-0027-3., s. 118-119

²⁸ Byl jediným katolíkem mezi odsouzenými. Srov. PETRÁŇ, Josef, 2004. *Staroměstská exekuce*. Praha: Rodiče. ISBN 80-86695-44-1, s. 279.

²⁹ MAŠEK, Petr. *Modrá krev: minulost a přítomnost 445 šlechtických rodů v českých zemích*. 3. upr. vyd. Praha: Mladá fronta, 2003. ISBN 80-204-1049-X, s. 51-54.

Korff-Schmising-Kerssenbrockové

Původní šlechtický rod z Vestfálska, zaznamenaný již kolem roku 1200, později sídlící na zámku Harkotten, nesl pouze jméno Korff. Traduje se, že jednou při rozdělování majetku mezi dva syny jejich matka hodila kostkou a ten, kterému připadl právě Harkotten, si ke svému jménu přidal ještě přídomek „Schmising“, tedy německy „házení“. V sousedství zámku Harkotten leží zámek Brincke, na kterém sídlili Kerssenbrockové. Poslední jejich rodu byl duchovní a neměl žádné potomky. Rozhodl tedy proto, že majetek přenechá potomkům své sestry, která měla manžela z rodu Korff-Schmising, ale pouze pod podmínkou, že ten, komu majetek připadne, přijme s ním i jeho jméno. Tak se zrodil rod Korff-Schmising-Kerssenbrock.³⁰ Rod byl v roce 1816 povýšen do hraběcího stavu. K významnějším členům rodu patřila Terezie, hraběnka von Korff-Schmising-Kerssenbrock, která byla dvorní dámou na císařském dvoře a zároveň vychovatelkou dětí císaře a posledního českého krále Karla I. Habsburského a jeho choti Zity.³¹ Jedna z větví této rodiny se usídlila v Čechách, konkrétně v severních Čechách, Klatovech a v Praze. Příslušníci této větve, konkrétně Klement August Prokop (1883–1960) a jeho synové Klement (1912–1989) a Artur (1914–1979), byli signatáři deklarace české šlechty z roku 1939. Jejich potomci nerestituovali v Čechách žádný majetek. Arturova dcera Adrienne Korff-Schmising-Kerssenbrock žije dnes střídavě v Praze a v Německu, kam v roce 1969 i se svým synem Marianem emigrovala.

Lobkowiczové

Lobkowiczové jsou zcela jednoznačně nejvyšší a nevznešenější český šlechtický rod, pocházející pravděpodobně z okolí České Lípy z tvrze Újezd. Prvním známým předkem Lobkowiczů byl rytíř Mareš z Újezda, který žil ve druhé polovině 14. století. V 15. století se rod rozdělil na dvě hlavní linie³²: dnes již vymřelou linii Hasištejnských z Lobkowicz a linii Popelů z Lobkowicz, jejímž zakladatelem byl vnuk Mareše z Újezda, Jan (zemř. 1470), který jako první používal přízvisko Popel z Lobkowicz. V 17. století se z této linie vyčlenila krom jiných roudnická primogenitura a z ní v 19. století křimická linie, jejímž zakladatelem byl Jan

³⁰ Rozhovor s Adrienne Korff-Schmising-Kerssenbrock vedený Markétou Ševčíkovou dne 22. 09. 2018. Uložen: Digitální sbírky Pracoviště OH-SD FHS UK.

³¹ *Historická šlechta* [online]. [cit. 2022-01-17]. Dostupné z: <https://www.historickaslechta.cz/osobnosti/korff-schmising-kerssenbrockova-terezie-1888-%E2%80%A0-1973/>

³² Tyto linie se dále dělily na několik větví a ty se rovněž dále rozvětvovaly do dalších podružných linií. Pro potřeby této práce zůstanu pro přehlednost jen u základního členění.

Nepomuk Karel (1799-1878). Jeho původně rozsáhlý majetek, ke kterému patřily např. Želeč, Žinkovy, Konopiště nebo Křimice, rozdělil mezi své potomky. Jeho vnuk Jaroslav (1877-1953) však mohl zdědit už jen statek a zámek v Křimicích. Kvůli pozemkové reformě byl i tento zbytek pozemkového majetku několikrát umenšen - za první republiky zhruba o necelých 30 procent, a v roce 1948 byl dokonce zkonfiskován docela. Svůj podíl na tom měla i skutečnost, že spolu se svým prostředním synem Jaroslavem Claudem (1910-1985) signoval Prohlášení české šlechty³³. Jaroslav Claude byl jediný z jeho potomků, který zůstal i po roce 1948 i s rodinou v Československu a po smrti svého bratra Bedřicha se v roce 1954 stal 13. panujícím knížetem z Lobkowicz³⁴. Přestože byl inženýr zemědělství, pracoval jako cestář nebo pomocná síla v antikvariátu.³⁵

S manželkou Gabrielou hraběnkou Korff-Schmising-Kerssenbrock měl pět dětí. I přes složitou politickou situaci tehdejší doby se jeho dvě dcery provdaly za šlechtice: Polyxena (nar. 1917) si vzala hraběte Děpolda Czernina z Chudenic³⁶, Marie Leopoldina (1943-2017) se stala ženou hraběte Jana ze Sternbergu. Mladší synové František (1948-2022) a Zdeněk (nar. 1954) se stali duchovními. Nejstarší Jaroslav (nar. 1942) se vyučil opravářem televizorů, při zaměstnání studoval vysokou školu, kterou dokončil po emigraci v Mnichově. Po smrti svého otce v roce 1985 se stal 14. panujícím knížetem z Lobkowicz a vladařem lobkowiczského domu. Po roce 1989 získal zpět v restituci zámek i statek, resp. hospodářství v Křimicích, který v současnosti na své náklady renovuje.³⁷

Schlikové

Jeden z kdysi nejvýznamnějších rodů má pravděpodobně kořeny v oblasti Vogtlandu v dnešním Sasku. Prvním známým předkem v českých zemích byl Jindřich I. (1355-1425), který v Chebu získal měšťanská práva. Na počátku věhlasu rodu však byl až Kašpar Schlik (před 1400-1449), který vystudoval práva na univerzitě v Boloni a jako písař královské kanceláře mj. doprovázel císaře Zikmunda v roce 1415 do Kostnice. Za věrné služby byl

³³ DROCÁR, Jan a Milan NOVÁK, 2014. 75. výročí zveřejnění "Prohlášení české a moravské šlechty v září 1939" podepsané 85 šlechtici z 33 rodů. Praha.

³⁴ Přestože byly šlechtické tituly v roce 1918 zrušeny, v rámci rodu tato tradice pokračuje i v současnosti.

³⁵ MAŠEK, Petr. Modrá krev: minulost a přítomnost 445 šlechtických rodů v českých zemích, s.163-193.

³⁶ Jejich potomkem je jeden z narátorů této práce Ing. Tomáš Czernin.

³⁷ MAŠEK, Petr, 2008. Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti, s.573.

povýšen v roce 1422 do panského stavu, v roce 1433 byl jmenován říšským kancléřem a následně v roce 1437 byl povýšen do říšského hraběcího stavu.³⁸

Počátkem 16. století byla na panství rodu, konkrétně na území dnešního Jáchymova, objevena ložiska stříbra a následně získali Schlikové v roce 1520 mincovní regál a začali s ražbou jáchymovských tolarů. Díky těmto příjmům mnohonásobně navýšili svůj majetek, o který však kvůli podpoře stavovských povstání v letech 1547 a 1618-1620 z velké části přišli. Nejznámějším členem rodu nejen tohoto období je bezpochyby Jáchym Ondřej Schlik (1569-1621), který byl za svoji účast na stavovském povstání na Staroměstském náměstí 21. června 1621 exemplárně popraven. Čest rodu zachránil jeho bratranec, pozdější maršál Jindřich Schlik (1580-1650), který vstoupil do služeb Habsburků a po třicetileté válce byl jediným Schlikem, jenž zůstal v severovýchodních Čechách, kde nadále rozšiřoval svůj majetek³⁹. Jeho sídlem se stal zámek v Jičíněvsi. Tento poměrně rozsáhlý majetek si jeho potomci udrželi až do 20. století, kdy se Jindřich Maria Schlik (1875-1957) a jeho synové František (1914-2005), Zikmund (1916-1988), Jindřich (1916-2004) a Ondřej (1917-1942) připojili v roce 1939 k Prohlášení české šlechty. Vzhledem k tomu, že se během války hrdě hlásil k češství, byla na jejich majetek uvalena nucená správa. Přestože jim byl v roce 1948 majetek zkonfiskován, zůstali Schlikové i nadále v Čechách. Jindřich (nar. 1916) pracoval jako traktorista a jeho bratr Zikmund jako pomocný dělník či obsluha čerpací stanice.⁴⁰

Po roce 1989 se rodině podařilo v restitucích získat zámek v Jičíněvsi, jehož současným majitelem je vnuk Františka Schlika Andreas, a zámek ve Vokšicích, jehož majitelkou je dcera Zikmunda Schlika Margareta Pospíchalová. Kromě toho rodině ještě patří pozemky pod zříceninou hradu Veliš nebo přírodní rezervace Prachovské skály.

³⁸ RYCHNOVÁ, Lucie. Šlikové. In: BÍLEK, Karol, Petr ČORNEJ, Dagmar FAMĚROVÁ, et al., 2018. *Modrá krev Sobotcka: sborník k 520. výročí povýšení Sobotky na město (1498-2018)*. [Sobotka]: město Sobotka. ISBN 978-80-907305-0-2, s.45

³⁹ K jeho paství např. patřily Kopidlno, Veliš, Samšina, Vokšice nebo Staré Hradý.

⁴⁰ MAŠEK, Petr. *Modrá krev: minulost a přítomnost 445 šlechtických rodů v českých zemích*, s.249-250.

2.5 Příprava výzkumu

Sběr dat byl realizován prostřednictvím individuálních narativních rozhovorů⁴¹ mezi tazatelkou (autorkou diplomové práce) a narátory. Tyto rozhovory byly se souhlasem narátorů zaznamenány na diktafon a následně dále zpracovány. Rozhovorům předcházelo detailní seznámení s prostředím výzkumu (šlechtické rody) a zkoumaným obdobím (dějiny 20. století) prostřednictvím dostupné literatury⁴².

S každým z narátorů byly realizovány dva rozhovory odlišného typu. Dle metodologie by délka jednoho rozhovoru neměla být delší než devadesát minut a mezi jednotlivými rozhovory by měl být odstup zhruba dvou týdnů. V reálu byla délka rozhovoru zvolena tak, aby byla komfortní pro narátora. Nejkratší rozhovor v rámci tohoto výzkumu trval čtyřicet pět minut, naopak nejdelší sto třicet čtyři minut a byl limitován pouze časovými možnostmi narátorky. Rovněž časový odstup mezi jednotlivými rozhovory byl v tomto výzkumu přizpůsoben časovým možnostem všech zúčastněných (narátorů i tazatelky). Nejmenší rozestup byl u rozhovorů s paní Eleonorou Dujkovou, kdy jsme především kvůli jejímu zdravotnímu stavu natočily oba rozhovory v rozmezí dvou týdnů. Nejdelší rozestup byl u rozhovorů s Ing. Tomášem Czerninem, a to jedenáct měsíců.

První rozhovor měl podobu *životopisného vyprávění*. Jeho smysl byl především v seznámení se s narátorovým dosavadním životem, a to od narození po současnost. V rámci tohoto výzkumu byl zvolen chronologický způsob vyprávění po časové lince, aby bylo pro narátory jednodušší orientovat se v příběhu⁴³. V průběhu prvního rozhovoru jsem se snažila do vypravování zasahovat co nejméně a ponechat narátorovi prostor pro volné vyprávění⁴⁴.

⁴¹ „Při narativním rozhovoru není subjekt konfrontován se standardizovanými otázkami, nýbrž je povzbuzován ke zcela volnému vyprávění“. Díky tomuto postupu může během rozhovoru dojít i na témata, o kterých tazatel původně neuvažoval a mohou tak pomoci k prohloubení porozumění dané problematice. Narativní rozhovor se skládá ze dvou fází, a to fáze hlavního vyprávění (životopisné vyprávění) a fáze dotazovací, ve které tazatel pokládá otázky vyplývající z první fáze nebo se dotazuje na témata, která nezazněla, ale která jsou pro výzkum důležitá. Jisté nebezpečí tohoto postupu spočívá v tom, že by se v rámci tzv. životopisného vyprávění mohl narátor příliš odchýlit od hlavního tématu a rozhovor se stočí jinam. V tomto případě je potřeba, aby tazatel na tuto situaci reagoval vhodně položenou otázkou. Viz. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0219-6, s.176.

⁴² Výchozími publikacemi pro orientaci ve šlechtických rodech a jejich osudech byly knihy *Příběhy české šlechty* (Votýpka 1995), *Návraty české šlechty* (Votýpka 2000), *Paradoxy české šlechty* (Votýpka 2005) a *Komunistická perzekuce šlechty* (Vaculík 2004).

⁴³ VANĚK, Miroslav, Pavel MŮCKE a Hana PELIKÁNOVÁ, 2007. *Naslouchat hlasům paměti: teoretické a praktické aspekty orální historie*, s.78.

⁴⁴ Pouze pokud narátor tápe a neví, jak pokračovat, je vhodné pokládat otevřené tzv. zjišťovací otázky. Viz. VANĚK, Miroslav a Pavel MŮCKE. *Třetí strana trojúhelníku: teorie a praxe orální historie*, s.149.

Cílem prvního rozhovoru nebylo získání odpovědí na výzkumné otázky, ale získání komplexního pohledu na narátorův dosavadní život, na jeho názory a životní postoje a v neposlední řadě vytvoření důvěrného vztahu s narátorem.

Druhý rozhovor byl svou podstatou *interview*, jehož cílem bylo nalézt odpovědi na výzkumné otázky a případné dovysvětlení nejasností z předchozího rozhovoru. Druhý rozhovor měl formu *strukturovaného interview*. V rámci tohoto rozhovoru byly pokládány otázky týkající se výzkumného tématu. Při kladení otázek jsem se snažila zohlednit průběh a výsledky prvního rozhovoru, a to tak, aby otázky byly pro narátora co nejsrozumitelnější. Data získaná od narátora byla rovněž porovnána s informacemi získanými na základě studia literatury v přípravě výzkumu.

Rozhovory byly zaznamenávány na diktafon Panasonic RR-U5551 a jako záložní zařízení byl použit mobilní telefon Xiaomi Redmi 4 nastavený v režimu „letadlo“. Obě zařízení nahrávala souběžně a průběžně byla ověřována jejich funkčnost, aby nedošlo ke ztrátě dat.

2.6 Hodnocení kvality výzkumu

Vzhledem k tomu, že je standardizace v kvalitativním výzkumu velmi problematická, musíme počítat s poměrně nízkou reliabilitou, což znamená, že pokud by byl výzkum znovu za stejných podmínek proveden, je nízká pravděpodobnost, že bude dosaženo stejných výsledků. Na druhou stranu nahrává nízká standardizace vysoké validitě, neboť volná formulace otázek a odpovědí nevyvolává taková omezení jako v kvantitativním výzkumu.⁴⁵

Během provádění výzkumu je nutné dodržovat jistá pravidla, aby bylo zajištěno, že výzkumník opravdu zkoumá to, co zkoumat má, že je jeho výzkum podložený daty, že si je výzkumník vědom užitých metod i svého počínání, které může ovlivnit prostředí výzkumu. Toto můžeme zajistit tím, že využijeme různorodé zdroje informací, tzv. triangulaci, zpětnou vazbou se subjekty výzkumu a kontrolou výsledků kolegy, v mém případě vedoucím diplomové práce.⁴⁶ V neposlední řadě je na osobě výzkumníka/tazatele, aby průběh výzkumu sám neovlivňoval. Pro zajištění kvality výzkumu je tedy nutné omezit vliv reaktivity. Výzkumník musí být reflexivní a snažit se o co možná největší transparentnost postupů.

⁴⁵ DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 80-246-0139-7, s. 287.

⁴⁶ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*, s.145.

Během mnou navrhovaného výzkumu může velice snadno dojít k odchýlení od výzkumných otázek, např. kvůli povaze narativních rozhovorů, jelikož otázky v nich kladené nejsou striktně vymezeny. O to podstatnější bude průběžná kontrola výzkumných postupů a zajišťování kompaktnosti celého výzkumu.

2.7 Terénní výzkum

Stejně jako jsou rozdílní lidé, jsou rozdílné i rozhovory s nimi. Každý z rozhovorů realizovaný v rámci této diplomové práce měl tedy svá specifika a byl svým způsobem jedinečný.

První rozhovor

Realizace mého terénního výzkumu a vlastně vznik celé této diplomové práce byly tak trochu sázka do loterie. Když jsem kontaktovala původně vytipované narátory, dostalo se mi buď žádné, nebo odmítavé odpovědi. První, kdo na moji výzvu reagoval kladně, byl Ing. Tomáš Czernin, který se tak stal prvním z narátorů. Přestože jsem v té době již měla zkušenosti s vedením rozhovorů, byla jsem před prvním rozhovorem k diplomové práci poměrně nervózní. Navíc jsem s sebou na zámek do Dymokur musela vzít svého ročního syna, kterého hlídala na nádvoří zámku jeho babička.

Naštěstí jsem si pro svůj první pokus nemohla vybrat lepšího řečníka a rozhovor byl velmi podnětný a navzdory mé nervozitě i celkem plynulý. K druhému rozhovoru jsme se však kvůli vytíženosti narátora dostali až za jedenáct měsíců.

Po tomto pilotním rozhovoru nastala vzhledem k časovým možnostem všech zúčastněných více jak půlroční pauza a naplno se realizace rozhovorů rozběhla až na jaře 2018.

Nejuvolněnější rozhovor

Druhým, resp. druhou narátorkou byla rodinná známá, paní Margareta Pospíchalová roz. Schliková. Tento rozhovor byl daleko uvolněnější než u prvního narátora. Více než orálně-historický výzkum mi spíše připomínal povídání si nad čajem a zákusky, které jsem

přinesla jako poděkování. Díky tomu, že se s narátorkou známe velmi dlouho, odpadla nervozita z neznámého.

Nejvzdálenější rozhovor

Dalším z narátorů byl ostravsko-opavský biskup Mons. František Václav Lobkowicz. K získání jeho životního příběhu bylo nutné podvakerát vstávat ve dvě ráno, přesunout syna k rodičům na hlídání a s partnerem vyrazit autem na více jak třisetkilometrovou cestu do Ostravy. Samotné rozhovory (každý z nich trval cca padesát minut) probíhaly ve velmi příjemné a uvolněné atmosféře. Na narátorovi bylo znát, že je zvyklý o svém životě mluvit. Zprvu jsem měla trochu obavy, jak bude reagovat na moje otázky ohledně jeho doložené spolupráce s StB, ale nedělalo mu sebemenší problém odpovědět na jakýkoliv dotaz.

Nejsmutnější rozhovor

Čtvrtou narátorkou byla paní Eleonora Dujková, rozená Bubna-Litic. Byla tak trochu náhradnicí za svého syna, který se z časových důvodů nemohl projektu účastnit, ale z mého pohledu to byla náhrada více než adekvátní. Paní Eleonora jako jediná z narátorů zažila ještě prostředí první republiky a tím pádem alespoň trochu i šlechtický způsob života. Když jsme spolu rozhovor po telefonu domlouvaly, byla jsem překvapená, jak je paní Eleonora ve svém věku 89 let vitální, dokonce jsem za ní měla jet na chalupu do Ohníče. Bohužel věk není jen číslo, a nakonec mi na mé otázky odpovídala na lůžku v domě své dcery Moniky v Praze, v případě druhého rozhovoru s nasazeným oxygenerátorem. Vzhledem k únavě narátorky jsme během rozhovoru nestihly probrat vše, co bylo v plánu. Pět dní po dotočení druhého rozhovoru bohužel paní Eleonora zemřela, takže náš společný rozhovor je téměř to poslední, co ve svém životě řekla, a některé mé otázky zůstanou navždy bez odpovědi. K Vánocům téhož roku jsem jako poděkování zaslala její rodině nahrané rozhovory, aby na ni měli památku. V dubnu následujícího roku, kdy měla „Lorinka“ slavit 90. narozeniny, se prý rodina sešla a rozhovor s maminkou si pustila.

Nejautentičtější rozhovor

Za pátým narátorem, Ing. Jaroslavem Lobkowiczem, jsem se vydala na jeho zámek v Křimicích. Zámek prochází rekonstrukcí, na kterou, jak mi neustále narátor kladl na srdce, nečerpá žádné dotace. Přesto mě jako jediný z narátorů celým zámek provedl a měl k tomu i patřičný výklad o jeho historii. Samotné rozhovory jsme pak realizovali v jednom z restaurovaných pokojů, což mělo svou neopakovatelnou atmosféru a dodalo to rozhovoru na autentičnosti.

Rozhovor v galerii

Poslední narátorkou byla Adrienne Korff-Schmising-Kerssenbrock, na kterou jako jedinou jsem dostala kontakt od ostatních narátorů. Paní Adrienne je vášnivou sběratelkou umění a podle toho vypadá i její byt v pražském domě, který vlastní. Obývací pokoj, kde jsme si spolu povídaly, se dá bez nadsázky považovat za obrazovou galerii. V jednom z dalších pokojů má úžasnou sbírku artefaktů, které se vážou k historii jejího rodu, včetně velmi podrobného nástěnného rodokmenu.

2.8 Zpracování rozhovorů a etika

Získané zvukové nahrávky jsem upravila, resp. vystříhala z nich pasáže, které byly řečeny tzv. mimo záznam, přepsala je a vyhotovila k nim záznam o rozhovoru. Jejich obsah jsem rozdělila do tematických kategorií. Následně jsem je vzájemně porovnála a vyselektovala témata, která byla všem nebo téměř všem narátorům společná. Takto získané informace jsem následně porovnála s informacemi získanými studiem literatury a historických pramenů. V případě Eleonory Dujkové byla vzhledem k nedokončenému rozhovoru kvůli úmrtí narátorky částečně použita jako pramen její kniha *Vzpomínání*⁴⁷.

Během rozhovorů i jejich zpracování jsem se snažila o dodržení etických pravidel. Etická pravidla, resp. jejich stanovení jsou stěžejním bodem jak pro udržení výzkumu, tak pro vytvoření právního vztahu mezi tazatelem a narátorem. Každý z narátorů byl před samotným rozhovorem seznámen se svými právy ohledně spolupráce na výzkumu, o její dobrovolnosti

⁴⁷ DUJKOVÁ, Eleonora, 2014. *Vzpomínání*. 2., dopl. vyd. Doudleby nad Orlicí: Zámek Doudleby nad Orlicí. ISBN 978-80-7475-059-5.

(včetně odstoupení z výzkumu) i s následným nakládáním s pořízenými daty a jejich uložením. Následně byl každému z narátorů předložen k podpisu informovaný souhlas, ve kterém byly dle zákona č. 110/2019 Sb. o zpracování osobních údajů, popsány zásady zpracování získaných údajů. Během samotných rozhovorů jsem se vždy snažila vést rozhovor s respektem k narátorovi a klást otázky takovým způsobem, abych jej nepřiváděla do rozpaků nebo aby se necítil jako u výslechu. V citlivých tématech, jako například v otázce víry v Boha, jsem se snažila působit nestranně a nechala na samotných narátorech, aby vyjádřili na danou problematiku svůj názor.⁴⁸

Přestože jsem při rozhovorech získala mnoho citlivých dat, žádný z narátorů nepožadoval nabídnutou anonymizaci. Jen párkrát jsem byla během rozhovoru požádána, zda by ta či ona informace mohla být z rozhovoru vystřižena. Vzhledem k tomu, že se to nikdy netýkalo stěžejního výzkumu práce, nebyl důvod těmto požadavkům nevyhovět.

2.9 Rešerše literatury

Vzhledem k tomu, že pro komunistický režim šlechta *de facto* neexistovala, zmizela i jako předmět zkoumání českých badatelů, ať už historiků, sociologů, psychologů, nebo etnografů. Jednou, ne-li jedinou výjimkou, je krátkometrážní dokumentární studentský film Víta Olmera *Občané s erbem*⁴⁹, který v krátkosti mapuje tehdejší životní situaci bývalých šlechticů. Po roce 1989 se zájem o šlechtu zvýšil a začala vycházet literatura s touto tematikou, kterou bych si pro potřeby této práce dovolila rozdělit do několika skupin⁵⁰.

Pro tuto diplomovou práci představuje asi nejdůležitější skupinu narativní literatura. Průkopníkem v tomto směru je Vladimír Votýpka, který osudy příslušníků českých šlechtických rodů zpracoval na základě rozhovorů s nimi do trilogie *Příběhy české šlechty*⁵¹, *Návraty české šlechty*⁵² a *Paradoxy české šlechty*⁵³. V podobném duchu se nese i publikace

⁴⁸ Srov. např. VANĚK, Miroslav a Pavel MÜCKE. *Třetí strana trojúhelníku: teorie a praxe orální historie*, s.209-218.

⁴⁹ *Občané s erbem* [dokumentární televizní film]. Režie Vít Olmer. Československo, 1966

⁵⁰ Výčet literatury není v žádné případě úplný, pro potřeby této práce si jej však dovoluji považovat za dostatečný.

⁵¹ VOTÝPKA, Vladimír. *Příběhy české šlechty*. Praha: Mladá fronta, 1995. ISBN 80-204-0529-1.

⁵² Tamtéž.

⁵³ VOTÝPKA, Vladimír. *Paradoxy české šlechty*. Praha: Jaroslava Jiskrová – Máj, 2005. ISBN 80-7363-039-7.

Pavla Vaculíka *Komunistická perzekuce šlechty*⁵⁴, ve které autor na základě autentických vzpomínek a vyprávění narátorů z řad bývalých šlechticů stručně popisuje osudy třiceti šlechtických rodů, jejichž příslušníci byli po roce 1948 stíženi politickou perzekucí, a to včetně zhodnocení doby po roce 1989, kdy jim mimo jiné komplikovaly život restituce mnohdy poničeného majetku. Z hlediska studie nejen rodinné paměti šlechtický rodů je také nutné zmínit práci Radmily Slabákové-Švaříčkové. Podnětné jsou její publikace *Rodinné strategie šlechty*⁵⁵, *Mýtus šlechty u nás a v nás*⁵⁶, či její příspěvky na konferencích a v odborných sbornících, za všechny lze jmenovat např. *Šlechtická rodina jako zvláštní typ rodiny?*⁵⁷

Neméně důležitou skupinou pramenů jsou slovníky či encyklopedie šlechtických rodů a jejich příslušníků. Zde bych ráda zmínila Petra Maška a jeho publikaci *Modrá krev*⁵⁸ či dvoudílný slovník *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti*⁵⁹ nebo stále se rozrůstající řadu publikací nesoucí název *Almanach českých šlechtických rodů*⁶⁰, na jehož projektu spolupracoval jeho vydavatel Martin Petiška s MUDr. Františkem Lobkowiczem, resp. *Almanach českých šlechtických a rytířských rodů*⁶¹.

Další skupinu literatury bych označila jako literaturu faktografickou. Do této skupiny bych zařadila Sborník studií editorů Zdeňka Hazdry, Václava Horčíčky a Jana Županiče *Šlechta střední Evropy v konfrontaci s totalitními režimy 20. století*⁶², která tuto problematiku

⁵⁴ VACULÍK, Pavel, 2004. *Komunistická perzekuce šlechty*. Praha: Baset. ISBN 80-7340-026-x.

⁵⁵ ŠVAŘÍČKOVÁ-SLABÁKOVÁ, Radmila, 2007. *Rodinné strategie šlechty: Mensdorffové-Pouilly v 19. století*. Praha: Argo. Každodenní život. ISBN 978-80-7203-859-6.

⁵⁶ ŠVAŘÍČKOVÁ-SLABÁKOVÁ, Radmila, 2012. *Mýtus šlechty u nás a v nás: paměť a šlechta dvacátého století*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny. Knižnice Dějin a současnosti. ISBN 978-80-7422-223-8.

⁵⁷ ŠVAŘÍČKOVÁ-SLABÁKOVÁ, Radmila. Šlechtická rodina jako zvláštní typ rodiny? Slabáková, Radmila. In: MACHAČOVÁ, Jana a OLGA ŠRAJEROVÁ, ed., 2003. *Sociálně a národnostně smíšená rodina v industriální a postindustriální společnosti v českých zemích a ve střední Evropě od druhé poloviny 19. století do současnosti: Social and national mixed family in the industrial and postindustrial society in the Czech countries and the Central Europe since the middle of 19th century till the present time : sborník z mezinárodní vědecké konference konané ve dnech 21. a 22. října 2003 ve Slezském ústavu Slezského zemského muzea v Opavě. V Opavě: Slezský ústav Slezského zemského muzea. ISBN 80-86224-44-9. s. 89-95.*

⁵⁸ MAŠEK, Petr. *Modrá krev: minulost a přítomnost 445 šlechtických rodů v českých zemích*. 3. upr. vyd. Praha: Mladá fronta, 2003. ISBN 80-204-1049-X.

⁵⁹ MAŠEK, Petr, 2008. *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti*. Praha: Argo. ISBN 978-80-257-0027-3.

⁶⁰ POUZAR, Vladimír, Petr MAŠEK, Hugo MENSdorFF-POUILLY a Pavel R. POKORNÝ. *Almanach českých šlechtických rodů*. [Brandýs nad Labem]: Martin, [1996?] -, sv.

⁶¹ *Almanach českých šlechtických a rytířských rodů*. Brandýs nad Labem: Martin, 2005-, ^^^svazků.

⁶² HAZDRA, Zdeněk, Václav HORČIČKA a Jan ŽUPANIČ, ed., 2011. *Šlechta střední Evropy v konfrontaci s totalitními režimy 20. století: Der Adel Mitteleuropas in Konfrontation mit den totalitären Regimen des 20. Jahrhunderts*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů. ISBN 978-80-87211-52-6.

zařazuje do širšího kontextu, než jsou jen šlechtické rody na území bývalého Československa. Dále pak studii Josefa Bendy *Restituce majetku bývalých šlechtických rodů po roce 1989*⁶³, ve které autor podrobně analyzuje důležité sporné kauzy restitučních nároků bývalých šlechtických rodů na našem území.

Po roce 2000 se začaly objevovat i kvalifikační práce s tématem šlechty ve 20. století. Za všechny např. diplomové práce Moniky Lechmanové *Rod Bubnů z Litic v moderní historii*⁶⁴ nebo Markéty Dvořákové *Perzekuce šlechty za éry komunismu v Československu na příkladu vybraných příslušníků české šlechty (1948-1969)*⁶⁵.

Poslední skupinu bych označila za populárně naučnou. Patří sem např. autobiografická literatura – pro mou práci velmi důležitá kniha jedné z mých narátorek Eleonory Dujkové *Vzpomínání*⁶⁶, která je jakýmsi soupisem deníků autorky; seriál české televize *Modrá krev*⁶⁷, který představuje členy bývalých šlechtických rodů prostřednictvím jeho průvodce Františka Kinského, či rozličné katalogy a brožury k výstavám konajícím se k různým výročím. Za všechny např. katalog k výstavě *Ve znamení tří deklarácí*⁶⁸, zpracovaný Ditou Homolovou Jelínkovou a Zdeňkem Hazdrou, či brožura Jana Drocára a Milana Nováka k výstavě *75. výročí zveřejnění „Prohlášení české a moravské šlechty v září 1939“*⁶⁹.

⁶³ BENDA, Josef, 2010. *Restituce majetku bývalých šlechtických rodů po roce 1989*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky. Studie (Národohospodářský ústav Josefa Hlávky). ISBN 978-80-86729-61-9.

⁶⁴ LECHMANNOVÁ, Monika, 2014. *Rod Bubnů z Litic v moderní historii*. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav světových dějin. Vedoucí práce Županič Jan.

⁶⁵ DVOŘÁKOVÁ, Markéta, 2015. *Perzekuce šlechty za éry komunismu v Československu na příkladu vybraných příslušníků české šlechty (1948-1969)*. Diplomová práce. Univerzita Pardubice. Fakulta filozofická. Vedoucí práce Veber Václav.

⁶⁶ DUJKOVÁ, Eleonora, 2014. *Vzpomínání*. 2., dopl. vyd. Doudleby nad Orlicí: Zámek Doudleby nad Orlicí. ISBN 978-80-7475-059-5.

⁶⁷ *Modrá krev* [dokumentární televizní seriál]. Režie Alena ČINČEROVÁ. Česko, 2016.

⁶⁸ JELÍNKOVÁ HOMOLOVÁ, Dita a Zdeňk HAZDRA, 2014. *Ve znamení tří deklarácí--: šlechta v letech nacistického ohrožení československého státu*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů. ISBN 978-80-87912-14-0.

⁶⁹ DROCÁR, Jan a Milan NOVÁK, 2014. *75. výročí zveřejnění "Prohlášení české a moravské šlechty v září 1939" podepsané 85 šlechtici z 33 rodů*. Praha.

3 Historický kontext

Šlechta⁷⁰ byla již od nepaměti součástí evropské společnosti jako její vládnoucí vrstva, která ovlivňovala jak osudy jednotlivců, tak celých států. Přestože by se na základě historických děl mohlo zdát, že měli šlechtici na různých ustláno, spíše opak je pravdou. Příslušníci aristokracie sice zažili období slávy, ale také období zatracení, a v některých zemích i období naprosté „likvidace“, což je případ i českých zemí.

Na našem území se vztah šlechty a ostatních obyvatel zejména od tzv. pobělohorského období vyvíjel svébytným způsobem. Odboj českých stavů byl odražen a příliv katolické šlechty ze zahraničí obratem změnil národnostní profil aristokracie tak výrazně, že po roce 1620 již nelze označit šlechtu mající v držbě statky na území českých zemí jako šlechtu českou.⁷¹ Bez ohledu na národnost měli příslušníci aristokracie značný vliv díky tomu, že zastávali vedoucí pozice ve státní správě.

Jeden z prvních pokusů o omezení moci aristokracie v zemi nastal v revolučním roce 1848, kdy se v rámci formálního zrovnoprávnění obyvatelstva projevovала snaha o zreformování šlechtictví, a to až do té míry, že se stala předmětem jednání zákonodárného orgánu. Tyto reformní snahy podporovala zejména buržoazie, která by vytlačení šlechty z vlivných pozic získala moc ve státě pro sebe. I přes veškeré úsilí buržoazie neuspěla. Přestože rakouská ústava z roku 1849 uzákonila §27 rovnost všech občanů před zákonem⁷², zrušení či reforma šlechtictví v ní své místo neměly. Šlechta sice přišla o právo na poddané a musela si najít své místo v nové, kapitalistické společnosti, stále však požívala svého vlivu, který plynul z jejího pozemkového vlastnictví.⁷³

Vznik samostatného Československa v roce 1918 byl pro českou aristokracii začátkem jejího konce. Dne 10. prosince 1918 byl Národním shromážděním Československé republiky

⁷⁰ Ottův slovník naučný definuje šlechtu jako „*souhrn osob již zrozením svým nad široké vrstvy lidu povznesených a různých předností používajících*“ viz *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí*. Praha: J. Otto, 1906, sv. 24, s.663

⁷¹ SOUKUP, Ladislav. Zrušení šlechtictví v ČSR. In: VANĚČEK, Václav. *Právněhistorické studie*. Díl 17. s. 101.

⁷² Březnová ústava z roku 1849 resp. §27 stanovil, že: "*Všichni občané rakouští jsou sobě vespolek před zákonem rovni, i poddaní jsou stejnému soudu.*" Viz ČERNÝ, Jan Matouš, 1893. *Boj za právo: sborník aktů politických u věcech státu a národa českého od r. 1848*. Praha: Bursík & Kohout, s. 568.

⁷³ SOUKUP, Ladislav. Zrušení šlechtictví v ČSR, s. 101-104.

odhlasován zákon č.61/1918 Sb., kterým se „zrušují šlechtictví a řády, jakož i veškerá z nich plynoucí práva a rovněž tak tituly“⁷⁴.

Ještě o měsíc dříve, 9. listopadu 1918, byl Národním výborem přijat zákon č.32/1918 Sb., o obstavení velkostatků, který stanovil, že: „Každé zcizení mezi živými, jakož i zastavení a reální zatížení smluvní i exekuční statků zapsaných do desek zemských bez svolení úřadů pro správu zemědělskou jest neplatné. Zápisy do zemských desek o právních jednáních uvedených v § 1, jež pocházejí ze smluv datovaných před platností tohoto zákona, jsou nepřípustny.“⁷⁵. Tento zákon byl *de facto* předzvěstí první pozemkové reformy, jelikož se týkal především šlechtického majetku, který byl evidován v zemských deskách.⁷⁶

Samotná pozemková reforma byla započata na jaře 1919 přijetím zákona ze dne 16. dubna 1919 č.215/1919 Sb., o zabránění velkého majetku pozemkového. Tímto zákonem byl ustanoven zábor zemědělské půdy nad 150 ha resp. 250 ha celkové půdy.⁷⁷ Vzhledem k tomu, že 1/3 veškeré půdy na území nově zřízeného Československa patřila šlechtickým velkostatkům⁷⁸, a s ohledem na to, že právě z pozemkové držby pramenila síla aristokracie a její příslušnost k vlasti, měla první pozemková reforma na postavení šlechty v Československu značně negativní vliv.⁷⁹

Důležitým historickým mezníkem byla léta 1938–39, a to jak pro Československo, tak pro příslušníky šlechtických rodů. V této nelehké době vyslala pročeská část šlechty několik delegací na Pražský hrad, aby vyslovila svoji podporu českému národu. První dvanáctičlenná delegace, jejímiž členy byli Zdenko Radslav Kinský z Vchynic a Tetova, Karel VI. Schwarzenberg, Jan Adolf z Lobkowicz, Zdenko z Kolowrat, Rudolf Theobald Czernin, Leopold Sternberg, Weikhard Colloredo-Mannsfeld, Karel Parish, František Jindřich Dobrzenský, Hugo Strachwitz, Karel Belcredi a v neposlední řadě mluvčí celé delegace

⁷⁴ *Aristokracie.cz* [online]. [cit. 26.10.2017]. Dostupné z: <http://www.aristokracie.cz/products/zakon-61-1918-sb-o-zruseni-slechtictvi/>

⁷⁵ Zákon č. 32/1918 Sb. ze dne 9. listopadu 1918 o obstavení velkostatků, 1918. In: *Stejnopis sbírky zákonů a nařízení státu československého: Sbíрка zákonů a nařízení státu Československého ze dne 13. 11. 1918.* [online] [cit. 28.05.2018] Dostupné online z: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1918/005-1918.pdf>

⁷⁶ KARFÍK, Zdeněk, 2009. *Změny vlastnických vztahů k půdě v Čechách po roce 1918.* Praha. Rigorózní práce. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta. Vedoucí práce Karolína Adamová, s.11.

⁷⁷ Viz Zákon č. 215/1919 Sb. ze dne 16. dubna 1919 o zabránění velkého majetku pozemkového, 1919. In: *Stejnopis sbírky zákonů a nařízení státu československého: Sbíрка zákonů a nařízení státu Československého ze dne 24.4.1919.* [online] [cit. 28.05.2018] Dostupné online z: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1919.html>

⁷⁸ Srov. ZEMAN, Karel, 2013. *Vývoj vlastnictví k půdě a souvisejících procesů na území ČR od roku 1918 do současné doby.* V Praze: Oeconomica. Odborná kniha s vědeckou redakcí. ISBN 978-80-245-1915-9, s.11-16

⁷⁹ KARFÍK, Zdeněk, 2009. *Změny vlastnických vztahů k půdě v Čechách po roce 1918,* s.42.

František Kinský z Kostelce nad Orlicí, byla prezidentem Edvardem Benešem přijata na Pražském hradě 17. září 1938.⁸⁰

Deklaraci, kterou přinesli, uvedl František Kinský slovy: „*Pane presidente, za těchto dnů všechny stavy a třídy našeho národa svorně projevují svou vůli zabránit porušení starých hranic našeho státu. Proto i řada členů starých rodů naší vlasti nás pověřila, abychom se k Vám dostavili s podobným projevem. Věrnost k českému státu, který naši předkové pomáhali budovat a po tisíc let udržeti, je pro nás povinností tak samozřejmou, že jsme se rozmysleli ji výslovně zdůraznit.*“ Poté, co abdikoval prezident Beneš a na jeho místo nastoupil Emil Hácha, byla na Pražský hrad vyslána 24. února 1939 další šlechtická delegace, aby ústy svého „doyena“ Františka Kinského vyslovila „*vůli plnit všechny své povinnosti*“.⁸¹

Protiněmecké postoje česky smýšlející šlechty kulminovaly těsně před druhou světovou válkou. Bez zřetele na sílící tlak, aby se přihlásili k německé národnosti, dala část šlechty v září 1939 prostřednictvím dopisu Františka Schwarzenberga prezidentu Emilu Háchovi jasně najevo, že se přiklání k českému národu. Kromě signatářů ze září 1938 svůj podpis připojili i ti, kteří se sice necítili být Čechy, avšak nesouhlasili s perzekucí těch, kteří se odmítali i přes hrozby a nátlak hlásit k německému. Pod dopisem se sešlo více než 80 podpisů⁸² šlechticů ze zhruba 30 rodů, kteří kompenzovali proněmecky a často i pronacisticky smýšlející aristokraty.⁸³

Prohlášení české šlechty na podporu státu a národa ze září 1938 a 1939 byla klasifikována jako „říšský nepřátelský akt“ a všichni aristokraté, kteří se na některém z nich podíleli, měli být potrestáni. Individuální perzekuce, které zahrnovaly ekonomický postih, psychický nátlak a tresty odnětí svobody, se týkaly jen několika jedinců.⁸⁴ Kolektivním trestem bylo uvalení nucené správy na majetek říšským protektorem Reinhardem Heydrichem s úmyslem jeho využití pro německou kolonizaci.⁸⁵ Majetkový postih, uvalení nucené správy

⁸⁰ HAZDRA, Zdeněk, Šlechta na obranu republiky. *Lidové noviny* [online]. 14. září 2013 [cit. 2018-05-07]. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/data/pdf/media/clanek03.pdf>.

⁸¹ Tamtéž.

⁸² Konkrétně 83. podpisů. Viz JELÍNKOVÁ, Dita, ed., 2014. Osudy aristokracie v Protektorátu: Perzekuce české šlechty se zřetelem k chlumecké větvi rodu Kinských. *Paměť a dějiny* [online]. Ústav pro studium totalitních režimů České republiky, 8 (2) [cit. 2018-06-02]. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/pad1402/013-024.pdf>, s.13

⁸³ HAZDRA, Zdeněk, Šlechta na obranu republiky. *Lidové noviny* [online]. 14. září 2013.

⁸⁴ JELÍNKOVÁ, Dita, ed., 2014. Osudy aristokracie v Protektorátu: Perzekuce české šlechty se zřetelem k chlumecké větvi rodu Kinských. *Paměť a dějiny* [online]. s.13-14.

⁸⁵ HAZDRA, Zdeněk, Šlechta na obranu republiky. *Lidové noviny* [online]. 14. září 2013

či jiná forma odnětí majetku se týkaly 28 signatářů. Jednalo se o konfiskaci majetku ve prospěch Říše (celkem 32 880 ha), uvalení vnučené správy (57 840 ha v první vlně, 2340 ha ve druhé vlně) či prodej uskutečněný vnučeným správcem (4900 ha). K tomu ještě náleží majetek vyvlastněný pro vojenská cvičiště (6100 ha). Představitelé české šlechty přišli podle údajů Jana Lobkowicze během protektorátní éry celkem o 104 060 ha půdy.⁸⁶

Během druhé světové války byla řada šlechticů politicky aktivních. Např. Zdeněk Bořek-Dohalský, který byl v období první republiky redaktorem politické rubriky Lidových novin, a tudíž byl perfektně informovaný, se v roce 1939 přidal k domácímu odboji. Pod krycím jménem Bedrník působil jako zpravodajská spojka mezi protinacisticky smýšlejícími politiky, především předsedou protektorátní vlády Aloisem Eliášem a exilovou vládou v Londýně. Tyto protistátní aktivity nezůstaly bez povšimnutí, v říjnu 1944 Zdeňka Bořka-Dohalského odvedlo gestapo a následně si odseděl 3 a 3/4 roku v pankrácké věznici.⁸⁷

Poslední dny Zdeňka Bořka-Dohalského jsou vypořádány v knize Vladimíra Votýpky: *„6. února 1945 odjel s transportem do Terezína. Když dorazili po strastiplné cestě – lokomotivu jejich vlaku rozstřílela spojenecká letadla a do tábora se vláčeli kus pěšky – do Malé terezínské pevnosti, přinutili ho spolu s ostatními nejdřív projít uličkou mezi kápy, kteří je klacky, obušky a tyčemi ztloukli. Jediný vězeň z celého početného transportu byl potom odveden rovnou do cely smrti – obávaný Bedrník, Zdeněk Bořek-Dohalský. Následujícího dne v půl 8 ráno si pro něho přišel kat Rojko. Těžce nemocný Zdeněk, který byl během transportu stěží schopen chůze, dva spoluvězni jej museli podpírat a třetí nesl jeho uzlíček s prádlem, dokázal několik posledních desítek metrů v životě ujít z cely na popraviště statečně, vyrovnaný se smrtí. Jeho život ukončila salva výstřelů, tu poctu mu prokázali, ale ještě předtím ho nahého zbičovali.“*⁸⁸

Ve vládě generála Aloise Eliáše působil mj. Mikuláš Bubna-Litic, který byl v roce 1940 ministerským radou Vaňkem na žádost prezidenta Emila Háchy doporučen do funkce ministra zemědělství. Na ministerském postu však dlouho nezůstal. V období tzv. první heydrichiády v roce 1941 byl generál Alois Eliáš zatčen a krátce na to podala většina členů vlády demisi.

⁸⁶ HOŘEJŠ, Miloš: Šlechta a nacistická pozemková politika v českých zemích. In: HAZDRA, Zdeněk – HORČIČKA, Václav – ŽUPANIČ, Jan (eds.): Šlechta střední Evropy v konfrontaci s totalitními režimy 20. století. ÚSTR – FF UK, Praha 2011, s. 187–189.

⁸⁷ VOTÝPKA, Vladimír. *Příběhy české šlechty*. Praha: Mladá fronta, 1995. ISBN 80-204-0529-1, s. 75-76.

⁸⁸ Tamtéž.

Generál Eliáš i doktor Vaněk skončili na popravišti. Mikuláš Bubna-Litic byl naštěstí včas varován a stihl odcestovat na Moravu.⁸⁹

Do konfliktu s nacisty se dostal i František Kinský, kterého v listopadu 1943 zatkl gestapo, a v březnu 1944 byl odsouzen k 33 měsícům odnětí svobody za úmyslné poslouchání cizího rozhlasu. Spolu s ním byli odsouzeni i Rudolf Theobald Czernin z Dymokur a Karel Viktor princ Rohan.⁹⁰

Bez zásluh nezůstali ani další aristokraté. Někteří vstoupili do československých jednotek v západních zemích (např. Eduard Lobkowicz) nebo sloužili jako diplomaté (Max Lobkowicz).⁹¹ Jiní ukrývali na svém zámku důležité dokumenty. Např. Jindřich Maria Schlik na svém zámku v Jičíněvsi uschoval část archívu ministerstva vnitra. Za tím účelem vytrhal podlahu v zahradním altánku a pod ní schránku s dokumenty zakopal. Ani při jedné z prohlídek na ni gestapo nepřišlo.⁹²

Část historické šlechty stála na „opačné straně barikády“ a svým postojem spíše podporovala sudetoněmecké hnutí. Namátkově např. Max Hohenlohe z Červeného Hrádku nebo Alain Rohan ze Sychrova. Jiní, jako např. Harrachové nebo Mittrowští, přijali nabízené německé občanství.⁹³ Pro tuto sortu lidí byl 21. června 1945⁹⁴ vydán dekret prezidenta republiky č.12/1945 Sb. II., o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa.⁹⁵

Na základě tohoto dekretu se německá šlechta a ti aristokraté, kteří se přihlásili k německému či maďarskému občanství, museli spolu s ostatními Němci, Maďary a kolaboranty vystěhovat ze země. Zkonfiskované velkostatkářské lesní plochy připadly Československé republice, pole a louky se postupně přidělily drobným zemědělcům a zámecké a hospodářské budovy měly být využity k různým kulturním a společenským

⁸⁹ Tamtéž, s.151.

⁹⁰ HAZDRA, Zdeněk, Šlechta na obranu republiky. *Lidové noviny* [online]. 14. září 2013.

⁹¹ Tamtéž.

⁹² VOTÝPKA, Vladimír. *Příběhy české šlechty*, s. 127.

⁹³ VACULÍK, Pavel, 2004. *Komunistická perzekuce šlechty*. Praha: Baset. ISBN 80-7340-026-x, s.104.

⁹⁴ Symbolicky v den výročí poprav 27 pánů na Staroměstském náměstí v roce 1621. Srov. VACULÍK, Pavel, 2004. *Komunistická perzekuce šlechty*, s.17.

⁹⁵ Zákon č. 12/1945 Sb. II ze dne 21. června 1945 o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa, 1945. In: *Stejnopis sbírky zákonů a nařízení republiky Československé: Sběrka zákonů a nařízení republiky Československé ze dne 23.6.1945*. [online] [cit. 07.06.2018] Dostupné online z: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1945/007-1945.pdf>

účelům.⁹⁶ Dá se konstatovat, že tento dekret byl předzvěstí druhé pozemkové reformy, která se naplno rozběhla prostřednictvím revize první pozemkové reformy, kdy bylo zákonem č.142/1947 Sb., o revizi první pozemkové reformy ze dne 11. července 1947 usneseno, že vlastníků pozemků může být ponecháno max. 50 ha půdy.⁹⁷

Hned vzápětí byl přijat zákon č. 143/1947 Sb., o převodu vlastnictví majetku hlubocké větve Schwarzenbergů na Zemi českou, známý jako „Lex Schwarzenberg“. Na základě tohoto zákona přešel veškerý na území Československa nacházející se „*nemovitý majetek zemědělský, lesní, rybníční, průmyslový, obchodní a živnostenský, zapsaný knihovně na Josefa Adolfa knížete ze Schwarzenbergů, Jana Knížete ze Schwarzenbergů a dr. Adolfa Schwarzenberga, v to počítaje všechny budovy a zámky s jejich zařízením, se všemi právy a závazky, dále živý i mrtvý inventář se zásobami a konečně veškeren provozní kapitál*“⁹⁸ bez náhrady na Zemi českou, a to ke dni účinnosti zákona 13. srpna 1947. Majetek byl zkonfiskován, přestože poslední majitel panství jihočeské primogenitury Adolf Schwarzenberg dal jeden milion korun na stavbu československého opevnění a během války podporoval exilovou vládu v Londýně. Ačkoli nebyl žádný důvod k tomu, aby byl označen za kolaboranta, byl mu veškerý majetek na území Československa znárodněn.⁹⁹

Pověstným posledním hřebíčkem do rakve české aristokracie byl tzv. Vítězný únor 1948. Po komunistickém puči značná část šlechty emigrovala a ti, kteří zůstali, se stali předmětem perzekucí.¹⁰⁰ Byli donuceni opustit svůj majetek, který byl rozparcelován ve prospěch pracujícího lidu. Zákonem č. 46/1948 Sb., o nové pozemkové reformě (trvalé úpravě

⁹⁶ VACULÍK, Pavel, 2004. *Komunistická perzekuce šlechty*, s.17-18.

⁹⁷ Zákon č. 142/1947 Sb. ze dne 11. června 1947 o revizi první pozemkové reformy, 1947. In: *Stejnopis sbírky zákonů a nařízení republiky Československé: Sbírka zákonů a nařízení republiky Československé ze dne 12.8.1947*. [online] [cit. 06.06.2018] Dostupné online z: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1947/065-1947.pdf>

⁹⁸ Zákon č. 143/1947 Sb. ze dne 11. června 1947 o převodu vlastnictví majetku hlubocké větve Schwarzenbergů na zemi českou, 1947. In: *Stejnopis sbírky zákonů a nařízení republiky Československé: Sbírka zákonů a nařízení republiky Československé ze dne 13.8.1947*. [online] [cit. 06.06.2018] Dostupné online z: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1947/066-1947.pdf>

⁹⁹ JELÍNKOVÁ, Dita, 2013. Chcete mě okrást ...: Majetková perzekuce Adolfa Schwarzenberga v dobách válečných i poválečných. *Paměť a dějiny* [online]. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů České republiky, 7(2) [cit. 2018-06-07]. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/pad1302/096-106.pdf>

¹⁰⁰ ŠVAŘÍČKOVÁ-SLABÁKOVÁ, Radmila, Šlechta v Čechách a na Moravě ve druhé polovině 20. století – její obraz, její hodnoty a její paměť. In: KNOZ, Tomáš a Jan DVOŘÁK, ed., 2011. *Šlechta v proměnách věků*. Vydala Matice moravská pro Výzkumné středisko pro dějiny střední Evropy: prameny, země, kultura. Země a kultura ve střední Evropě. ISBN 978-80-86488-71-4, s. 259.

vlastnictví k zemědělské a lesnické půdě) ze dne 21. března 1948 bylo totiž ustanoveno, že *půda patří těm, kdož na ní pracují*.¹⁰¹

Jak vypadalo zabavování majetku, ukazuje příklad rodiny Schliků v knize Vladimíra Votýpky: „*Hodina otevírání pokladů nastala 28. února. Ten den se na zámku objevili tři muži s šesti velkými černými kufry, prohlásili, že jsou z Fondu národní obnovy, Schlikům přikázali, aby si sofort zabalili dvoje šaty a troje boty, každému dovolili vzít si ještě jednu skříň a jednu postel a ráno, že se musí vystěhovat a od té chvíle nemají na zámku co pohledávat. Oni prý zůstanou přes noc a dohlédnou, aby se nic neztratilo. Jindřich Maria Schlik se s autoritou svých třiasedmdesáti let rozhořčeně ohradil a chtěl vidět písemný příkaz, nařízení, prostě nějakého fermana. Ti tři z Fondu postavili kufry na naleštěné parkety, odešli, co nejdál do rohu pokoje a zamávali jakýmsi papírem, na němž z té vzdálenosti nebylo nic k přečtení. Starý hrabě rozhodně odmítl opustit zámek a prohlásil, že se to týká nejen jeho, ale všech členů rodiny a dneška jako zítřka. No, když nechcete odejít dobrovolně, tak vás přinutíme, rozkřikl se jeden z trojlístku a otevřel dveře na chodbu. Za nimi čekalo několik příslušníků Sboru národní bezpečnosti v uniformách*.”¹⁰²

Vzhledem k tomu, že péče o velký fond zkonfiskovaných památek byl finančně nákladný, bylo rozhodnuto, že stát bude svoji péči a finance soustředit jen na ty nejdůležitější z nich a ty méně významné po vytvoření fotodokumentace ponechá svému osudu. Za tímto účelem byla ustanovena Národní kulturní komise, která zámky rozdělila do tří kategorií. Sto čtyřicet hradů, zámků a klášterů bylo určeno k zpřístupnění veřejnosti jako muzea, z jiných se staly školy, internáty nebo sídla ministerstev a jiných státních institucí. Mobiliář byl rozdělen podle důležitosti. Nejcennější předměty byly určeny k zařízení vybraných zámků a hradů, nezajímavé předměty byly určeny k prodeji.¹⁰³

Jedním z členů Národní kulturní komise byl i Jaroslav Claude Lobkowicz, který jako jeden z mála aristokratů mohl navštěvovat své sídlo v Křimicích i po zestátnění a působil zde jako jeho správce a průvodce. K jeho povinnostem patřila i účast na dražbě vlastního majetku, kde zapisoval, co a za kolik se prodalo a kam. V rámci dražby bylo možné získat cenné

¹⁰¹ Zákon č. 46/1948 ze dne 21. března 1948 o nové pozemkové reformě (trvalé úpravě vlastnictví k zemědělské a lesnické půdě), 1948. In: *Stejnopis sbírky zákonů a nařízení republiky Československé: Sbírká zákonů a nařízení státu Československého ze dne 14.04.1948*. [online] [cit. 06.06.2018] Dostupné online z: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1948/021-1948.pdf>

¹⁰² VOTÝPKA, Vladimír. *Příběhy české šlechty*, s. 130.

¹⁰³ Tamtéž, s. 234.

starožitné předměty za až směšnou cenu, např. třídílnou intarzovanou komodu z první poloviny 19. století za čtyřicet korun. Vzhledem k nízkým cenám končily tyto starožitnosti jako králíkárný, včelíny či jako dřevo na zátop.¹⁰⁴

Majetek, plně fungující a zařízený, který šlechtické rody po staletí shromažďovaly a udržovaly, rodinné archívy, pěstěné zahrady a soběstačná hospodářství byly přidělovány hekticky a bez rozmyslu novým majitelům, kteří neměli k lehce nabytému majetku žádný vztah. Noví majitelé sice dle zákona přijímali za svěřený majetek zodpovědnost a měli se o něj starat s péčí řádného hospodáře a udržovat svěřené objekty v dobrém stavu, výsledkem jejich péče ale byly rozprodané, poztrácené nebo nevhodným skladováním poničené části zámeckých mobiliářů a neudržované zámecké parky. Nikdo za nic neodpovídal, nikdo za nic neručil.¹⁰⁵

Z 200 rodin, které byly součástí české šlechty v roce 1945, jich po roce 1948 v důsledku perzekucí zůstalo pouhých 40¹⁰⁶, mezi nimi Czerninové, Schlikové, Kinští, Bubna-Liticové či Lobkowiczové. Ti, kteří zůstali, nepřišli pouze o majetek, ale čelili také tvrdým postihům v mnoha rovinách osobního či pracovního života. Mnozí z nich našli uplatnění pouze v dělnických profesích¹⁰⁷, sloužili u jednotek pomocných technických praporů¹⁰⁸ nebo jim nebylo umožněno dosáhnout vyššího vzdělání. Našli se však vzácné výjimky, např. Františku Lobkowiczovi bylo s nemalými komplikacemi umožněno vystudovat medicínu¹⁰⁹. Jistou představu o stavu tehdejšího společenského postavení aristokracie umožňuje dokument Víta Olmera „Občané s erbem“¹¹⁰. Ve filmu můžeme spatřit např. Zdeňka Sternberga jako jevištního technika v Hudebním divadle Karlín, Mikuláše Daczického jako kancelářského pracovníka v mlékárně, Děpolda Czernina za volantem nákladního vozu či již zmíněného Františka Lobkowicze coby lékaře v nemocnici Na Bulovce.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 46-51.

¹⁰⁵ VACULÍK, Pavel, 2004. *Komunistická perzekuce šlechty*, s. 114-118.

¹⁰⁶ BASCH, Robert, 1999. *Zástupci historických rodin: Nesamozřejmě postavení šlechty v české společnosti*. Praha. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií. Vedoucí práce Jiří Kabele, s. 10. In: VACULÍK, Pavel, 2004. *Komunistická perzekuce šlechty*. Praha: Baset. ISBN 80-7340-026-x, s.15.

¹⁰⁷ Zikmund Schlik byl dokonce dlouhodobě nezaměstnaný. Viz. VOTÝPKA, Vladimír. *Příběhy české šlechty*, s. 124-125.

¹⁰⁸ Známý je případ hraběte Zdeňka Sternberga díky filmu Černí baroni.

¹⁰⁹ VOTÝPKA, Vladimír. *Příběhy české šlechty*, s. 17-18.

¹¹⁰ *Občané s erbem* [dokumentární televizní seriál]. Režie Vít Olmer. Československo, 1966.

Někteří aristokraté představovali pro komunistický režim větší nebezpečí než jiní, a proto stanuli před soudem a skončili za mřížemi. To byl případ Jiřího Bořka-Dohalského, právníka a odborového rady v Kanceláři prezidenta republiky Edvarda Beneše a rovněž synovce výše zmíněného Zdeňka Bořka-Dohalského. JUDr. Jiří Bořek-Dohalský byl zatčen v roce 1950 a ve vykonstruovaném procesu známém jako „Pražský hrad“ odsouzen na 17 let za velezradu a špionáž. Ze špionáže byl obviněn na základě toho, že podal přátelům vězněného kněze zprávu o jeho zdravotním stavu. Velezradou bylo, že se snažil zjistit poměry v jistém klášteře, kde pozatýkali řadu katolických duchovních. Skutečný důvod uvěznění byl však jiný. Jak sám sdělil Vladimíru Votýpkovi: „*V padesátých letech bylo nutné prokázat, že benešovští úředníci jsou zapleteni do spiknutí proti státu, za každou cenu prokázat, že jedou v nějakém protistátním švindlu..., no a já byl benešovský úředník. Žádný jiný důvod neexistoval.*“¹¹¹ Z trestu si odseděl 10 let, během kterých pracoval v několika pracovních táborech, mj. v uranových dolech v Jáchymově. V roce 1960 byl v rámci amnestie propuštěn.¹¹²

Další osud Jiřího Bořka-Dohalského je více než příznačný a výborně charakterizuje, čím režimu nepohodlní lidé museli z hlediska legislativy projít. Během Pražského jara si na základě zákona č.82/1968 Sb., o soudní rehabilitaci¹¹³ společně s ostatními pěti z devíti odsouzených z protistátní skupiny „Pražský hrad“ podává žádost o rehabilitaci. Ještě téhož roku je 16. prosince prostřednictvím zvláštního senátu krajského soudu v Praze zrušen rozsudek z roku 1951, čímž byli všichni odsouzení, tři z nich *in memoriam*, rehabilitováni. Zároveň je rozhodnuto o vyplacení finanční náhrady za neoprávněné věznění.¹¹⁴

V období tzv. normalizace byl však vydán zákon č.70/1970 Sb.,¹¹⁵ který přehodnocuje dosavadní rehabilitační zákon a umožňuje generální prokuratuře stížnost proti rehabilitacím. Stížnost byla podána a 22. 4. 1972 Nejvyšší soud v Praze žádosti vyhověl, zrušil rehabilitační rozsudky a případ vrátil krajskému soudu, čímž došlo k dehabilitaci. Krajský soud rozsudek

¹¹¹ VOTÝPKA, Vladimír. *Příběhy české šlechty*, s.85.

¹¹² Tamtéž, s.77-103.

¹¹³ Zákon č. 82/1968 ze dne 25. června 1968 o soudní rehabilitaci, 1946. In: *Stejnopis sbírky zákonů Československé socialistické republiky: Sbírká zákonů Československé republiky ze dne 28.06.1968*. [online] [cit. 07.06.2018] Dostupné online z: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1968/026-1968.pdf>

¹¹⁴ VOTÝPKA, Vladimír. *Příběhy české šlechty*, s. 103.

¹¹⁵ Zákon č. 70/1970 Sb., ze dne 8. července 1970, kterým se mění a doplňuje zákon č.82/1968 Sb., o soudní rehabilitaci, 1970. In: *Stejnopis sbírky zákonů Československá socialistické republiky: Sbírká zákonů Československá socialistická republika ze dne 17.07.1970*. [online] [cit. 07.06.2018] Dostupné online z: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1970/022-1970.pdf>

potvrdil, avšak trestný čin svým usnesením z 29. 4. 1975 překvalifikoval z velezrady na napomáhání k trestnému činu opuštění republiky a sdružování státu nepřátelské, za což bylo max. 5 let vězení. Vzhledem k amnestiím soud rozsudek nevynesl a zastavil další stíhání. Ministerstvo spravedlnosti prostřednictvím Investiční banky požadovalo vrácení vyplaceného odškodného za pět let vazby.¹¹⁶

Listopadové události v roce 1989 umožnily, že se aristokraté mohli vrátit k tomu, co dělali po celá staletí, tedy ke správě svěřeného rodinného majetku a péči o odkaz svých předků. Díky skupině tzv. restitučních zákonů mohli požádat o navrácení zabaveného majetku. Podle zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd¹¹⁷, ze dne 2. října 1990, mohly fyzické a soukromé právnické osoby žádat vydání věcí, které jim byly odňaty podle speciálních norem v 50. a 60. letech.

Na tento zákon navazoval zákon č. 87/1991 Sb., ze dne 21. února 1991 o mimosoudních rehabilitacích¹¹⁸ a zákon č. 229/1991 Sb., ze dne 21. května 1991 o úpravě vlastnických vztahů k půdě a k jinému zemědělskému majetku¹¹⁹.

Na základě těchto zákonů získali např. Lobkowiczové zpět cca 17 200 ha, Kinští 14 000 ha a Czerninové 2 400 ha.¹²⁰ Kromě pozemků se šlechtickým rodům navrátilo zpět cca 200 sídel¹²¹, bohužel v naprosto odlišném stavu, než jim byly odebrány.

¹¹⁶ V roce 1990 se kauza Pražský hrad vrací ke krajskému soudu v Praze, kde jsou podle zákona 119/1991 Sb. definitivně anulovány drobné činy kvalifikované jako napomáhání k trestnému činu opuštění republiky a sdružování státu nepřátelské, čímž jsou Jiří Bořek Dohalský a ostatní rehabilitováni. Ukončení celého případu včetně vyřešení finanční náhrady se však Jiří Bořek-Dohalský nedožil. Viz VOTÝPKA, Vladimír. *Příběhy české šlechty*, s.104.

¹¹⁷ Zákon č. 403/1990 Sb. o zmírnění následků některých majetkových křivd; § 1 zní: Zákon se vztahuje na následky majetkových křivd způsobených fyzickým a soukromým právnickým osobám odnětím vlastnického práva k nemovitým, popřípadě movitým věcem podle vládního nařízení č. 15/1959 Sb., o opatřeních týkajících se některých věcí užívaných organizacemi socialistického sektoru, podle zákona č. 71/1959 Sb., o opatřeních týkajících se některého soukromého domovního majetku, a znárodněním zestátněním na základě výměrů některých odvětvových ministerstev, vydaných po roce 1955 a odvolávajících se na znárodnovací předpisy z roku 1948. Za odnětí vlastnického práva ve smyslu tohoto zákona se považuje i přechod vlastnického práva na základě kupní smlouvy podle § 4 odst. 1 a 2 vládního nařízení č. 15/1959 Sb. Viz. Zákon č. 403/1990 Sb., ze dne 2. října 1990, o zmírnění následků některých křivd, 1990. In: *Stejnopis sbírky zákonů České a Slovenské federativní republiky: Sbírka zákonů České a Slovenské federativní republiky ze dne 10.10.1990*. [online] [cit. 08.06.2018] Dostupné online z: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1990/069-1990.pdf>

¹¹⁸ Zákon č. 87/1991 Sb., ze dne 21. února 1991, o mimosoudních rehabilitacích, 1991. In: *Stejnopis sbírky zákonů České a Slovenské federativní republiky: Sbírka zákonů České a Slovenské federativní republiky ze dne 21.03.1991*. [online] [cit. 08.06.2018] Dostupné online z: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1991/019-1991.pdf>

¹¹⁹ Zákon č. 229/1991 Sb., ze dne 21. května 1991, o úpravě vlastnických vztahů k půdě a k jinému zemědělskému majetku, 1991. In: *Stejnopis sbírky zákonů České a Slovenské federativní republiky: Sbírka zákonů České a Slovenské federativní republiky ze dne 24.06.1991*. [online] [cit. 08.06.2018] Dostupné online z: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1991/045-1991.pdf>

Všechny případy však nejsou dodnes vyřešeny. Jedním z nejdelších restitučních sporů je kauza JUDr. Karla Des Fours Walderode ze zámku Hrubý Rohozec na Turnovsku.¹²² Spor se táhne již od roku 1993, kdy byl podán restituční nárok na nemovitosti a pozemky na Turnovsku, Jablonecku a Semilsku, včetně zámku Hrubý Rohozec, v celkové výši téměř tří miliard korun, který byl rodině, jakožto Němcům zabaven v roce 1946 na základě Benešových dekretů. V roce 1947 jim sice bylo vráceno české občanství, ale než stihli majetek znovu získat, byl jim znárodněn. Následně emigrovali, čímž opět české občanství až do roku 1992 pozbyli.¹²³

¹²⁰ ZIEHR, Wilhelm, 1996. *Evropské šlechtické rody*. Praha: Grafoprint-Neubert. ISBN 80-85785-41-2.

¹²¹ VACULÍK, Pavel, 2004. *Komunistická perzekuce šlechty*, s. 108.

¹²² Tamtéž, 109.

¹²³ PROKOPOVÁ, Milada, Vleklá restituční kauza Walderode likviduje byznys v Českém ráji. *Idnes.cz* [online]. 04. března 2016 [cit. 2018-06-08]. Dostupné z: https://liberec.idnes.cz/restitucni-spor-dedicky-walderodeho-dvs-/liberec-zpravy.aspx?c=A160303_143902_liberec-zpravy_tm

4 Šlechta v proměnách doby (empirická část)

4.1 Dětství a výchova

První, na co si lidé často pamatují, je jejich dětství. Ve většině případů jsou tyto vzpomínky krásné a harmonické, proto se všeobecně doporučuje začínat rozhovory právě dotazy na toto téma. Když jsem se svých narátorů zeptala, jaké bylo jejich dětství, resp. jaké na něj mají vzpomínky, zajímalo mě rovněž, zda bylo jejich dětství a výchova nějak ovlivněno jejich původem. Z vyprávění bylo zřejmé, že šlechtický původ každého v dětství nějak poznamenal. Jak? To velmi záleželo na tom, kdy se dotyčný narodil.

Eleonora Dujková „trpěla“ svým původem ještě před změnou režimu. Vzhledem k tomu, že se narodila v roce 1929, zažila slasti i strasti dětství na zámku v plné míře. Narodila se ve Vídni, ale krátce na to se i s maminkou a bratrem Adamem nastěhovala do zámku v Doudlebských nad Orlicí. Život na doudlebském panství milovala a byla tam šťastná, ale vzhledem ke své klidné a skromné povaze neměla ráda pozornost, které se jí dostávalo. Už jen to jméno! Jak sama poznamenala v televizním dokumentu *Modrá krev*¹²⁴, narodila se do doby Věrek, Alen a Zdeněk, takže její jméno Eleonora, které dostala po své babičce, navíc s nezvyklým příjmením Bubna-Litic, působilo poněkud exoticky. „*Nepřipadala jsem si jiná než ostatní, avšak pořád jako by mi má odlišnost byla jinými připomínána.*“¹²⁵ Toužila být dítětem z obyčejné rodiny, s prostě se oblékající maminkou, která by pro ni měla čas. Naproti tomu se její maminka oblékala na Eleonořin vkus poněkud výstředně a jako hraběnka musela svůj čas věnovat společenským povinnostem, proto malá Lori, jak ji doma oslovovali, tíhla spíše ke služebné Miluše, která se o ni hezky starala.¹²⁶

Vzhledem k majetku svého rodu měla Eleonora možnosti, o kterých se dětem ze sousedství nesnilo - koupelnu, radiový přijímač svého dědečka či osobní automobil svého otce. Vadil jí zájem, který tyto věci vyvolávaly, a pokud byla například viděna v autě, styděla se za to. Jak už to bývá, toužila po tom, co mají ty „obyčejné“ děti, například by také ráda dostávala ve škole polévku do plechového hrnečku, kterou každý den chudé děti dostávaly k lepšímu. Dokonce se jí to i párkrát poštěstilo, ale když se to dozvěděli rodiče, nebyli rádi. Rovněž ji

¹²⁴ *Modrá krev*. 9. díl. Bubnové z Litic [epizoda dokumentárního televizního seriálu]. ČT2. 05.09. 2019.

¹²⁵ DUJKOVÁ, Eleonora. *Vzpomínání*, s.14.

¹²⁶ Rozhovor s Eleonorou Dujkovou vedený Markétou Ševčíkovou dne 23.06.2018. Uložen: Digitální sbírky Pracoviště OH-SD FHS UK.

trápilo, že dostává na Vánoce bohatší nadílku než její kamarádky. „*Mně to bylo líto. Před Vánocema jsem chodila s maminkou kupovat dětem zaměstnanců dárky. Rukavice, co ještě, punčochy, takový věci. To pak dostávaly na Štědrej den.*“¹²⁷

Přestože v době jejího dětství žilo v okolí mnoho šlechtických rodin, s dětmi z těchto kruhů se stýkala pouze příležitostně při různých společných akcích. Daleko raději trávila čas se svými kamarádkami z Doudleb. Bylo jich celkem pět a říkaly si „Ducklinky“, běhaly spolu po parku, chodily na výlety, zpívaly si písničky, a dokonce si zakopaly svůj vlastní poklad. Od čeho odvodily svůj název, jsem se bohužel nedozvěděla a Eleonora Dujková to neuvádí ani ve své knize *Vzpomínání*.

Co se výchovy týče, podle Eleonory Dujkové ji charakterizovala disciplína. „*My jsme měli [...]taková některá pravidla. Ty, když se dodržovaly, tak jsme měli celkem volno. [...] jako děti jsme museli chodit do zahrady pomoc trhat maliny, angrešt, rybíz. Museli jsme chodit na žně, každý den od jedny do sedmi.*“¹²⁸ Rodiče byli na ni i jejího bratra poměrně přísní a důsledně vyžadovali dodržování denního režimu, například čas oběda. „*[...]oběd jsme měli v půl druhé a přesně v půl druhé jsme museli být u stolu. Jakmile jsme tam nebyli, tak tatínek ukázal prstem, museli jsme ven a už jsme do večera nedostali nic jíst. [...] já jsem to dodržovala, ale můj bratr měl domluvu s Kuchtou, s kuchařkou ... a ta mu vždycky, když nepřišel včas k obědu, něco schovala.*“¹²⁹

Bratři Jaroslav a František Václav Lobkowiczovi dle rozhovorů naopak nepocítovali, že by bylo jejich dětství nějak výrazně ovlivněno jejich šlechtickým původem. Starší Jaroslav se narodil v Plzni během druhé světové války v roce 1942, v období, kdy jejich zámek a celé panství spadaly pod německou nucenou správu. Mladší František Václav se narodil rovněž v Plzni, jak sám říkal, ještě do demokracie, šest týdnů před komunistickým pučem v roce 1948. Ani jeden tedy nezažili, jaký byl život na zámku před válkou, a neměli tudíž srovnání. Rovněž ve způsobu výchovy neviděli rozdíly oproti dětství svých kamarádů z okolí, se kterými trávili volné chvíle na venkově. Snad jen, že se s rodiči nediskutovalo. Jak řekli, tak bylo, nesmělo se mluvit sprostě a povinnosti, které měli uložené, se musely plnit důkladně. František Václav měl dle svých slov na starosti slepice a přípravu třísek na zátop a Jaroslav chodil kromě jiného

¹²⁷ Rozhovor s Eleonorou Dujkovou, 23.06.2018.

¹²⁸ Rozhovor s Eleonorou Dujkovou vedený Markétou Ševčíkovou dne 09.06.2018. Uložen: Digitální sbírky Pracoviště OH-SD FHS UK.

¹²⁹ Tamtéž.

pomáhat otci s úpravou silnic. Smysl pro povinnost je v rodinně patrný i z tradovaných historek, kdy jejich otec už jako cestář, neváhal jít na Štědrý večer ven sypat silnice pískem, protože nasněžilo. Ráno byl jeho úsek jediným upraveným v celém okolí. “...*on byl vždycky takovej docela ‚genau‘, jak se říká, přesnej [...] zkrátka práce se dělá, jak má bejt.*“¹³⁰

Co se týče kamarádkých vztahů, během jejich dětství už nebylo běžné stýkat se s dalšími šlechtickými rody, neexistovaly společenské události, kde by se tito lidé potkávali. Svůj volný čas, jak jsem již uvedla výše, trávili s dětmi z okolí, běhali po parku, hráli fotbal nebo hokej, když zamrzl křimický pivovarský rybník. Je celkem příznačné, že děti neřeší, kdo odkud pochází. Bohužel to neplatí o jejich rodičích, kteří je patřičně informovali. František Václav s úsměvem vzpomínal, že když chodil do první třídy, musel se první dva měsíce bránit partě dětí, které ho pravidelně zahnalý do kouta a tloukly ho pytlíky na přezůvky, a že jeho spolužačka z lavice, Maruška, která pocházela z komunistické rodiny, prohlašovala „*[...] dřív lidi spali a vy jste chodili a kradli*“¹³¹.

Jediné úskalí, které oba zmiňovali, byla finanční situace rodiny. Během nucené správy šel veškerý výtěžek z panství nucenému správci, a když se v roce 1950 z jejich otce, zámeckého pána Jaroslava Clauda Lobkowicze, stal pouhý správce objektu¹³² zámku v Křimicích a v roce 1951 cestář, příjmy byly nevalné.

Na špatnou rodinnou finanční situaci během dětství vzpomíná v rozhovoru i Adrienne Korff-Schmising-Kerssenbrock, která se narodila v roce 1943 v Praze. Oba rodiče byli vystudovaní právníci a působili na právním oddělení Českých motocyklových závodů¹³³, ovšem v roce 1957 byli vyhozeni a dalších osm let pracovali jako pomocní dělníci v tzv. řetízkárně ve Strakonících. Finančně na tom opravdu nebyli nejlíp, snažili se to však nedávat před dcerami najevo. Sama Adrienne říká, že si to vlastně uvědomila až jako dospělá, v dětství se naopak se sestrou rozčilovaly, jak je možné, že když už je k obědu vepřová

¹³⁰ Rozhovor s Ing. Jaroslavem Lobkowiczem vedený Markétou Ševčíkovou dne 22.08.2018. Uložen: Digitální sbírky Pracoviště OH-SD FHS UK.

¹³¹ Rozhovor s Mons. Františkem Václavem Lobkowiczem vedený Markétou Ševčíkovou dne 07.08.2018. Uložen: Digitální sbírky Pracoviště OH-SD FHS UK.

¹³² Zaměstnanec Národní kulturní komise.

¹³³ Původní zaměstnavatel Artura Korff-Schmising-Kerssenbrocka byla pražská firma Šrouby Drdla, která byla znárodněna a spojena s Českými závody motocyklovými.

s knedlíky, proč taky není zelí. „*A pak nám to jako až pozdějc došlo, že jí na to zelí nezbylo, jo.*“¹³⁴

Přestože žili skromně, na výchovu z vyšších kruhů se nezapomínalo. Večeře byla vždy společná, a dokonce se sestrou prý musely držet u stolu slovníky v podpaží, aby nedávaly při jídle lokty od sebe. Rovněž se dbalo na správnou mluvu a například slovo „sranda“ bylo považováno u dívky ze šlechtické rodiny za nemístné.

Její kamarádky a spolužačky pocházely povětšinou z komunistických rodin, ale její původ prý neřešily. Jen ve škole občas přišlo na přetřes jméno „zlého“ Albrechta z Waldsteina, z jehož rodu pocházela i Adriennina babička. Tou dobou již žila rodina ve Strakoncích a Adrienne se strachovala, aby tato skutečnost nevyšla najevo. Bohužel její spolužačka jezdila k babičce do Čestic u Volyně, kde měli Waldsteinové zámek a kde kdysi Adriennina babička rovněž žila, tudíž tato informace dlouho tajemstvím nezůstala.

Kdo rozhodně vnímá negativní vliv šlechtického původu na své dětství, je Margareta Pospíchalová (Schliková), narozená v roce 1950. Dle jejího vyprávění bylo její dětství mimo jiné negativně ovlivněno tím, že jejímu otci komunistický režim znemožnil provozovat jeho koníčky, především myslivost a rybolov, a tím pádem bylo i malé Margaretě upřeno se těmito aktivitám, pro které měli s otcem společnou vášeň, věnovat. Její otec, Zikmund Schlik, totiž jako „nepřítel lidu“ nesměl vlastnit zbraně, tudíž mu byly odebrány. „*[...] jak my bysme si to s tím tátou byli užili a jak von by byl prostě rád. No ne, prostě jsme to neměli. Takže jediný, co jsem já mohla, s ním chodit na ryby.*“¹³⁵ Ovšem i o tento společný čas měli brzy přijít. K udržení rybářského lístku bylo mimo jiné nutné odpracovat určitý počet brigádnických hodin v rámci daného revíru. Bohužel Margaretina otec postihl v rámci zaměstnání v Betonárce těžký infarkt a manuální práce pro něj nebyla myslitelná, tudíž o rybářský lístek i o kratochvíle s dcerou u rybníka přišel.

Kdo má dle mého názoru na dětství vzhledem ke šlechtickému původu příjemné vzpomínky, je nejmladší z narátorů, Tomáš Czernin, který se narodil v roce 1962. Přestože byli oba jeho rodiče aristokraté, narodil se prakticky do dělnické rodiny, jelikož jeho otec tou dobou již nějakou dobu pracoval jako řidič nákladáku. Jeho dětství mu přišlo stejné jako

¹³⁴ Rozhovor s Adrienne Korff-Schmising-Kerssenbrock vedený Markétou Ševčíkovou dne 23.06.2018. Uložen: Digitální sbírky Pracoviště OH-SD FHS UK.

¹³⁵ Rozhovor s Margaretou Pospíchalovou vedený Markétou Ševčíkovou dne 17.08.2018. Uložen: Digitální sbírky Pracoviště OH-SD FHS UK.

dětství jeho kamarádů z bílinského sídliště. V lecčems se však lišilo, například tím, že jezdil na prázdniny k příbuzným do ciziny. Ve svých vzpomínkách na dětství vyzdvihl období roku 1968, kdy s rodiči pobýval v létě v Rakousku. Teta jeho dědečka, rozená Kinská, zde vlastnila zámek Rosenhof, který často dávala k dispozici svým příbuzným. „...*to léto jsme trávili na zámku, což mi nepřišlo vůbec divné...dědeček tam žil jako ve starých dobách, zkrátka byl tam celý léto a podzim a chodil na lov.*“¹³⁶

Vzhledem k tomu, že v srpnu toho roku došlo k invazi vojsk Varšavské smlouvy do Československa, rodiče se rozhodli, že se domů nevrátí, a Tomáš v rakouském Sandlu nastoupil v září do první třídy. „[...] *ale chodil jsem tam jenom týden a v pátek jsem přišel domů a rodiče mi řekli, že jedeme do Švýcarska, no mě zkrátka tehdy nic nepřekvapovalo.*“¹³⁷ Ani ve Švýcarsku však první třídu nedokončil, protože jeho maminka byla těhotná a rodit si přála v Čechách. Do vlasti se vraceli 30. dubna 1969. Bohužel jim v prvních chvílích nedošlo, že se ten den slaví „čarodějnice“, a ohně hořící po celém kraji je trochu vystrašily a mysleli si, že je válka. První třídu Tomáš dochodil již v Čechách, a dokonce si díky školnímu výletu poprvé uvědomil, že je vlastně původem šlechtic. „[...] *to jsme byli na zámku v Kynžvartě a tam něco paní učitelka asi říkala té průvodkyni. A vona mě tam posadila do nějakýho křesla a říkala ,tak takhle, takhle tyhle lidi žili‘. ... potom jsem se na to nějak ptal táty, jestli teda, co je jako na mě jinýho než na těch jiných dětech, proč tam neposadili někoho jinýho.*“¹³⁸

4.2 Vzdělání a profesní život

Jedním z aspektů života, o jehož podobě ve velké míře rozhodoval režim, bylo vzdělání a výběr profese. Pokud člověk neměl dobrý kádrový posudek, byly jeho možnosti v této oblasti velmi omezené, zvláště pak u skupin obyvatel, které byly režimu tzv. trnem v oku. Ne vždy se tak dotyční mohli věnovat své vysněné profesi, anebo se k ní dostali nějakou oklikou.

Eleonora Dujková začala školní docházku v Doudlebách nad Orlicí již v pěti letech. Když jí bylo osm let, stěhovala se s maminkou do Prahy. Kvůli tomu, že byla o rok mladší než jiné děti v ročníku, měla problém, aby ji do nějaké školy vzali. Nakonec nastoupila do klášterní

¹³⁶ Rozhovor s Ing. Tomášem Czerninem vedený Markétou Ševčíkovou dne 25.08.2017. Uložen: Digitální sbírky Pracoviště OH-SD FHS UK.

¹³⁷ Tamtéž.

¹³⁸ Rozhovor s Ing. Tomášem Czerninem vedený Markétou Ševčíkovou dne 27.07.2018. Uložen: Digitální sbírky Pracoviště OH-SD FHS UK.

školy u Svaté Voršily na Novém Městě. Ve škole se jí moc nelíbilo, a když její nejlepší kamarádka Nany přestoupila na anglické gymnázium, velice ráda šla s ní. Konečně jí začala škola zase bavit, bohužel to však netrvalo dlouho. Když byla v tercii, nacistické úřady anglické gymnázium zavřely, a tak musela pokračovat na českém reálném gymnáziu, kde jich bylo ve třídě kvůli sloučení dvou tříd šedesát. Ani tady jí nebylo dovoleno školu dokončit. Protože byl její otec kvůli svému působení v protektorátní vládě generála Aloise Eliáše obviněn z kolaborace, musela ze školy v roce 1945 odejít.¹³⁹

Přestože nebyla ještě plnoletá, podařilo se jí získat navzdory osudu její vysněné zaměstnání – u miminek. Díky docentu Valšíkovi byla v šestnácti letech přijata do dětské poradny v Holešovicích s tím, že si doplní odborné vzdělání. A tak půl roku chodila kromě zaměstnání ještě dvakrát týdně večer a v sobotu dopoledne do kurzu pro zdravotní sociální pracovníce.¹⁴⁰ „[...] tak jsem šla dělat práci, kterou jsem chtěla dělat, a sice starala jsem se o miminka v dětské poradně. A tak jsem se pro to nadchla, tak jsem nadchla i ty svoje kamarádky, který se mnou pracovaly, že jsme byly nejlepší poradna v celý Praze, a jediná se stoprocentní návštěvou. A já jsem na to ještě dneska hrdá.“¹⁴¹ Během zaměstnání v poradně se Eleonora vdala a následně odešla na mateřskou dovolenou, kdy se jí během tří let narodily tři děti – Markéta, Monica a Petr. Když se chtěla po mateřské dovolené vrátit, nebylo jí to z kádrových důvodů dovoleno. Eleonora to během rozhovorů několikrát se slzami v očích označila za nejhorší okamžik svého života. „A když jsem se pak chtěla vrátit do poradny, tak mě kádrovák řekl, že ne. Že mě pro to nemůže prokádovat. Já jsem dodneška nepochopila, proč mě nemohl prokádovat [...] k miminkům. Copak bych tomu miminkovi jakkoliv mohla ublížit?“¹⁴²

Kvůli svému původu nemohla najít žádné zaměstnání, dokonce nebyla z kádrových důvodů vhodná ani pro práci uklízečky. Po sérii neúspěšných žádostí o práci byla v roce 1960 nakonec díky kamarádce přijata do dietní jídelny U Bumbrdlíčka ve Vodičkově ulici. Z kádrových důvodů však nesměla pracovat s lidmi, a tak byla zaměstnána jako pomocná síla v kuchyni, kde myla nádobí. „Tak jsem šla a dělala pomocnou sílu a umývala jsem v kuchyni dva tisíce skleniček plus veškeré kuchyňské nádobí. To si nepředstavujte, to byly obrovský

¹³⁹ Přitom Eleonořina maminka dokázala zachránit několik lidí před jistou popravou, jelikož se jako Rakušanka znala ze školy s manželkou říšského protektora Konstantina Hermanna Karla Neuratha. Viz Rozhovor s Eleonorou Dujkovou, 09.06.2018.

¹⁴⁰ DUJKOVÁ, Eleonora. *Vzpomínání*, s.31.

¹⁴¹ Rozhovor s Eleonorou Dujkovou, 09.06.2018.

¹⁴² Tamtéž.

*plechy, obrovský kotle. To byly obědy pro dva a půl tisíce lidí.*¹⁴³ Když po dvou letech nastoupil nový vedoucí, který neměl s jejím kádrovým profilem problém, povýšila na servírku a roznášela obědy. *„To bylo trošku noblesnější. Ale to nebyla servírka na peníze, to byla servírka třeba dvanáct obědů a roznést na lístky. [...] A i sedmnáct obědů najednou.*¹⁴⁴ V roce 1969 dostala od jednoho ze strážníků dotaz, zda by nechtěla tuto práci opustit a jít pracovat do Melantrichu prodávat časopisy a noviny. Nabídku přijala a dalších patnáct let, až do penze, pracovala jako prodavačka denního tisku v pasáži u kina Lucerna. *„[...] líp placený to bylo. A taky tam byly starosti. Měly jsme jedna ranní, druhá odpolední. Když byly pracovní soboty, tak každá jednu. Jedna Silvestra, jedna Štědrej den, rozuměly jsme si, bylo to dobrý.*¹⁴⁵

Ani profesní život Jaroslava Lobkowicze nebyl přímočarý. Školní docházku započal na základní škole v Křimicích, poté pokračoval na měšťanské škole a následně jedenáctileté střední škole v Plzni, kde v roce 1959 maturoval. Přestože mu prý bylo vždy jasné, že ho komunisté nenechají studovat, přihlásil se po maturitě na Vysokou školu strojní a elektrotechnickou. Jedním z důvodů byla prý krátká vzdálenost od domova. Pro údajně naplněný počet studentů nebyl přijat. *„Načež krátce na to stálo v novinách, že Vysoká škola strojní a elektrotechnická v Plzni shání žáky [...] Tak jsem odpověděl a oni říkali, jo, to není pro vás, to je jenom pro dělnický kádry‘. A můj otec byl tehdy cestářem, takže byl opravdu dělnickéj kádr.*¹⁴⁶ Nakonec se tedy navzdory vzdálenosti od rodných Křimic rozhodl nastoupit v Kutné Hoře na obor opravář televizí. Po vyučení pracoval až do roku 1968 v Televizní službě v Plzni a zároveň od roku 1966 navštěvoval v Plzni „večerní univerzitu“. *„To bylo potom v roce 66‘, to už bylo možný, už mě vzali na večerní studium, což byl taky docela průšvih, protože večer. To znamená, já jsem spravoval přes den televize, tak jsem se nemoh učít a pak holt jsem studoval v noci. Tak jsem to dělal až do roku 1968.*¹⁴⁷

Poté, co v roce 1968 emigroval do Mnichova, se zapsal na kurz němčiny do Goethe Institut, kde při zaměstnání v továrně dva měsíce ráno a večer navštěvoval dva kurzy najednou, aby se mohl přihlásit na tamější univerzitu. *„Sice to byla docela katastrofa v prvním ročníku, protože jsem spousta věcí nerozuměl, ale to přišlo pomalu. Ze začátku, když*

¹⁴³ Tamtéž.

¹⁴⁴ Tamtéž.

¹⁴⁵ Rozhovor s Eleonorou Dujkovou, 23.06.2018.

¹⁴⁶ Rozhovor s Ing. Jaroslavem Lobkowiczem vedený Markétou Ševčíkovou dne 27.06.2018. Uložen: Digitální sbírky Pracoviště OH-SD FHS UK.

¹⁴⁷ Tamtéž.

*jsem šel nakoupit, tak jsem šel radši do samoobsluhy, abych nemusel říct, co chci, ale pak jsem se to naučil, jo.*¹⁴⁸ Svůj sen o vysokoškolském vzdělání si splnil na Elektrotechnické fakultě na Technické univerzitě v Mnichově, kde v roce 1972 odpromoval.

Po ukončení studia nastoupil do firmy Siemens, kde pracoval na vývoji počítačů. *„Což bylo docela zajímavý, protože to znamená, často pod mikroskopem se hledaly, v těch mikročipech se hledaly třeba chyby nebo něco takovýho, jo. Když se něco vyrobilo a ono to nefungovalo, tak proč to nefunguje, když teoreticky to mělo fungovat a prakticky to nefungovalo, tak to bylo na mě potom to najít, co tam udělali špatně. To jsem dělal pár let takhle, no. Až potom jsem jim jednou řek, že půjdu pryč, tak byli docela smutný, ale zkrátka jsem šel. Už jsem toho měl dost tam. Jsem to dělal až do roku 92, ne, tak to stačí[...], asi 21 let jsem tam byl. To stačí.*¹⁴⁹

Po návratu do vlasti se kromě správy a oprav navráceného rodinného majetku věnoval politice. Nejprve na komunální úrovni, kdy byl dvakrát po sobě¹⁵⁰ zvolen za stranu KDU-ČSL do plzeňského zastupitelstva. Následně byl v roce 1998 zvolen za stejnou politickou stranu do poslanecké sněmovny a tento mandát několikrát obhájil, později však již za stranu TOP 09, do které v roce 2009 vstoupil. V současnosti již v politice nepůsobí, prý toho měl dost a viděl, že to nikam nevede.

Jeho bratr František Václav měl už o něco schůdnější cestu ke svému vysněnému povolání nebo spíše poslání. Když byl malý, mezi jeho vysněná povolání patřil například zahradník, jelikož miloval okurky, které se v okolí Křimic pěstovaly, nebo ladič klavírů, protože hraní na tento nástroj patřilo k jeho koníčkům. Nakonec ho k budoucí profesi přivedla jeho víra. Rodina Lobkowiczů vždy byla a stále je silně věřící a všichni její členové chodili pravidelně do kostela, kde František Václav ministroval. *„On tam chodil z Vejprnic kněz, pan děkan Štefek a holt už byl taky přes sedmdesát, že a já tak jednou koukal z tý zákristie, jestli už jde, a říkám ,no jo, on už je dost starej, že a kdo k nám bude chodit, až on nebude moc‘. A tehdy přišla taková první myšlenka, ,mohl bys vlastně ty‘, [...] to mě mohlo být takových osm deset let.*¹⁵¹ Po maturitě na Střední všeobecně vzdělávací škole v Plzni si podal přihlášku na Filosofickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze, ke studiu latiny a angličtiny, kam byl

¹⁴⁸ Tamtéž.

¹⁴⁹ Tamtéž.

¹⁵⁰ Volby v letech 1994 a 1998.

¹⁵¹ Rozhovor s Mons. Františkem Václavem Lobkowiczem, 30.05.2018.

pravděpodobně vzhledem k volnějším režimům šedesátých let přijat. Již během slavnostního zahájení však zjistil, že to pro něj nebyla ta správná volba a rozhodl se pro studium teologie. „[...] a teď, když bylo to zahájení, tak pan Vodrážka na varhany hrál Jezu Kriste, štědrý kněz, což je hodně stará písnička připisovaná mistru Janu Husovi. A já jsem si říkal, ‚kurník, to je divadlo tohle to, to asi nedodělám‘. No tak jsem v prosinci napsal přihlášku do Litoměřic na teologickou fakultu, a to už se blížilo k tomu osmašedesátému, to byl sedmašedesátý rok, že jo, celkem bez problémů jsem se tam dostal.“¹⁵²

O prázdninách v roce 1968 pobýval s bratrem Jaroslavem v Bavorsku, nejprve u tety na zámku v Isarecku a následně v Mnichově, kde měl od tety zapůjčený byt. Když se dozvěděl o srpnových událostech, rozhodl se odejít studovat do Rakouska. Nejprve pobýval několik týdnů v premonstrátském klášteře Schlägl poblíž československých hranic a následně se přesunul do Innsbrucku, do kláštera Wilten, kde byl tzv. oblečen, tedy vstoupil do premonstrátského řádu a rok navštěvoval tamější teologickou fakultu. „No a tam jsem chodil na fakultu teda ten rok a jo, něco jsem pochytil, něco naštudoval, hlavně německy jsem se naučil [...] a po roce už mě vypršela výjezdní doložka, kterou jsem neustále prodlužoval ve Vídni na velvyslanectví. A potom už to neprodloužili, tak jsem holt to všechno sbalil a jel zpátky do Česka, že. To bylo, tuším [...] 27. září nebo tak nějak, 69‘, že.“¹⁵³

Po návratu do Československa pokračoval ve studiu na teologické fakultě v Litoměřicích. Na kněze byl vysvěcen Františkem Tomáškem 15. srpna 1972 v Katedrále sv. Vojtěcha, Václava a Víta na Pražském hradě. Po absolvování základní vojenské služby byl půl roku nezaměstnaný. Od roku 1975 působil jako kněz v olomoucké arcidiecézi. „No pak jsem se vrátil z vojny, půl roku jsem byl nezaměstnaný, protože tenkrát jsme potřebovali státní souhlas, že jo. No tak ten jsem nedostal, tak jsem byl půl roku doma, spal jsem do devíti, to bylo fajn. No a pak jsem, se to tak nějak začalo řešit přes ministerstvo kultury, na což jsem byl pyšnej, že jo, a ocitl jsem se tady ve Frýdku, hodně daleko od domova jako kaplan. Pak jsem byl v Jablunkově, v Těšíně a pak tady v Mariánských Horách.“¹⁵⁴ 30. května 1996 byl jmenován prvním biskupem nově zříčené diecéze ostravsko-opavské. Působil jako ústřední duchovní rádce Junáka pro katolické skauty. Svému poslání se věnoval téměř až do své smrti v únoru 2022.

¹⁵² Tamtéž.

¹⁵³ Rozhovor s Mons. Františkem Václavem Lobkowiczem, 07.08.2018.

¹⁵⁴ Rozhovor s Mons. Františkem Václavem Lobkowiczem, 30.05.2018.

Naopak Adrienne Korff-Schmising-Kerssenbrock neměla cestu ke svému vysněnému povolání vůbec lehkou. Zde však dokonale zafungovalo přísloví, že všechno špatné je k něčemu dobré. Adrienne chodila nejprve na základní školu v Praze na Hanspaulce, ale po nuceném přestěhování do Strakonice pokračovala na tamější škole. Základní školu končila se samými jedničkami, ale kvůli špatnému kádrovému profilu nebyla přijata na gymnázium. Její otec využil svého právníckého vzdělání a na základně ústavního zákona o právu na vzdělání pro všechny občany¹⁵⁵ se odvolal. Kapacita strakonického gymnázia však byla naplněna, ale podařilo se umístění na gymnáziu v Blatné. „*Takže jsem jezdila třičtvrtě roku do Blatné. Ráno, já nevím, v šest hodin motoráčkem a večer v sedm hodin zpět.*“¹⁵⁶ Po tři čtvrtě roce se podařil přestup na gymnázium ve Strakonici. Odpadlo dojíždění, nicméně přibyly komplikace ve výuce, protože v Blatné se vyučoval anglický jazyk a ve Strakonici jazyk německý. První z překážek, která byla v konečném důsledku výhodou. Sice se musela celé prázdniny doučovat s otcem, který měl němčinu jako mateřský jazyk, ale když v roce 1969 emigrovala, byla za svoji znalost němčiny ráda. „*No, takže nakonec říkám, k čemu mi ty komunisti pomáhali, jo. Protože já sem pak emigrovala do Bavorska, takže s tou angličtinou bych tam toho tolik nenadělala. Tak děkuju komunistům za tu němčinu.*“¹⁵⁷

Vzhledem k tomu, že od mala sportovala (v zimě závodila na běžkách a v létě se věnovala atletice, a dokonce držela krajský rekord ve skoku vysokém), rozhodla se po maturitě podat přihlášku na Institut tělesné výchovy a sportu v Praze, obor Český jazyk a tělocvik. V té době tam její strýc Klement Korff-Schmising-Kerssenbrock působil jako vedoucí katedry lehké atletiky. Nicméně v době jejích přijímacích zkoušek již na škole nepůsobil. Přestože přijímací zkoušky zvládla na výbornou, přijata nebyla. „*[...] akorát z nářadí jsem měla dvojku, jinak samý jedničky a napsali mi, že jsem se neumístila v pořadí. A moje kamarádka, která měla dvě čtyřky, tak se umístila.*“¹⁵⁸ Odvolání se minulo účinkem, a tak jí nezbylo nic jiného než se vrátit do Strakonice, kde nastoupila do místní přádelny Fezko, kde se vyráběly především fezy a barety. Přestože měla jako jedna z mála maturitní zkoušku, brala nejnižší plat z celého podniku, pouhých 600,- Kčs.

¹⁵⁵ Článek III. Ústavy uvádí, že všichni občané mají právo na vzdělání, právo na práci, na spravedlivou odměnu za vykonanou práci a na odpočinek po práci. Národním pojištěním je občanům zajištěno zaopatření při nezpůsobilosti k práci. Viz Zákon č. 150/1948 sb., Ústava Československé republiky ze dne 9. května 1948, článek III. [cit. 2020-02-25] [online] Dostupné online z https://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1948.html

¹⁵⁶ Rozhovor s Adrienne Korff-Schmising-Kerssenbrock, 23.06.2018.

¹⁵⁷ Tamtéž.

¹⁵⁸ Tamtéž.

Svého snu o vysokoškolském vzdělání se však nevzdala. Během pracovního poměru ve „fezárně“ si chtěla podat přihlášku do Olomouce na Přírodovědnou fakultu, ke které však potřebovala doporučení závodního výboru. Při první žádosti o doporučení bylo proti všech sedm členů závodního výboru. Ti namítali, že ji vůbec neznají a ať ještě sedm let se žádostí počká. Naštěstí měla spojence v závodní lékárně, přítelkyni jejích rodičů, která jí pomohla seznámit se se členy výboru. Při závěrečném rozhodování hrozilo, že dva členové výboru budou stále proti doporučení. „[...] *tak tady ta úžasná doktorka je pozvala na nějakou takovou posudkovou komisi, kde se říká, jestli ty nemocný už mají jít pracovat nebo ne [...] a ve stejnou dobu se setkalo těch pět zbejvajících a oni mi to odklepli, takže já ještě tu mokrou přihlášku jsem poslala do té Olomouce.*“¹⁵⁹

Přijímací zkoušky v Olomouci již nedopadly tak skvěle jako v Praze, ale měla štěstí na asistenta, který nekoukal na kádrové posudky a bral všechny závodníky na běžkách, což Adrienne plně splňovala. Lehčí komplikací bylo, že zde nebyla možnost studia češtiny, a tak musela jako náhradu zvolit matematiku. Kdysi vyhrála matematickou olympiádu, tak to nebyl až takový problém. Navíc díky tomu, že musela částečně pozměnit své preference, neměla pak v Mnichově potíže najít zaměstnání. „[...] *v té Olomouci teda jsem studovala tu matematiku, tělocvik. Za což zase těm komunistům strašně děkuju, protože s tou češtinou bych v tom Bavorsku taky nic nepořídila, takže takhle jsem se naučila díky nim německy a matematiku místo češtiny.*“¹⁶⁰

Ani po přijetí na fakultu jí však režim nedal pokoj a pravidelně byla noc před důležitou zkouškou zvána k výsledku. „*Nejtěžší zkouška byla vždycky z tzv. matematický analýzy. [...] a to se stalo třikrát, že ten večer, co jsem měla druhý den dělat tu zkoušku z té analýzy, v těch různých semestrech, tak přijel tajnej pro mě večer [...] vzal mě na revír a tam mě vyslychal. Jo, takže oni ted' nemohli nějak už mě zase vyhodit, ale mohli mě vyhodit z těch zkoušek a on mě tam jako deptal, jo a prostě narážel na ten můj šlechtickej původ a tak.*“¹⁶¹

Během studia se poprvé vdala a narodil se jí syn Marian. To její studium zkomplikovalo a musela si jednu státnici odložit. Ihned po absolutoriu dostala místo na vsetínské průmyslové škole jako učitelka matematiky a tělocvik. Vzhledem k tomu, že neměla jinou možnost

¹⁵⁹ Tamtéž.

¹⁶⁰ Tamtéž.

¹⁶¹ Tamtéž.

ubytování, kde by mohla být dohromady se svojí rodinou, žila po dva roky v tělocvikářském kabinetu ve Vsetíně, manžel žil v Olomouci a syn byl u jejích rodičů v Mostě.

Po emigraci do Bavorska v červenci 1969 se snažila najít jakoukoliv práci, jako uklízečka nebo au-pair. Když pobývala u svých příbuzných na venkově, šla se zeptat na soukromé církevní gymnázium v sousedství, jestli by pro ni neměli nějakou práci. Tam jí hned nabídli místo učitelky matematiky. Díky strýci Klementovi, který jí psal metodické řady a tréninkové deníky, oslnila po dvou letech učení i inspektorku z ministerstva. Nikolas Lobkowicz, tehdejší prezident mnichovské univerzity, jí pomohl zvládnout německý systém, aby si mohla opětovně udělat státnice, a stát se tak státním zaměstnancem. Díky tomu získala místo na gymnáziu v Garchingu, kde působila čtyři roky. Následně přestoupila na Karls gymnasium, kde učila dvacet let a vypracovala se do funkce vrchní matikářky.

Margareta Pospíchalová chtěla být od malička zdravotní sestřičkou a svůj sen si tak trochu oklikou splnila. Na základní škole v Jičíně byl její původ všeobecně známý a mnozí učitelé jí dávali otevřeně najevo, že je z rodiny vykořisťovatelů ubohého lidu, tudíž měla obavy, zda bude moci získat nějaké další vzdělání. *„Já jsem měla docela problém, abych se vůbec dostala na nějaký školy, a v tom mi zase pomohla paní doktorka, ke které jsem jezdila do Hradce.“*¹⁶² Díky paní doktorce, ke které jezdila asi od deseti let s rovnátky a která se za ní přimluvila, mohla začít studovat obor zubní laborantka na Střední zdravotnické škole v Hradci Králové. *„Jako musela jsem ty přijímačky udělat samozřejmě, ale jako tak nějak nám tam prokrestila nějakou cestičku do toho, že jsem tam mohla udělat ty přijímačky, a vzali mě tam na tu zubní laborantku do Hradce.“*¹⁶³

Po absolutoriu pracovala v zubní laboratoři v Jičíně. Když se v roce 1975 plánovala přestěhovat s rodinou do Turnova, potřebovala sehnat práci, aby mohla umístit děti do školky. *„Samozřejmě jsme tady stavěli, nepracovali jsme tady a neměli jsme kam dát děti, že jo. Když tady nepracujete, tak vám tady nevezmou děti do školky. A už vůbec ne, když tady nebydlíte, že jo. Takže vodněkad' potřebujete začít.“*¹⁶⁴ Vzhledem k tomu, že v Turnově v té době nebylo žádné místo odpovídající její kvalifikaci, nastoupila do Granátu jako odlévačka šperků. *„Ale naštěstí během mé zkušební doby, během toho jednoho měsíce, se uvolnilo místo na tom*

¹⁶² Rozhovor s Margaretou Pospíchalovou vedený Markétou Ševčíkovou dne 23.03.2018. Uložen: Digitální sbírky Pracoviště OH-SD FHS UK.

¹⁶³ Tamtéž.

¹⁶⁴ Tamtéž.

*zubním, jako sestra u křesla, a takže já jsem během té doby odešla [...] a už jsem se do tý laboratoře nevrátila, protože tam to místo nebylo a já byla u toho křesla celkem spokojená.*¹⁶⁵

Vysněné povolání Tomáše Czernina bylo tak trochu zároveň vysněným povoláním jeho otce, který si v mládí přál studovat stavební průmyslovku. Tomášova cesta za tímto snem započala ve třetí třídě, kdy jeho rodiče zakoupili v Krušných horách v Rudné nad Nejdkem starý domek, který byl v dezolátním stavu. *„Protože peníze nebyly a já jsem teda byl jediná pracovní síla, která byla po ruce, tak jsem si čuchnul k těm cihlám a k cementu a písku, a kvůli tomu jsem asi potom dělal stavební průmyslovku, že to mi bylo nějak tak nejbližší.*¹⁶⁶

Po maturitě v roce 1981 se zkusmo přihlásil na České vysoké učení technické a ke svému velkému překvapení byl přijat. *„[...] to byla taková doba, když už my, jako feudálové, jsme tu revoluci nezajímali, ale revoluce byla zaměstnána požíváním vlastních dětí. A myslím si opravdu, že v té době, vlastně v tom kádrovém posudku ten můj původ možná nebyl tak nežádoucí jako třeba u dětí komunistů z roku 68', že jo nebo aktivních z roku 68', který byli vyloučení.*¹⁶⁷

Po absolvování vysoké školy nastoupil jako projektant do Pražského projektového ústavu. Když se v roce 1990 oženil a odešel za manželkou do Vídně, pracoval nejprve jako přípravař stavební výroby a poté opět jako projektant. Po návratu do vlasti v roce 1992 se již k rýsovacímu prknu nevrátil a začal spolu s otcem spravovat restituovaný majetek. Kromě toho začal být činný i v politice. Nejprve pouze na komunální úrovni, kdy byl v roce 1998 zvolen do zastupitelstva Dymokur. Do vysoké politiky vstoupil díky založení strany TOP09, kdy se mu jednak líbilo jejich hodnotové desatero, a jednak v tom hrála roli osobnost Karla Schwarzenberga. *„Já jsem nepočítal s tím, že se stanu senátorem. [...] Myslel jsem si, že holt budu členem místní organizace v Městci Králové a eventuálně budu kandidovat do zastupitelstva v Dymokurech a potom najednou někdo už 2010 vymyslel, že bych měl kandidovat do Senátu.*¹⁶⁸ V Senátu České republiky působí dodnes, kromě toho je zastupitelem Dymokur za TOP09.

¹⁶⁵ Tamtéž.

¹⁶⁶ Rozhovor s Ing. Tomášem Czerninem, 27.07.2018.

¹⁶⁷ Rozhovor s Ing. Tomášem Czerninem, 25.08.2017.

¹⁶⁸ Rozhovor s Ing. Tomášem Czerninem, 27.07.2018.

4.3 Život na pozadí historických událostí a emigrace

Dvacáté století bylo velmi bohaté na historické události, které mnohdy přiměly občany Československa přemýšlet o emigraci. Otec Eleonory Dujkové Mikuláš Bubna-Litic začal emigraci plánovat krátce po svém propuštění z vězení v roce 1947, nicméně Eleonora z Československa odejít přes všechny útrapy nechtěla. Díky Eleonořinu budoucímu manželovi se Mikulášovi Bubna-Liticovi i jeho synovi Adamovi podařilo v roce 1948 emigrovat do Rakouska. Adam posléze odešel do Austrálie. „*Tatínek cítil, že tady nemůže zůstat, že musí odtud pryč. Chtěl, abysme šli všichni. [...] Já jsem řekla, já tenhle ten český národ nikdy neopustím. Jak já jsem byla hloupá.*“¹⁶⁹ Sama Eleonora začala o emigraci uvažovat až po vstupu vojsk Varšavské smlouvy v srpnu 1968. Tehdy bydlela s manželem a dětmi v bytě na Palackého náměstí v Praze a jedno z ruských děl mířilo právě do jejich oken. „*Pak jednou začli střílet. Měli jsme asi dvacet střel v pokoji.*“¹⁷⁰ Po tomto zážitku souhlasila s manželovým návrhem emigrovat i s dětmi do Rakouska. Dokonce volala svému bratranci Gisbertovi, který tam žil, aby pro ně do Československa přijel. „*A když přijel, tak už nestříleli, tak já jsem nešla.*“¹⁷¹ Kdyby se prý měla rozhodovat dnes, nejspíše by odešla, protože tam měla všechny své příbuzné. „*Všichni tam jsou. Jenom já jsem si myslela, že spasím svět.*“¹⁷² Kvůli tomu, že zůstala v Československu, neměla téměř žádný kontakt se svým bratrem Adamem. Osobně se viděli až koncem osmdesátých let v Lipsku, když Adam ještě před Sametovou revolucí přijel do Evropy na návštěvu. Díky tomu za jednu z hlavních výhod pádu komunistického režimu považovala to, že se může se svým bratrem, i ostatními příbuznými ze zahraničí vídat pravidelně, a to i v Čechách.

Rovněž pro Jaroslava Lobkowicze byla ruská invaze hlavním impulzem k tomu, aby emigroval. Důvodů měl však více. Začátek léta 1968 strávil se svým bratrem Františkem u tety v německém Isarecku, kde se na abiturientském bále seznámil se svou budoucí ženou, Francouzskou Elisabeth de Vienne. Vztah s ní a situace v Československu zapříčinily, že ještě téhož roku emigroval do Mnichova. Po svatbě v roce 1971 úspěšně zažádal o vystěhovalecký pas, aby mohl bez potíží jezdit do Československa navštěvovat své rodiče. Díky tomu a také zásluhou poslouchání rádia Svobodná Evropa měl o situaci v Československu celkem dobrý přehled. Přestože měl v Mnichově dobrou práci i spoustu přátel, vždy plánoval, že jen co to

¹⁶⁹ Rozhovor s Eleonorou Dujkovou, 09.06.2018.

¹⁷⁰ Tamtéž.

¹⁷¹ Tamtéž.

¹⁷² Rozhovor s Eleonorou Dujkovou, 23.06.2018.

bude možné, vrátí se zpět do Čech. Z toho důvodu učil své děti česky a v Mnichově dokonce navštěvovali bohoslužby sloužené v češtině, aby děti viděly, že češtinu používají v Německu i jiní lidé. „*Já jsem ale mojí dětem a všem jsem říkal, že se jednou vrátím.*“¹⁷³ Snažil se žít podle citátu Jana Ámose Komenského „*Kdo statek ztratil, nic neztratil. Však kdo naději a trpělivost ztratil, všechno ztratil. Kdo zajisté posečkati nechce, než by zlé přešlo a dobré přišlo, jak jemu pomoci? Proto člověče milý naději nikdy neztrácej.*“¹⁷⁴

Naděje mu svítla několik měsíců před Sametovou revolucí, když do Německa začali jezdit Češi na návštěvu ke svým příbuzným, ale zatím tomu sám příliš nevěřil. „*Tak jsem říkal, tady to trošku upouští, tak tady asi k tomu nedojde. Nebo dojde k něčemu, ale nebude to tak strašný asi. [...]* Už Němci přece utíkali po stovkách a po tisícovkách přes velvyslanectví v Praze a nechávali tady ty trabanty.[...] *Maďaři otevřeli hranice a tady pořád nic.*“¹⁷⁵ Poté, co 9. listopadu 1989 padla Berlínská zeď a následně byla 12. listopadu 1989 v Římě svatořečená Anežka Česká, na jejíž kanonizaci přijelo včetně Jaroslava Lobkowicze i několik tisíc Čechoslováků, byl ještě trochu na pochybách. Když došlo k Sametové revoluci byl, rád, že se mýlil. „*[...] jsem tomu ani moc nevěřil a pak najednou to bylo.*“¹⁷⁶ Do Čech se definitivně vrátil v roce 1992, protože už mu život v Mnichově nedával smysl.

Naopak jeho bratr František Václav, přestože strávil v zahraničí více jak rok, o trvalé emigraci nikdy neuvažoval. „*Já bych to asi neunes, já nevím.*“¹⁷⁷ Srpnové události roku 1968 zastihly Františka Václava na prázdninách u tety v Mnichově. Ráno po invazi mu teta volala, že jsou v Praze Rusové a že začíná třetí světová válka. „*Tak jsem vyšel do ulic a teď vopravdu už tam velký manifestace a takhlenc, že jo, proti, tak holt člověk tam nějakou petici podepsal nebo tak, že.*“¹⁷⁸ Následně se vydal do Rakouska, kde, jak uvádím výše, přes rok studoval a rovněž v Innsbrucku vstoupil do premonstrátského řádu. Život v cizině ho sice trochu lákal, ale větší význam pro něj měl jeho vztah k rodnému Československu. Stále ještě věřil, že by ve své vlasti mohl být prospěšný. „*[...] jsem si říkal, tak kněze je zapotřebí v Čechách a tady si snad dají rady, ne.*“¹⁷⁹ Jakmile komunistický režim padl, měl radost, že na jeho slova došlo. Když jel v listopadu 1989 autem z Hošťálkovic, kam jako duchovní pravidelně dojížděl,

¹⁷³ Rozhovor s Ing. Jaroslavem Lobkowiczem, 27.06.2018.

¹⁷⁴ Tamtéž.

¹⁷⁵ Tamtéž.

¹⁷⁶ Tamtéž.

¹⁷⁷ Rozhovor s Mons. Františkem Václavem Lobkowiczem, 30.05.2018.

¹⁷⁸ Rozhovor s Mons. Františkem Václavem Lobkowiczem, 07.08.2018.

¹⁷⁹ Tamtéž.

slýšel z rádia „že na svatováclavském náměstí je asi sto tisíc, tak říkám ‚jsou v prdeli‘. A fakt jsem se teda jako v tom autě rozbrečel. Štětím.“¹⁸⁰

Pro Adriennu Korff-Smising-Kerssebrock byla, stejně jako pro Jaroslava Lobkowicze, hlavním podnětem pro emigraci do zahraničí srpnová invaze. Jak již bylo řečeno výše, přestože již od roku 1967 vyučovala na vsetínské střední průmyslové škole, chyběla jí státní zkouška z matematické analýzy, kterou měla kvůli mateřství odloženou. Aby se na tuto zkoušku mohla v klidu připravit, odjela se v srpnu 1968 ještě se dvěma spolužačkami učit do Mostu ke svým rodičům. „A teď kon asi ve tři hodiny jsme si dělaly přestávku a teď se díváme z okna, tam jedou ty tanky, tanky, tanky. Jsme si říkaly, to je divný, nějaký manévry nebo co. Pak jsme šly spát a v šest hodin ráno nás budil tatínek. [...] přesto, že byl sám Němec vlastně původně, povídá ‚ty Němci už jsou tu zase‘.“¹⁸¹ Vzhledem k tomu, že její mladší sestra Marianne Skarlet emigrovala ještě v roce 1968 do Kanady, Adrienne hrozilo, že nebude moci dál jako „nespolehlivá osoba“ vyučovat. „Člověk nevěděl, co se s náma stane. Jestli nás pošlou všechny na Sibiř, nebo co, a bylo to opravdu divný, hrozný.“¹⁸² Na průmyslové škole ve Vsetíně tedy dokončila školní rok a 07.07.1969 odešla i s malým synem a jedním kufrem do Mnichova. Jaroslav Lobkowicz, který už v té době v Mnichově nějaký čas žil, jí pomohl sehnat u dalších příbuzných ubytování a následně se Adrienne podařilo získat místo učitelky matematiky na církevním gymnáziu. Za opuštění republiky byla *in contumaciam*, tedy v nepřítomnosti odsouzena na dva roky vězení, což se naštěstí obešlo bez následků pro její rodiče. „[...] divím se, že jako rodiče z toho neměli důsledky, protože jsme pak byly vlastně obě pryč, že by je zase byli vyhodili, ale asi v tom Mostu ty právníky potřebovali, tak je prostě nevyhodili.“¹⁸³ Nicméně s maminkou se už po emigraci nikdy neviděly. Když v roce 1973 zemřela, nesměla Adrienne ani na pohřeb, aniž by jí hrozilo vězení. A stejně tak nemohla v roce 1979 přijet ani na pohřeb svého otce, se kterým se naštěstí ještě dvakrát během svého pobytu v Německu viděla. Bylo jí sice nabídnuto, že se může vyplatit, ale požadovaná částka patnáct tisíc marek byla pro ni vzhledem k jejímu tehdejšímu platu sedm set marek měsíčně astronomická.

Po odchodu do Mnichova pro Adriennu nastal nový život se vším, co to obnáší, takže ani neměla moc času sledovat, co se děje v Československu. „Za prvé zaměstnání, byt, teď to dítě

¹⁸⁰ Tamtéž.

¹⁸¹ Rozhovor s Adrienne Korff-Schmising-Kerssenbrock, 23.06.2018.

¹⁸² Tamtéž.

¹⁸³ Rozhovor s Adrienne Korff-Schmising-Kerssenbrock, 22.09.2018.

ted' musíte se naučit všechny ty jejich politiky, ty jejich herce [...] celou tu jejich kulturu, všechno, protože to neznáte. To je tolik věcí, co na vás přijde, že jsem vlastně ani neměla čas mít nějaký touhy po domově.“¹⁸⁴ Informace tak získávala pouze, když ji někdo z příbuzných, Polyxena Lobkowiczová nebo Marie Sternbergová, v Mnichově navštívil. Do Čech se vrátila poprvé až v prosinci 1989. „*Na Štěpána, na Vánoce. Na Vánoce jsem jela přes ty hranice a takovej jsem měla strach a byla jsem tady s tím mým bejvalým manželem, druhým, kterej byl Němec. Já teda taky, já mám německý. A strašně jsem se bála, jeli jsme přes ten Rozvadov. On říkal ‚prosím tě, dyť ty Němci by se za tebe vzali, to není možný‘. Já jsem byla ještě na ty dva roky odsouzená, tak co člověk ví, co se stane.*“¹⁸⁵

Margaretu Pospíchalovou naopak možnost emigrovat nikdy nelákala, přestože mladší bratr jejího otce Jindřich Schlik po srpnu 1968 odešel do Rakouska a dokonce se jí ho podařilo i se širší rodinou o prázdninách v roce 1969 navštívit. „*My jsme dostali vízum a mohli jsme navštívit tohle toho strejčka v Rakousku, protože to tam byl ještě legálně*“.¹⁸⁶ Část rodiny se do Československa nevrátila, ale ona a její rodiče tam zůstat nechtěli. Především kvůli babičce, která ji jako malou vychovávala a která by tu zůstala sama. „*[...] my jsme si říkali, že kvůli té babičce tam prostě nemůžeme zůstat, no. Asi bysme bejvali tam mohli, [...]*nějaký zázemí by se tam určitě našlo, no.“¹⁸⁷ Když babička zemřela, psal se rok 1986 a Margareta již měla svou vlastní rodinu, takže ani tehdy o odchodu do zahraničí neuvažovala. „*No to by bejval musel člověk vovedít mladej. [...] tohle už když máte zařízenou rodinu nebo já nevím, tak to už se to všechno dělá mnohem hůř, jo. Takže už člověka si ani ty nápady nemá, si myslím.*“¹⁸⁸

Naopak Tomáš Czernin o odchodu za hranice uvažoval velmi dlouho. Asi jako jediný z mých narátorů neuvádí jako hlavní impulz pro emigraci události srpna 1968, které ho ostatně zastihly na prázdninách v Rakousku. „*My jsme teda byli v tom Rosenhofu toho 21. srpna. Moji rodiče byli ten den ve Vídni s dědečkem a já jsem ráno přišel do kuchyně a tam teta, jako tatínkova sestra, která paradoxně se do Rakouska přistěhovala týden před jednadvacátým srpnem, tak seděla u rádia a brečela. Říkala, že nás obsadili Rusové, že je u*

¹⁸⁴ Tamtéž.

¹⁸⁵ Tamtéž.

¹⁸⁶ Rozhovor s Margaretou Pospíchalovou, 23.03.2018.

¹⁸⁷ Tamtéž.

¹⁸⁸ Rozhovor s Margaretou Pospíchalovou, 17.08.2018.

nás válka.“¹⁸⁹ Czerninovi se tedy vzhledem k situaci rozhodli v Rakousku zůstat s tím, že Tomáš tam nastoupí do první třídy a jeho otec si najde práci jako řidič nákladního vozidla, což dělal i v Československu. To ale nebylo myslitelné. „[...] to mu asi dědeček vysvětlil, že to zkrátka nejde. Že tam přeci jenom se trošku víc kouká na to, kdo je kdo. On jako Czernin že asi nemůže jezdit s nákladákem u tety a přes nějaké kamarády vlastně nám zajistil v tom Švýcarsku práci pro otce.“¹⁹⁰

Po odchodu do Švýcarska nejdříve bydleli čtyři měsíce ve vesničce Dübendord. Spolu s dalšími pěti rodinami obývali faru, kterou dal místní farář k dispozici pro uprchlíky z Československa. Na Vánoce se přestěhovali do Curychu, kde jeho otec získal byt a práci v autoservisu zaměřeném na opravy aut značek Volkswagen a Porsche. Aby si úplně neznemožnili případný návrat zpět do Československa, zařídili si na velvyslanectví v Bernu prodloužený pobyt v zahraničí a svoje setrvávání ve Švýcarsku tím zlegalizovali. Toto jim přišlo vhod, když se na jaře 1969 rozhodli do Československa vrátit, protože se jednak Tomášově mamince stýskalo po rodičích, kteří tu zůstali, a jednak čekala dalšího potomka a v zahraničí rodit nechtěla. Do Československa se vrátili 30. dubna 1969. Tomášův otec se pak ještě rok poté vydal za rodiči na krátkou návštěvu, ovšem bylo to na dlouhou dobu naposledy. Po návratu mu byl zabaven pas, takže přišel o jediný důkaz, že jeho roční pobyt v zahraničí byl legální.

Přestože Czerninovi žádali o výjezdní doložku od té doby mnohokrát, vždy jim byla zamítnuta s tím, že jejich cesta do zahraničí není v zájmu vnitřní a vnější bezpečnosti Československa. Nepomohlo ani, když k žádostem přikládali lékařské zprávy o zdravotním stavu Tomášova dědečka žijícího ve Vídni. V roce 1976 jim svítla naděje, že by se po helsinské konferenci o lidských právech mohla cesta do Rakouska zrealizovat, nicméně se tak nestalo. „No a tehdy tatínkovi zase tu cestu do Rakouska zamítli a já jsem s ním byl v Karlovejch Varech na oddělení pasů a víz u policajtů, když tam nes odvolání a právě nějaké to lékařské dobrozdání. A mám to ještě před očima, jak před tím policajtem ležel na stole sešit zásady nebo výsledky helsinské komise, helsinského jednání o lidských právech, a když mu otec předával to odvolání, tak vzal do ruky ten sešit a říkal ,doufám, že tam nepíšete nic o

¹⁸⁹ Rozhovor s Ing. Tomášem Czerninem, 25.08.2017.

¹⁹⁰ Tamtéž.

tomhle', sešit hodil na stůl a říkal: 'My v tom totiž nejedeme'. Takže ta cesta byla zase zamítnuta.“¹⁹¹

Rok na to se pokusili zažádat o výjezdni doložku pro tehdy patnáctiletého Tomáše a k jejich velkému překvapení byla jejich žádost úspěšná. Tomáš se tak po osmi letech mohl vidět se svým dědečkem, kterého měl velmi rád, a tak trochu ho považoval za svůj vzor. Ze svého prvního samostatného pobytu v zahraničí si přivezl domů svoji první kalkulačku. Byl náležitě pyšný, že se mu ji podařilo propašovat. Od té doby jezdil do Rakouska na prázdniny každý rok a postupně začínal uvažovat o tom, že by tam po maturitě zůstal. „*Ono tam byly nějaký okolnosti, zřejmě se změnili někde nějaký lidi. [...] samozřejmě jsme netušili, že jak byla Charta 77, tak jsme se zřejmě dostali do té skupiny lidí, kterých by se rádi i zbavili, jo. Takže vlastně potom, mám dojem, že příští rok žádal i tatínek a potom to vyvrcholilo někdy mám dojem, že v roce 1982 jsme měli vlastně výjezdni doložku, že jsme mohli jet celá rodina najednou.*“¹⁹² Tomáš byl však v roce 1981 nečekaně přijat na České vysoké učení technické, takže svůj záměr emigrovat na čas odložil, přestože mnoho jeho kamarádů po maturitní zkoušce skutečně do zahraničí odešlo.

Přestože se nikdy komunistickým režimem nesmířil a byl nešťastný z omezování volného cestování a svobody projevu, svůj názor na emigraci začal naopak přehodnocovat. Mezníkem mu v tomto ohledu byl rok 1984, kdy mu v květnu zemřel v Rakousku žijící dědeček. Tomáš již měl tou dobou zařízenou výjezdni doložku a na dědečka se velmi těšil, takže to byl pro něj tak trochu šok. Do Rakouska přesto odjel a jako již mnohokrát předtím strávil týden v Murau u Karla Schwarzenberga. Když s ním hovořil o tom, že uvažuje o emigraci, nesetkal se jeho nápad s pochopením. „*Von mi, řekl bych, doslova vynadal, říkal, my všichni jsme nešťastný, že nemůžeme být doma a pořád doufáme a věříme, že se jednou něco stane a že se budeme moc vrátit a ty budeš mít tu výhodu, žeš tam vyrost a že seš na to prostředí zvyklej, ty si z toho nevypad tak jako my. My to budeme muset dohánět.*“¹⁹³ Tomáš si uvědomil, že jeho dědeček vlastně rovněž celou dobu, co žil v Rakousku, netoužil po ničem jiném než se jednou do Československa a hlavně do Dymokur vrátit. „*Vlastně se to ve mně votočilo a já jsem najednou začal rodiče trápit tím, že zkrátka se vrátíme zase do Dymokur.*“¹⁹⁴

¹⁹¹ Tamtéž.

¹⁹² Rozhovor s Ing. Tomášem Czerninem, 27.07.2018.

¹⁹³ Tamtéž.

¹⁹⁴ Tamtéž.

Nejdelší dobu v zahraničí paradoxně pobýval až po revoluci. V roce se v roce 1990 se oženil s Rakušankou Ursulou Pirngen a dva roky s ní žil ve Vídni.

4.4 Šlechta a prorežimní instituce

Během minulého režimu se každý v průběhu života dostal nějakým způsobem do kontaktu s institucemi, které měly za úkol buď ideologii upevňovat, nebo chránit. Konkrétně mám na mysli organizace Pionýr, Československý svaz mládeže (dále jen ČSM) resp. Socialistický svaz mládeže (dále jen SSM) a Státní bezpečnost (StB). Nejinak to bylo i s příslušníky bývalých šlechtických rodů.

Eleonora Dujková vzhledem ke svému roku narození nebyla nikdy členem organizací typu Pionýr nebo ČSM. Bohužel však její rodině znepríjemňovala život StB. Ona sama o výsleších nemluvila a nikde jsem ani nedohledala, že by vyslýchána kdy byla. Nicméně její manžel Petr Dujka musel k výslechům nesčetněkrát. Ještě jako její snoubenec pomohl kromě jiných i Eleonořinu otci a bratrovi v roce 1948 emigrovat, což neuniklo pozornosti StB, a 4. dubna 1955 na něj byl založen evidenční svazek č. 561 pro podezření ze špionáže. Navíc se s ohledem na rodinný původ jeho manželky předpokládalo, že má styky s dalšími zájmovými osobami v zahraničí. Na základě těchto kompromitujících skutečností byl v roce 1959 donucen ke spolupráci. Dle svazku č. 11311 založeného 26. dubna 1960 pod krycím jménem „Florián“ však tato spolupráce nebyla podle představ StB. Petr Dujka zadané úkoly plnil pouze formálně, anebo je neplnil vůbec s tím, že je velmi pracovně zaneprázdněn, tudíž se nemá kdy stýkat se zájmovými osobami. Z těchto důvodů byla spolupráce 12. ledna 1963 rozvázána.¹⁹⁵

Bratři Jaroslav a František Václav Lobkowiczové již na rozdíl od Eleonory Dujkové členy mládežnické organizace byli. Pionýr se jich ani jednoho netýkal, ale oba byli členy ČSM, a to především kvůli možnosti studia na střední škole. *„To mě tam jako třídní učitel, kterýho jsem měl strašně rád a kterej byl opravdu moc hodnej, tak říkal ‚viš Fando, ale vono by bylo dobrý, kdybys do toho ČSM vstoupil, aby ses dostal na tu střední potom‘, že. No tak jsem ho*

¹⁹⁵ Archiv bezpečnostních složek [online]. [cit. 2020-02-25]. Dostupné z <https://www.ebadatelna.cz/?id=x53189>

poslechl. ¹⁹⁶ Jaroslav vzpomínal, že byl dokonce jednou na chmelové brigádě paradoxně jako bývalý feudál vyhlášen nejlepším česáčem a získal čestné uznání.

Co se StB týče, s tou již měli oba bratři rozdílné zkušenosti. Zatímco o Jaroslava měla zájem pouze německá policie, kde byl jedenkrát na výslechu po návratu z Československa, a v archívu bezpečnostních složek není k jeho jménu uvedený žádný spis, František Václav byl u výslechů mnohokrát a v evidenci archívu bezpečnostních složek je k jeho jménu možné dohledat dva svazky. Kolem jeho údajné spolupráce s StB se dokonce s přispěním PhDr. Marie Rút Křížkové strhla v roce 2006 mediální smršť¹⁹⁷. Konkrétně se jednalo o svazek s registračním číslem 27010 založeným dne 18. ledna 1984 pod krycím jménem „Plzeňák“. Mons. František se k tomu během rozhovoru vyjádřil, že výslechů si užil dost jak kvůli vycestování za hranice z rodinných či studijních důvodů, tak kvůli své víře a svému poslání – „[...] holt jsme se bavili o hokeji, o fotbale. Voni vždycky přišli na faru, že jo. Fara je otevřenej dům, já jich nemohl vyhodit, svým způsobem.“¹⁹⁸ Často v rozhovoru vzpomínal na výslech z období let 1978-79, kdy ho vyslýchali tři příslušníci najednou, a přiznává, že se tenkrát docela bál. Dokonce si vybavoval i nějaké pasáže, kdy se ho ptali na kněze, který byl suspendovaný. Výslech prý probíhal tímto stylem: „*A ted' ten jeden ,a je von ještě knězem? ' jsem říkal ,no samozřejmě, že je knězem, když byl jednou posvěcenej, tak je knězem. Tak jako když vás pokřtili, tak jste taky křesťan do dneška' . Von vyletěl ,já nejsem pokřtěnej' . Říkám ,safra, takovej nedostatek, to budeme muset nějak doplnit' . Tak na týhle úrovni jsme se bavili.*“¹⁹⁹

V rámci výzkumu jsem v archívu bezpečnostních složek dohledala ještě druhý spis vedený na Františka Václava Lobkowicze s registračním číslem 3297 pod krycím jménem „Baron“, založený dne 14. března 1972. Z toho, co je ze spisu archivováno, vyplývá, že měl František Václav Lobkowicz vždy ve svém okolí někoho, kdo měl o něm spolehlivé informace, které předával dál, např. jeho profesor v Litoměřicích, kněz František Kotalík. Během prezenční vojenské služby byl František Václav Lobkowicz prověřován kvůli svému možnému využití v rámci katolické církve. Vzhledem k tomu, že běžně po kasárnách propagoval náboženskou

¹⁹⁶ Rozhovor s Mons. Františkem Václavem Lobkowiczem, 07.08.2018.

¹⁹⁷ KŘÍŽKOVÁ, Marie Rút. Z pohledu charakteristiky tajného spolupracovníka je ustanovení biskupem reálné [online]. 05.12.2006 [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: <https://www.christnet.eu/magazin/clanek.asp?clanek=2723>

¹⁹⁸ Rozhovor s Mons. Františkem Václavem Lobkowiczem vedený Markétou Ševčíkovou dne 30.05.2018. Uloženo: Digitální sbírky Pracoviště OH-SD FHS UK.

¹⁹⁹ Tamtéž.

ideologii a se svým přesvědčením se netajil ani před svými vojenskými představenými, byl shledán nevhodným pro spolupráci.²⁰⁰

S výsledky měla svou zkušenost i Adrienne Korff-Schmising-Kerssenbrock. Jak uvádím výše, během studia na přírodovědecké fakultě byla před zkouškami často zvana k výsledkům, aby jí bylo studium co nejvíce zneprzyjemňováno. Poté, co si při jedněch závodech na běžkách koupila od finských trenérů běžky, byla jí dokonce nabídnuta spolupráce s tím, že když se umí domlouvat s cizinci, že by mohla taky zjišťovat informace po studentských kolejích. „*Řekla jsem ,no víte, oni všichni ví o tom mém třídním původu, oni by mi nevěřili, oni mi nic neřeknou‘, a pak mě nechali.*“²⁰¹

Co se týče mládežnických organizací, musela prý jako jedničkářka vstoupit do Pionýra. K jejímu „ošátkování“ se pojí zajímavá historka. „*Tak ted'kon jsme měli mít to ošátkování ve Strakonících, kino Oko, velká paráda, jo a plno hostů pozvaných. No a už jsme šli na to a on zemřel Stalin, to bylo v roce teda 53‘... no tak se to honem odvolalo a změnil se termín o tejden. Tak jsme zase tam šli a zemřel Gottwald, takže zase nic nebylo.*“²⁰²

Členem Pionýru byla i Margareta Pospíchalová, přestože rodiče z toho prý dvakrát velkou radost neměli. Kvůli svému původu nebyla doporučena k Jiskrák, ale Pionýrem být mohla. Brala to spíše jako příležitost k setkávání se s dětmi, protože bydlela na samotě, kde žádné děti nebyly. „*Nechodila jsem ani do školky, hlídala nás babička, takže zase jako tvor společenskéj jsem měla tohle ráda. Takže jsem to brala jako společenskou událost než politickéj tah.*“²⁰³

Naopak Tomáš Czernin Pionýrem nikdy nebyl. Měl zájem o Skauta, kam chodil jeho spolužák, se kterým seděl v lavici. Nicméně v roce 1970 byl Skaut resp. Junák zrušen, tudíž už neměl příležitost se tam přihlásit a do Pionýra ho prý nikdy nikdo nenutil a stejně tak ani jeho sourozence. Čemu se ale na střední škole nevyhnul, bylo SSM, kterému nijak neholdoval. „*A to SSM mě teda dost štválo, že tam jako musím bejt [...] a vopravdu nikdy jsem nebyl na žádný schůzi nebo nějaký akci a rozhodně jsem nevlastnil svazáckou košili a*

²⁰⁰ Archiv bezpečnostních složek [online]. [cit. 2020-02-05]. Dostupné z <https://www.ebadatelna.cz/?id=x78538>

²⁰¹ Rozhovor s Adrienne Korff-Schmising-Kerssenbrock, 23.06.2018.

²⁰² Tamtéž.

²⁰³ Rozhovor s Margaretou Pospíchalovou, 17.08.2018.

dost mě to jako štválo, že i rodiče mě říkali, jako zkrátka potřebuješ body, aby si měl aspoň něco v tom kádrovém posudku.“²⁰⁴

4.5 Restituce majetku a současnost

Události z listopadu 1989 umožnily kromě jiného změnu legislativy, resp. vydání tří restitučních zákonů, díky kterým bylo možné vrácení zestátněného majetku jejich právoplatným vlastníkům nebo jejich dědicům.

U Bubna-Liticů se záležitostí ohledně restituce ujal Eleonořin starší bratr Adam, který kvůli tomu přijel až z Austrálie, kde od roku 1950 žil. Kromě něj a Eleonory měli na podíl na rodinném majetku nárok i jejich dva nevlastní bratři z druhého manželství jejich otce. Ti se však svého nároku ve prospěch Adama a Eleonory vzdali a Eleonora souhlasila, aby Adam spravoval celý majetek sám²⁰⁵. Nicméně se mu příliš nedařilo a po deseti letech došlo k rozdělení zděděného majetku na dvě poloviny. *„Tam myslím byla největší smůla, že těch prvních deset let, kdy se dalo ještě skutečně hodně toho udělat, protože ty podpory byly docela velké, tak toho ten Adam nevyužil. A on dostal od maminky plnou moc a deset let hospodařil. A bohužel tedy, jak to bývá, tak jeden hospodaří dobře a druhý prohospodaří. [...] A vlastně těch deset let nás ještě víc zbrzdilo, protože po těch deseti letech jeho hospodaření veškerý ten majetek byl v hroznějším stavu, než když jsme ho získali nazpět.*“²⁰⁶ Adam si ponechal zámek v Horním Jelení a Eleonoře připadl zámek v Doudlebách nad Orlicí. *„Není naší volbou, v jaké rodině se narodíme. Kdo vlastní majetek, musí se o něj starat.[...] Je posláním všech šlechtických rodů, aby svůj majetek obhospodařovaly, i když víme z historie, že byli tací, kteří budovali, a jiní, kteří vybudované ničili. Narodila jsem se do rodu Bubna-Litic, a tak bylo mojí povinností správu zámku v Doudlebách přijmout. Od ledna 2005 jsem tudíž jeho jedinou majitelkou a o zámek se stará pouze moje rodina.*“²⁰⁷

Eleonora, resp. její syn Petr Dujka, který se stal správcem, si při rekonstrukci rodinného sídla museli vystačit pouze s příjmy z poloviny lesů a polností. Rekonstrukce zámku byla velmi finančně nákladná, mimo jiné i kvůli unikátní sgrafitové výzdobě, která zdobí nejen

²⁰⁴ Rozhovor s Ing. Tomášem Czerninem, 27.07.2018.

²⁰⁵ Kromě zámku v Doudlebách nad Orlicí a v Horním Jelení bylo Bubna-Liticům ještě navraceno 1650 hektarů lesa. Viz VOTÝPKA, Vladimír. *Návraty české šlechty*, s.128.

²⁰⁶ Monica Bubna-Litic v Rozhovoru s Eleonorou Dujkovou, 23.06.2018.

²⁰⁷ DUJKOVÁ, Eleonora. *Vzpomínání*, s.105.

fasády, ale i sedmimetrové komíny zámku. Interiéry zkrášlují v Čechách ojedinělé nástěnné malby a emblémy. „*Tam padaly všechny střechy, jedna se opravila, druhá spadla. Ted' si vzpomněli památkáři, že se budou opravovat komíny, který maj sgrafita. Ty sgrafita stojej spoustu peněz, takže oprava jednoho komínu stojí milion korun a těch komínů je dvanáct.*“²⁰⁸

V současnosti je výhradním majitelem doudlebského panství Eleonořin syn Petr Dujka, který mu věnuje veškerý svůj čas a péči. „*Petr pracuje skutečně mnohem víc hodin, než osm hodin denně a sobota, neděle, pořád. Zvládá to teda bravurně, s minimálně zaměstnanci a ti zaměstnanci jsou vlastně Petrovi oddaní, protože to dělají z lásky, to nedělají pro peníze. To je k nezaplacení to, co oni vytvářejí. A Petr taky.*“²⁰⁹

U křimické větve rodu Lobkowiczů připadlo břemeno restitucí na nejstaršího dědice Jaroslava, který se v roce 1992 vrátil do Čech, aby se ujal správy rodinného majetku a zrekonstruoval ho. Zámek v Křimicích toho od znárodnění zažil opravdu hodně. Nejprve sloužil jako podnikový internát pro Škodu Plzeň²¹⁰. Během této doby byly kompletně zničeny interiéry zámku. Vše, co bylo dřevěné, bylo natřeno škodováckou hráškově zelenou barvou a veškerý mobiliář, který zbyl po aukci Národní kulturní komise, byl rozkraden. Od roku 1974 používalo zámek Zemědělské muzeum v Plzni jako depozitář. Díky tomu se opravy pozdržely, jelikož na takto užívané objekty platila desetiletá výjimka. Než muzeum prostory křimického zámku vyklidilo a zpřístupnilo majiteli, psal se rok 2007. Na zrestituovaném majetku navíc ležely nemalé dluhy v řádu milionů, které pocházely z období nucené správy. „*Ty dluhy byly skoro u každý banky, v tý době mě chodili ředitelé bank navštívit nebo já jsem chodil za nima, tak vždycky jsme to nějak domluvili a nakonec se to všechno podařilo zaplatit.*“²¹¹ Jaroslav Lobkowicz dodnes na opravy zámku nepožadoval žádné dotace, dokonce má na jeho fasádě ceduli s nápisem „*tento objekt není restaurován z prostředků Evropské unie*“. Při dotazu, na jak dlouho ještě opravy plánuje, odpovídá: „*Čtyřicet let se to ničilo, tak čtyřicet let budu opravovat. A potom to oslavíme.*“²¹²

Kromě zámku se lesk a sláva vrací i rodinným firmám, které fungovaly ještě před druhou světovou válkou. Ať je to zemědělství a s tím spojená výroba křimického kysaného zelí a

²⁰⁸ Rozhovor s Eleonorou Dujkovou, 23.06.2018.

²⁰⁹ Monica Bubna-Litic v Rozhovoru s Eleonorou Dujkovou, 23.06.2018.

²¹⁰ Viz obrazová příloha - Krásný je domov našich učňů, 1952. *Pochodeň: závodní týdeník celozávodního výboru KSČ a skupiny ROH*. Roč. 1 (19).

²¹¹ Rozhovor s Ing. Jaroslavem Lobkowiczem, 22.08.2018.

²¹² Tamtéž.

zelných salátů, či zahradnictví Lobkowicz. V současnosti se na správě a vedení těchto podniků podílí kromě Jaroslava Lobkowicze i jeho nejstarší syn Vladimír.

Mimo restituce soukromého majetku se někteří šlechtici věnovali i restitucím jim svěřeného úřadu. V případě Františka Václava Lobkowicze to byl církevní majetek v rámci jeho ostravsko-opavské diecéze. Jak vyplývá z níže řečeného, někdy jsou navracené majetky vskutku danajským darem a bývá lépe, když navraceny nejsou. „*Dostali jsme Hukvaldy, oboru, že, tam je spousta daňků a muflonů [...] a je tam taky hrad, ale ten byl v majetku kraje a krajskej majetek se nevydával. Jak já jsem šťastnej, že nevlastním zříceninu hradu Hukvaldy.*“²¹³ I církevní majetek bylo totiž nutné rekonstruovat a například pouhá oprava resp. výstavba plotu kolem hukvaldské obory vyšla na bezmála pět milionů korun. Mimo to je součástí diecéze na pět set kostelů a kaplí, některé se statusem kulturní resp. národní kulturní památky, které je rovněž nutné udržovat a opravovat. Kromě náhrad za majetek, který nebylo možné vrátit, se František Václav snaží získat prostředky z lesního hospodářství, což mu v době rozhovoru významně kazila kůrovcová kalamita. Při prvním rozhovoru tuto situaci vtipně glosoval, že by nebylo špatné přidávat larvy do housek, při druhém už hovořil o plánech na zpracování nakaženého dřeva na peletky.

Adrienne Korff-Schmising-Kerssenbrock je z narátorů jediná, kdo nijak restituce řešit nemusel, a je za to ráda. „*Ty moje sestřenice [...] ony zdědily ty zámky, já bych to nechtěla ani za nic. Já tam můžu přijít na návštěvu, kdy chci, a nemám žádný starosti.*“²¹⁴ Jediné, na co měla po rodičích nárok, byl podíl z vily v Klatovech, ale jelikož byla přesvědčená, že se do Čech natrvalo nikdy nevrátí, vzdala se ho ve prospěch příbuzných.

Naopak Margareta Pospíchalová si kolem restitucí užila nemalé starosti. Její dědeček, hrabě Jindřich Maria Schlik, původní vlastník zabaveného majetku, měl včetně jejího otce pět potomků, kteří měli v rámci dědictví nárok na restituci majetku. Nejstarší z nich, František Jindřich Schlik, by býval byl po smrti svého otce na základě fideikomisu majorátním pánem a toho se tady po revoluci snažil dosáhnout. Protože ze svých nároků nehodlal ustoupit, nebyl majetek navracen v plné výši. „*Nevrátili nám vůbec mobiliáře, obrazy, nic z toho, ale vlastně nám to nevrátili na základě toho, že to vlastně zkazil ten strejček, co byl v tom Německu. V podstatě to bylo o tom, že když by bejvalo se nic nestalo, tak on by byl majorátním pánem a*

²¹³ Rozhovor s Mons. Františkem Václavem Lobkowiczem, 30.05.2018.

²¹⁴ Rozhovor s Adrienne Korff-Schmising-Kerssenbrock, 23.6.2018.

ty ostatní by jenom jako nějak vyplácel."²¹⁵ Její strýc dokonce podal návrh k soudu, aby se navrácení zabaveného majetku řídilo na základě poslední vůle, ale vzhledem k tomu, že jeho otec zemřel v roce 1957, kdy nic z toho nevlastnil, nemohl tedy nikomu ani nic odkázat. Dle rozhodnutí soudu muselo vrácení majetku probíhat na základě restitučních zákonů a jejich novel, tedy zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, a zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku²¹⁶. Každý tedy měl dostat podíl, který mu náležel. „[...] *vlastně ten strejček jako řek, že když nemůže ten mobiliář dostat všechno on, tak teda nic a nepodepsal to. A tím, jak to nepodepsal, no tak nám to nedali, že jo, protože se promlčela ta doba. On si myslel, že si to nějak vyvzdoruje nebo já nevím, co si myslel. No tak tím pádem my žádný obrazy ani ten mobiliář jako nemáme.*“²¹⁷ Některé obrazy se narátorce podařilo ještě za totality díky známému, který působil jako kastelán na zámku Hrubý Rohozec, dohledat v zámeckém depozitáři, takže má alespoň jejich fotografie. Další jsou pak v Oblastním archívu v Zámrsku a po různých zámcích po celé České republice.

I přes nevrácený mobiliář byl zrestituovaný majetek celkem rozsáhlý. Jednalo se o zámky ve Vokšicích a v Jičíněvsi, rybníky, zemědělskou půdu, lesy, oblast Prachovských skal a „[...] *spoustu baráků, který už ani některý neexistovaly, když nám je vrátili. Bylo to jen číslo popisný a tam už asi jenom čtyři cihly a slepice a takový.*“²¹⁸ A jelikož si svěřený majetek žádal péči na plný úvazek, musela Margareta Schliková opustit své zaměstnání sestry v zubní ordinaci a plně se věnovat dědictví předků, na kterém čtyřicet let státní péče zanechalo následky, jelikož bylo využíváno k různým účelům. „[...] *ve Vokšicích byla školka [...] mělo to JZD, [...] smíšený potraviny tam byly, přidružená výroba tam byla, zemědělská družba, byla tam lanárna, pak tam udělali nějaký byty, bydleli tam i Cikáni nebo Romové nebo jak se tomu dneska říká. No, takže tam bylo ledacos.*“²¹⁹ Rovněž zámek v Jičíněvsi nebyl ušetřen a sloužil jako internát Střední zahradnické školy v Kopidlně. Lokalita Prachovský skal byla hojně využívána jako cíl turistických výletů a lesní správa se jakékoliv činnosti v takto

²¹⁵ Rozhovor s Margaretou Pospíchalovou, 23.03.2018.

²¹⁶ Srov. BENDA, Josef, 2010. *Restituce majetku bývalých šlechtických rodů po roce 1989*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky. Studie (Národohospodářský ústav Josefa Hlávky). ISBN 978-80-86729-61-9, s. 52-73 resp. 106-156.

²¹⁷ Rozhovor s Margaretou Pospíchalovou, 23.03.2018.

²¹⁸ Tamtéž.

²¹⁹ Rozhovor s Margaretou Pospíchalovou, 17.08.2018.

turisticky vytižené oblasti spíše vyhýbala, tudíž došlo k tomu, že většina skal zarostla do vysokého lesního porostu.

Přestože je péče o navrácený majetek poměrně nákladná, Schlikové nikdy nežádali o dotace a opravy financují mimo jiné z příjmů z prodeje palivového dříví a ze vstupného do Prachovských skal. „[...] prostě mi přijde jakoby jistota investovat ty peníze rovnou než si nechávat zpracovávat nějaký projekt, který mi někdo smete ze stolu, a ty peníze jsou, jako když je vyhodím, že jo. Tak prostě krok za krokem, kousek za kouskem, vokno za voknem.“²²⁰

Kromě finančních záležitostí musí narátorka řešit i spory s památkovým úřadem. Přestože za minulého režimu nikoho prakticky nezajímalo, jak se s tou kterou památkou zachází, dnes staronoví majitelé dostávají instrukce, jak by která část nemovitosti měla vypadat. I když bylo na zámcích v minulosti naprosto běžné, že části objektu, které se obývaly, byly modernizovány, památkový úřad požadoval konkrétní způsob oprav. „Nechápu vůbec památkáře, protože přece když člověk jde na nějaký zámek se podívat[...] tak vám řeknou, že v tomhle století to bylo přebudovaný takhle, v tomhle století to bylo takhle a my tam musíme dávat ty vokna, který už se prostě čtyři sta let nikam nedávaj, votvíraj se takhle ven, takže když prší, tak na ně prší. No ale prostě to tak jednou bylo, tak to tak musí bejt pořád. Tak je to normální?“²²¹

V současnosti je majetek rodiny Schliků rozdělený tak, že zámek ve Vokšicích vlastní a spravuje sama narátorka, zámek v Jičíněvsi patří synovci narátorky Andreasovi Schlikovi, synovi Františka Jindřicha Schlika, a firma J. M. Schlik, která se věnuje lesnímu hospodářství, patří sestře narátorky Iloně Schlikové. O správu Prachovských skal se stará především syn narátorky z prvního manželství, Dominik Feštr.

Asi nejkurioznější restituční žádost zažil Tomáš Czernin, resp. jeho otec. Když se totiž v roce 1990 rozhodovalo, který majetek se bude v restitucích vracet, byl jako rozhodné období určen únor 1948. Z počátku to tedy vypadalo, že rodina Czerninů nedostane vůbec nic, jelikož jejich dědečkovi majetek zabavili již nacisté. Děpold Czernin „[...]nicméně v pozemkových knihách zjistil, že je zapsán a že rozhodnutím soudu z roku 1948 je ta majetková smlouva neplatná a dědeček je nadále vlastníkem. [...] díky tomu vlastně táta potom, když psal ty výzvy k navrácení, [...] tak se muselo psát způsob přechodu na stát, že jo,

²²⁰ Tamtéž.

²²¹ Tamtéž.

tak tam psali lidi ty paragrafy znárodňovací a táta tam psal držení státu bez právního důvodu.“²²²

Restituovaný majetek čítal kromě zámku v Dymokurech rovněž velkostatek, okolní lesy a rybníky. Vzhledem k tomu, že samotný zámek byl od roku 1960 v majetku ministerstva vnitra, které ho využívalo jako sklad, byl ve zdevastovaném stavu, jelikož byl stavebně přizpůsoben svému užívání. V zámku byla zřízena závodní jídelna a po parketách často jezdily vysokozdvížné vozíky. Nádvoří bylo vybetonované a byla na něm vystavěna nákladní rampa s eternitovou střechou na ocelové konstrukci a k tomu nákladní výtah. V parku byly postaveny garáže pro nákladní vozidla. Paradoxně za toto znehodnocení museli po restituci Czerninové zaplatit. „[...] my jsme potom dokonce ještě i něco dopláceli za ty nové stavby, [...] o který jsme vůbec nestáli, že jo, ale byly holt tady v parku nastavený. A všechny ty odhady [...], to je čistě technická norma, kde hlavním faktorem je stáří budovy. [...] ten zámek, když ho stát sebral, tak to už byla hodně stará budova a na to znehodnocení, různý zničení parket a tak dále, na to žádná položka není, to je jenom nějaký nepatrnej koeficient třeba. Takže ta budova za těch čtyřicet let vlastně ani moc nezestárla, takže se příliš neznehodnotila, ale všechny ty stavby, o který my jsme nijak nestáli, tak ty zkrátka nějakou hodnotu měly. [...] tak my jsme dokonce ještě něco dopláceli, přestože ty stavby jsme některý záhy zbourali.“²²³

Stejně jako Schlikové i Czerninové měli při opravě zámku problémy s dozorem a instrukcemi památkového úřadu. Děpold Czernin byl vždy zvyklý spoléhat se hlavně na sebe a v době, kdy ještě nebylo zdaleka jisté, jestli a kolik jim toho bude navráceno, opustil dům v Nejdku u Rudné a vydal se žít do Dymokur, resp. na faru do Číněvsi, kde se snažil „vybojovat“ zestátněný majetek. Poté, co dostali zámek zpět, vrhl se do oprav *de facto* po hlavě, a hlavně po svém, což rekonstrukci částečně urychlilo a také v konečném důsledku zlevnilo. „[...] otec byl zkrátka takový střelec, že já co jsem byl jako projektant zvyklej, že se musí vyprojektovat, tak on si třeba sed s nějakým řemeslníkem, a tak co teďka uděláme, co ten beton na nádvoří, ten není hezkej, [...] dáme tam štěrk a beton vybouráme. [...] Já bych se byl klonil k nějakýmu, ten beton tam nechat a na to nalepit nějaký kamínky, nemuselo by to bejt vidět, že pod tím je beton, ale otec byl takovej, že jako zkrátka teď jsem si vzal do hlavy, tak to

²²² Rozhovor s Ing. Tomášem Czerninem, 27.07.2018.

²²³ Rozhovor s Ing. Tomášem Czerninem, 25.08.2017.

udělám.“²²⁴ Stejně to bylo v případě eternitové střechy, kdy Tomáš Czernin uvažoval o výměně jen některých šablon s tím, že celková oprava by byla moc nákladná a že v tomto stavu by střecha ještě nějaký čas posloužila. Dnes je otci vděčný, že rekonstrukci vzal šmahem a od podlahy, protože dnes by to bylo mnohem nákladnější, už jen kvůli složité likvidaci původně užitého eternitu.

Památkový úřad měl však na styl rekonstrukce jiný názor a úředníci řešili i odstín barvy použité při natírání oken. „[...] *přijela sem tehdy jedna paní na nádvoří a vylezla z auta a říká ,vy jste natřeli vokna a jak to, že o tom nevím. A jak to, že jsou zelený?’ A táta říkal ,natřeli jsme je, protože by se rozpadly a zelený jsou, protože si je zelený pamatuju’.*“²²⁵ Tento byrokratický způsob spolupráce naštěstí netrval dlouho a posléze úředníci z památkového úřadu uznali, že na zámku v Dymokurech není kvůli devastaci před rokem 1989 co zkazit, a dokonce vzali na vědomí, že je tam potřeba bydlet a fungovat. Pouze při rekonstrukci zámecké kaple, kde se dochovaly novogotické fresky, zažádali Czerninové o povolení a na rekonstrukci se podílel restaurátor. Nutno dodat, že stejně jako ostatní narátoři, ani Tomáš Czernin nikdy na opravu zámku nežádal o žádné dotace a vše financuje z vlastních zdrojů.

Co se týče zámeckého interiéru, resp. mobiliáře, kromě pár kousků starožitného nábytku, které měli Czerninové už ve dvoupokojovém bytě v Chodově, a část z něj pochází z bytu pratety, která po srpnových událostech roku 1968 zůstala v Rakousku, nezůstalo v zámku nic původního. V současnosti v zámku Tomáš Czernin i s rodinou bydlí a mimo jiné i díky tomu také není zámek zpřístupněn veřejnosti, protože jak sám Tomáš Czernin říká: „*Ono tady fakt není co vidět. Tady v kanceláři vidíte, že jsem zařízenej Ikeou a inventář žádnéj se nedochoval.*“²²⁶

Kromě zámku se rovněž museli po restituci postarat i o zemědělskou půdu. Po zestátnění připadl velkostatek podniku Státní statky a lesy, který se posléze ke konci 50. let rozdělil na Státní statky a Státní lesy. Vzhledem k tomu, že výměry pozemků nebyly nijak závratné, předaly Státní statky tyto polnosti nově vznikající družstvům, což byl kámen úrazu. Když přišlo na navrácení těchto nemovitostí, nedostali Czerninové od zemědělských družstev žádné stroje ani dobytek, protože jejich zástupci tvrdili, že od nich žádný takový majek nepřevzali.

²²⁴ Tamtéž.

²²⁵ Tamtéž.

²²⁶ Tamtéž.

Jediné stroje, které měli pro práci na polích, byly stroje ze statku, který Děpold Czernin zrestituoval jako dědictví po své babičce Marii Anně Kinské. „[...] samozřejmě to byly ty stroje, který ty družstevníci nejmíň potřebovali, takže byly v nejhorším stavu. [...] Takže my jsme třeba první žně začínali se čtyřma východoněmeckýma kombajnama Fortschritt E 512 a první den žní se zadřel motor u toho nejlepšího.“²²⁷ Kromě strojního vybavení měli i problém sehnat zaměstnance, protože nikdo nechtěl s takto zastaralou technikou pracovat, a ti, kdo přece jen přišli, byli terčem posměchu ostatních. Když přišla možnost dotací od ministerstva zemědělství, využili jich a hned všechny stroje vyměnili a rázem měli nejlepší zemědělskou techniku v okolí. „My jsme byli první v okolí, kdo měl traktor John Deer, potom i kombajn John Deer.“²²⁸ V současnosti je veškerý majetek Czerninů spravován firmou Czernin Dymokury s.r.o., kterou v roce 2011 založil Theobald „Děpold“ Czernin. Po jeho smrti v roce v roce 2015 firmu plně převzal Tomáš Czernin.

4.6 Vztah k předkům a šlechtickému původu

„Ctíce předky, ctíme sebe“, tak zní rodové heslo rodu Bubna-Liticů. Každý z narátorů má svého oblíbeného předka, na kterého je z nějakého důvodu hrdý. Pro Eleonoru Dujkovou to byl legendární Heřman z Bubna, který dle pověsti zachránil nemohoucího lva, Tomáš Czernin uvedl jako svého oblíbence diplomata Heřmana Jakuba Czernina a pro Františka Václav Lobkowicze byl jeho nejoblíbenějším předkem praprapradědeček František Josef Maxmilián Lobkowicz, který sponzoroval jak Ludwiga van Beethovena, tak prostřednictvím stipendia i Františka Škroupa.

Kromě těchto historických osobností rovněž všichni narátoři uvedli, že jsou hrdí na své rodiče. Kromě citové vazby to mělo i jiný důvod. Shodou okolností všichni, kteří se prostřednictvím svých vzpomínek na této diplomové práci podíleli, jsou nebo byli potomky signatářů „Prohlášení české a moravské šlechty“ ze září 1939. Všichni narátoři do jednoho se shodli na tom, že podepsání dokumentu tohoto rázu a navíc v té době, v jaké k němu došlo, vyžadovalo velkou dávku osobní odvahy. Signatářům totiž muselo být zřejmé, že jejich iniciativa nezůstane bez následku. Dle Františka Václava Lobkowicze jeho předkové svým podpisem vyjádřili svůj vztah k Československu. „Viděli, že je v nebezpečí. Takže to je jako

²²⁷ Tamtéž.

²²⁸ Tamtéž.

moc dobře, že to udělali [...] že ukázali národu ‚my jsme s váma‘ přece. My nejsme nějaká cizácká šlechta, jak potom komunisti začali říkat.“²²⁹

Šlechtické tituly se již od dob první republiky oficiálně nepoužívají a díky čtyřicetiletému období totality byla rovněž zpřetrhána jistá kontinuita předávání zkušeností a majetku tzv. z otce na syna. Šlechtické ideály a hodnoty, mezi které patří zodpovědnost, zásadovost, cílevědomost a čestnost však mezi potomky šlechtických rodů přetrvávají stále. Šlechtice nedělá zámek ani titul před jménem, ale jeho chování. František Václav Lobkowicz to shrnul následovně: *„A o to jako jde, aby tady bylo šlechtictví duchem, protože majetek, co to je. To dneska je a zítra není. [...] Člověk cítí, že má zodpovědnost za to dědictví jakýsi duchovní, materiální a tak dále.“²³⁰* Obdobně se vyjádřil i jeho bratr Jaroslav, když uvedl, že jméno Lobkowicz je pro něj jakási brzda v tom, co si ještě může dovolit. *„[...]se opít někde a válet se po silnici, to bych ani nechtěl. [...] Člověk musí zachovávat pořád určitý jako dekor.“²³¹* Rovněž pro Adriennu Korff-Schmising-Kerssenbrock znamená šlechtický titul především způsob vychování. *„Tak jako mám takovej pocit, že prostě lidi z tady tý kategorie, že prostě jsou čestný, že se na ně člověk může spolehnout, bohužel nejsou všichni dochvilný, ale to by měli být.“²³²* Tomáš Czernin má ohledně čestnosti identický názor. *„[...] si zkrátka nemůžu dovolit nějaký výstřelky, ať už morální nebo nějakou lumpárnu v obchodních záležitostech nebo tak. Tak to bych řekl, že mi nestojí za to. Že zkrátka se zamotám do nějakýho podvodu kvůli nějakým penězům nebo co. Tak to si myslím, že to vopravdu v tom asi ten odkaz těch předků hraje roli, že si člověk něco takovýho nedovolí.“²³³*

Dle mého názoru je nejsilnější šlechtickou vlastností úcta k odkazu předků. I když to pro mnohé z nich muselo být složité, jakmile to bylo možné, všichni narátoři do jednoho se s odvahou sobě vlastní ujali svých svěřených povinností a pokračují v tom, co jim odkázali jejich předkové.

²²⁹ Rozhovor s Mons. Františkem Václavem Lobkowiczem, 07.08.2018.

²³⁰ Rozhovor s Mons. Františkem Václavem Lobkowiczem, 07.08.2018.

²³¹ Rozhovor s Ing. Jaroslavem Lobkowiczem, 22.08.2018.

²³² Rozhovor s Adriennou Korff-Schmising-Kerssenbrock, 22.09.2018.

²³³ Rozhovor s Ing. Tomášem Czerninem, 27.07.2018.

5 Závěr

Cílem této diplomové práce bylo přiblížení životů příslušníků bývalých šlechtických rodů od roku 1945 po současnost. V rámci výzkumu jsem se zaměřila na témata dětství, možnosti vzdělání a výběru povolání, života během totality, možnosti emigrace, restituce majetku a vztah k předkům. Ze zkoumaného vzorku šesti narátorů, resp. z jejich životních osudů vyplynulo, že jejich šlechtický původ ovlivnil všechny tyto sféry jejich života bez ohledu na to, zda se narodili ještě za první republiky nebo již za socialismu. Rok narození se projevil pouze v tom, jestli daný narátor či narátorka byli členy mládežnických organizací, jelikož během dětství a dospívání nejstarší narátorky tyto organizace ještě neexistovaly.

Naopak naprostá shoda panovala v tom, že ačkoli komunistický režim kladl narátorům ve vzdělání a v profesním životě mnoho překážek, všichni si našli cestu, jak alespoň na nějaký čas své vysněné povolání získat. Opět v tomto ohledu lehce vyčnívá nejstarší narátorka, paní Eleonora Dujková, která svoji vysněnou práci s miminky mohla vykonávat pouze něco málo přes dva roky a po mateřské dovolené jí to již nebylo z kádrových důvodů umožněno.

Kde se životní příběhy narátorů naopak rozcházel, byla možnost emigrace, resp. její využití. Přestože všichni z mých narátorů možnost emigrovat měli a rovněž by díky příbuzenským vztahům v zahraničí neměli vážnějším problémem se zajištěním zázemí v nové zemi, plně tuto možnost využili pouze dva, Adrienne Korff-Schmising-Kerssenbrock a Jaroslav Lobkowicz. Pro oba byla impulzem k odchodu z Československa invaze vojsk Varšavské smlouvy v srpnu 1968. Další dva z narátorů, František Václav Lobkowicz a Tomáš Czernin, resp. jeho rodiče, si po srpnových událostech sice pobyt v zahraničí o rok prodloužili, ale v roce 1969 se nezávisle na sobě vrátili zpět do Československa. Tomáš Czernin sice během dospívání o trvalé emigraci uvažoval, nikdy k ní však nedošlo. Zbylé dvě narátorky, Eleonora Dujková a Margareta Pospíchalová tuto možnost nikdy nevyužily. Eleonora sice během srpna 1968 o emigraci krátce uvažovala, ale nakonec ji nerealizovala. Bez ohledu na to, kde se rozhodli žít, považují narátoři Čechy za svůj domov a jen co to bylo z politického hlediska možné, vrátili se zpět.

Kromě lásky k vlasti měli k návratu i další důvod, a tím bylo zachování odkazu jejich předků prostřednictvím restituování státem zabaveného rodového majetku. Přestože je to stále nemalé výdaje, všichni se této „zděděné povinnosti“ chopili se ctí a snaží se rodovému

majetku vrátit zašlý lesk a slávu, které za dobu, kdy byl v majetku státu, utrpěly nemalou újmu.

Ačkoli jsem v průběhu výzkumu všechny informace vzájemně porovnávala, otázkou zůstává relevance zjištěných skutečností. Výzkum je založen především na osobních rozhovorech s pamětníky a navíc na velmi malém vzorku šesti osob. Až na dvě narátky se jedná o blízké příbuzné, což rovněž může výsledky výzkumu zkreslovat, tudíž je nelze generalizovat na všechny příslušníky šlechtických rodů. Limitem práce je rovněž výzkumná metoda a užití narativních pramenů. Pravda totiž nikdy neexistuje ve slovech, ale pouze v paměti toho, kdo to viděl a prožil. A i to je zase jenom jeho pravda. V průběhu života se navíc mohou vzpomínky měnit a některé věci člověk i rád zapomene.

Přestože jsou ve spoustě zemí aristokraté považováni za celebrity, pro českou společnost jsou příslušníci bývalých šlechtických rodů zvláštním fenoménem, o kterém česká společnost zatím mnoho neví. Aristokraté sice u nás již přes sto let formálně neexistují, oni tu však jsou a stále si drží své „vrozené“ ideály. Doufám, že jsem touto prací alespoň trochu přispěla k tomu, že životní osudy hrstky z nich nebudou zapomenuty.

Seznam literatury

Almanach českých šlechtických a rytířských rodů. Brandýs nad Labem: Martin, 2005-, ^^^svazků.

Archiv bezpečnostních složek [online]. [cit. 2020-02-25]. Dostupné z www.ebadatelna.cz

Aristokracie.cz [online], [cit. 2017-03-06]. Dostupné z: <https://www.aristokracie.cz/>

Aristokracie.cz [online]. [cit. 26. 10. 2017]. Dostupné z:

<http://www.aristokracie.cz/products/zakon-61-1918-sb-o-zruseni-slechtictvi/>

BENDA, Josef, 2010. *Restituce majetku bývalých šlechtických rodů po roce 1989*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky. Studie (Národohospodářský ústav Josefa Hlávky). ISBN 978-80-86729-61-9.

BÍLEK, Karol, Petr ČORNEJ, Dagmar FAMĚROVÁ, et al., 2018. *Modrá krev Sobotecka: sborník k 520. výročí povýšení Sobotky na město (1498-2018)*. [Sobotka]: město Sobotka. ISBN 978-80-907305-0-2.

ČERNÝ, Jan Matouš, 1893. *Boj za právo: sborník aktů politických ve věcech státu a národa českého od r. 1848*. Praha: Bursík & Kohout.

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 80-246-0139-7.

DROCÁR, Jan. Adam Bubna z Litic a Jiří Srnec - SETKÁNÍ PO ČTYŘICETI LETECH. *Pozitivní noviny* [online]. 22. 09. 2004 [cit. 2020-04-11]. Dostupné z: <https://www.pozitivni-noviny.cz/cz/clanek-2006121090>

DROCÁR, Jan. CZERNIN – členové rodu jako potomci Karla IV. In: *Historická šlechta* [online]. 06. 09. 2009 [cit. 2020-04-11]. Dostupné z: <https://www.historickaslechta.cz/rodokmeny/czernin-clenove-rodu-jako-potomci-karla-iv/>

DROCÁR, Jan. Dvorní dáma císařovny Zity a vychovatelka dětí císařského a královského páru Terezie Gräfin Korff-Schmising-Kerssenbrock. In: *Historická šlechta* [online]. 31. 12. 2018 [cit. 2022-01-04]. Dostupné z: <https://www.historickaslechta.cz/wp-content/uploads/2018/12/TEREZIE-Korff-Kerssenbrockov%C3%A1-k%C5%99ivky.pdf>

DROCÁR, Jan. LOBKOWICZ – členové rodu jako potomci Karla IV. In: *Historická šlechta* [online]. 26. 10. 2004 [cit. 2020-04-11]. Dostupné z: <https://www.historickaslechta.cz/rodokmeny/lobkowicz-clenove-rodu-jako-potomci-karla-iv/>

DROCÁR, Jan a Milan NOVÁK, 2014. 75. výročí zveřejnění "Prohlášení české a moravské šlechty v září 1939" podepsané 85 šlechtici z 33 rodů. Praha.

DUJKOVÁ, Eleonora. *Vzpomínání*. 2., dopl. vyd. Doudleby nad Orlicí: Zámek Doudleby nad Orlicí, 2014. ISBN 978-80-7475-059-5.

DVOŘÁKOVÁ, Markéta, 2015. *Perzekuce šlechty za éry komunismu v Československu na příkladu vybraných příslušníků české šlechty (1948-1969)*. Diplomová práce. Univerzita Pardubice. Fakulta filosofická. Vedoucí práce Veber Václav.

HALADA, Jan, 1994. *Lexikon české šlechty: erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti*. Praha: Nakl. Akropolis. ISBN 80-901020-3-4.

HAZDRA, Zdeněk, Šlechta na obranu republiky. *Lidové noviny* [online]. 14. září 2013 [cit. 2018-05-07]. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/data/pdf/media/clanek03.pdf>.

HAZDRA, Zdeněk, Václav HORČIČKA a Jan ŽUPANIČ, ed., 2011. *Šlechta střední Evropy v konfrontaci s totalitními režimy 20. století: Der Adel Mitteleuropas in Konfrontation mit den totalitären Regimen des 20. Jahrhunderts*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů. ISBN 978-80-87211-52-6.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0219-6.

Historická šlechta [online], [cit. 2017-03-06]. Dostupné z: <https://www.historickaslechta.cz/>

CHLÁDKOVÁ, Věra a kol., 1977. Ze staročeské terminologie sociálních vztahů (šlechta, šlechtic). *Slovo a slovesnost*. 38(3), 229-237.

JELÍNKOVÁ, Dita, 2013. Chcete mě okrást ...: Majetková perzekuce Adolfa Schwarzenberga v dobách válečných i poválečných. *Paměť a dějiny* [online]. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů České republiky, 7(2) [cit. 2018-06-07]. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/pad1302/096-106.pdf>

JELÍNKOVÁ, Dita, ed., 2014. Osudy aristokracie v Protektorátu: Perzekuce české šlechty se zřetelem k chlumecké větvi rodu Kinských. *Paměť a dějiny* [online]. Ústav pro studium totalitních režimů České republiky, 8(2) [cit. 2018-06-02]. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/pad1402/013-024.pdf>

JELÍNKOVÁ HOMOLOVÁ, Dita a Zdeněk HAZDRA, 2014. *Ve znamení tří deklarací--: šlechta v letech nacistického ohrožení československého státu*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů. ISBN 978-80-87912-14-0.

KARFÍK, Zdeněk, 2009. *Změny vlastnických vztahů k půdě v Čechách po roce 1918*. Praha. Rigorózní práce. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta. Vedoucí práce Karolína Adamová.

KNOZ, Tomáš a Jan DVOŘÁK, ed., 2011. *Šlechta v proměnách věků*. Vydala Matice moravská pro Výzkumné středisko pro dějiny střední Evropy: prameny, země, kultura. Země a kultura ve střední Evropě. ISBN 978-80-86488-71-4.

KRÁL Z DOBRÉ VODY, Vojtěch. 2009 *Znaky rodů českých*. Vyd. 2. Praha: Agentura Pankrác, ISBN 978-80-86781-11-2.

Krásný je domov našich učňů, 1952. *Pochodeň: závodní týdeník celozávodního výboru KSČ a skupiny ROH*. Roč. 1 (19).

KŘÍŽKOVÁ, Marie Rút. Z pohledu charakteristiky tajného spolupracovníka je ustanovení biskupem reálné [online]. 05. 12. 2006 [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: <https://www.christnet.eu/magazin/clanek.asp?clanek=2723>

LECHMANNOVÁ, Monika, 2014. *Rod Bubnů z Litic v moderní historii*. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav světových dějin. Vedoucí práce Županič Jan.

MACHAČOVÁ, Jana a Oľga ŠRAJEROVÁ, ed., 2003. *Sociálně a národnostně smíšená rodina v industriální a postindustriální společnosti v českých zemích a ve střední Evropě od druhé poloviny 19. století do současnosti: Social and national mixed family in the industrial and postindustrial society in the Czech countries and the Central Europe since the middle of 19th century till the present time : sborník z mezinárodní vědecké konference konané ve dnech 21. a 22. října 2003 ve Slezském ústavu Slezského zemského muzea v Opavě*. V Opavě: Slezský ústav Slezského zemského muzea. ISBN 80-86224-44-9.

MAŠEK, Petr. *Modrá krev: minulost a přítomnost 445 šlechtických rodů v českých zemích*. 3. upr. vyd. Praha: Mladá fronta, 2003. ISBN 80-204-1049-X.

MAŠEK, Petr, 2008. *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti*. Praha: Argo. ISBN 978-80-257-0027-3.

Modrá krev [dokumentární televizní seriál]. Režie Alena ČINČEROVÁ. Česko, 2016.

Občané s erbem [dokumentární televizní film]. Režie Vít Olmer. Československo, 1966.

Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí. Praha: J. Otto, 1906

PETRÁŇ, Josef, 2004. *Staroměstská exekuce*. Praha: Rodiče. ISBN 80-86695-44-1.

PORTELLI, Alessandro. *Discovering oral history in the Italian context*. Přednáška ze dne 20. 04. 2017, Praha.

PORTELLI, Alessandro. *The death of Luigi Trastulli, and other stories: form and meaning in oral history*. Albany, N.Y.: State University of New York Press, c1991. ISBN 978-07-9140-430-0

POUZAR, Vladimír, Petr MAŠEK, Hugo MENSNDORFF-POUILLY a Pavel R. POKORNÝ. *Almanach českých šlechtických rodů*. [Brandýs nad Labem]: Martin, [1996?] -, sv.x.

PROKOPOVÁ, Milada, Vleklá restituční kauza Walderode likviduje byznys v Českém ráji. *Idnes.cz* [online]. 04. března 2016 [cit. 2018-06-08]. Dostupné z: https://liberec.idnes.cz/restitucni-spor-dedicky-walderodeho-dvs-/liberec-zpravy.aspx?c=A160303_143902_liberec-zpravy_tm

SLABÁKOVÁ, Radmila, ed., 2004. *O exilu, šlechtě, Jihoslovanech: A jiných otázkách dějin moderní doby*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 80-244-0781-7.

Stejnopis sbírky zákonů a nařízení státu československého: Ročník 1918, 1918. [online] [cit. 28. 05. 2018] Dostupné online z: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1918.html>

Stejnopis sbírky zákonů a nařízení státu československého: Ročník 1919, 1919. [online] [cit. 28. 05. 2018] Dostupné online z: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1919.html>

Stejnopis sbírky zákonů a nařízení republiky Československé: Ročník 1945, 1945. [online] [cit. 07. 06. 2018] Dostupné online z: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1945.html>

Stejnopis sbírky zákonů a nařízení republiky Československé: Ročník 1947, 1947. [online] [cit. 06. 06. 2018] Dostupné online z: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1947.html>

Stejnopis sbírky zákonů a nařízení republiky Československé: Ročník 1948, 1948. [online] [cit. 06. 06. 2018] Dostupné online z: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1948.html>

Stejnopis sbírky zákonů Československé socialistické republiky: Ročník 1968, 1968. [online] [cit. 07. 06. 2018] Dostupné online z: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1968.html>

Stejnopis sbírky zákonů Československá socialistická republika: Ročník 1970, 1970. [online] [cit. 07. 06. 2018] Dostupné online z: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1970.html>

Stejnopis sbírky zákonů České a Slovenské federativní republiky: Ročník 1990, 1990. [online] [cit. 08. 06. 2018] Dostupné online z: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1990.html>

Stejnopis sbírky zákonů České a Slovenské federativní republiky: Ročník 1991, 1991. [online] [cit. 08. 06. 2018] Dostupné online z: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1991.html>

ŠVAŘÍČKOVÁ-SLABÁKOVÁ, Radmila, 2012. *Mýtus šlechty u nás a v nás: paměť a šlechta dvacátého století*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny. Knižnice Dějin a současnosti. ISBN 978-80-7422-223-8.

ŠVAŘÍČKOVÁ-SLABÁKOVÁ, Radmila, 2007. *Rodinné strategie šlechty: Mensdorffové-Pouilly v 19. století*. Praha: Argo. Každodenní život. ISBN 978-80-7203-859-6.

Ústava československé republiky. 1948 [online] [cit.25.02.2020] Dostupné online z: https://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1948.html

VACULÍK, Pavel, 2004. *Komunistická perzekuce šlechty*. Praha: Baset. ISBN 80-7340-026-x.

VANĚK, Miroslav a Pavel MÜCKE. *Třetí strana trojúhelníku: teorie a praxe orální historie*. Praha: Fakulta humanitních studií UK v Praze, 2011. ISBN 978-80-87398-11-1.

VANĚK, Miroslav, Pavel MÜCKE a Hana PELIKÁNOVÁ, 2007. *Naslouchat hlasům paměti: teoretické a praktické aspekty orální historie*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR. ISBN 978-80-7285-089-1.

VANĚČEK, Václav. *Právněhistorické studie*. Díl 17. Praha: Československá akademie věd, 1973.

VOTÝPKA, Vladimír, 2000. *Návraty české šlechty*. Praha: Paseka. ISBN 80-7185-327-5.

VOTÝPKA, Vladimír, 2005. *Paradoxy české šlechty*. Praha: Jaroslava Jiskrová - Máj. ISBN 80-7363-039-7.

VOTÝPKA, Vladimír. *Příběhy české šlechty*. Praha: Mladá fronta, 1995. ISBN 80-204-0529-1.

ZEMAN, Karel, 2013. *Vývoj vlastnictví k půdě a souvisejících procesů na území ČR od roku 1918 do současné doby*. V Praze: Oeconomica. Odborná kniha s vědeckou redakcí. ISBN 978-80-245-1915-9.

ZIEHR, Wilhelm, 1996. *Evropské šlechtické rody*. Praha: Grafoprint-Neubert. ISBN 80-85785-41-2.

Přílohy

Medailónky narátorů

Czernin Tomáš, Ing.

Tomáš Zachariáš Josef Maria Děpolt Rudolf Kazimír Hostislav Czernin se narodil 4. března 1962 v Plzni. Je nejstarším synem Polyxeny, roz. princezna z Lobkowicz a Theobalda hraběte Czernina. Po absolvování střední průmyslové školy stavební vystudoval na ČVUT obor Konstrukce a dopravní stavby. Po listopadu 1989 žil několik let se svou manželkou Ursulou

Czerninovou v Rakousku. V roce 1992 se vrátil zpět do Dymokur, kde jeho otec v restituci získal zpět rodinný majetek. Od roku 1998 je činný v komunální politice, v letech 1998–2002 a 2014–2018 byl místostarostou v Dymokurech. Od roku 2016 působí jako senátor za TOP 09. Od listopadu 2019 je rovněž 1. místopředsdou této strany. I nadále se věnuje správě rodinného majetku, jedná se především o zemědělství, chov ryb, lesnictví a údržbu a opravy budov, včetně zámku Dymokury, na kterém žije.

Dujková Eleonora

Eleonora Marie Terezie Markéta Jiřina Milada Dujková, roz. komtesa Bubna z Litic se narodila 29. dubna 1929 ve Vídni. Byla dcerou Margharethy roz. Hanzy a Mikuláše hraběte Bubny z Litic a měla staršího bratra Adama. Do svých osmi let bydlela

na zámku v Doudleběch nad Orlicí, ale pak se kvůli mamčině nemoci přestěhovali do Prahy. Její otec byl v letech 1940–1942 ve vládě generála Aloise Eliáše ministrem zemědělství Protektorátu Čechy a Morava. Eleonora studovala nejprve anglické gymnázium v Praze a po

jeho uzavření nacisty reálné gymnázium. To však kvůli obvinění jejího otce z kolaborace nesměla dokončit. Po odchodu z gymnázia nastoupila do poradny pro kojence v Holešovicích, kam ji přijali, i když jí bylo teprve šestnáct let, s tím, že bude dvakrát týdně navštěvovat kurz pro zdravotní sestry. V roce 1948 si vzala za muže Petra Dujku, se kterým měla čtyři děti. Její otec a bratr emigrovali, otec do Rakouska, bratr do Austrálie. Po mateřské už se z kádrových důvodů do poradny nesměla vrátit. Nejprve pracovala jako pomocná síla, resp. servírka v dietní jídelně U Bumbrdlíčků a následně jako prodavačka denního tisku. Po roce 1989 spolu s bratrem zrestitulovali rodinný majetek včetně zámku v Doublebách nad Orlicí, který nyní spravuje její nejstarší syn Petr. Eleonora Dujková zemřela v Praze 29. června 2018.

Korff-Schmising-Kerssenbrock Adrienne

Adrienne Marianna, roz. komtesa Korff-Schmising-Kerssenbrock se narodila 8. května 1943 v Praze na Hanspaulce. Je dcerou Mariam, roz. Fifkové a Artura hraběte Korff-Schmising-Kerssenbrocka. Měla mladší sestru Mariannu. Po absolvování strakonického gymnázia, kde se mimo jiné pod vedením akademického malíře Jiřího Rejžka věnovala malbě, vystudovala na univerzitě Františka Palackého v Olomouci na Přírodovědné fakultě obor Matematika a tělocvik. Během studia se vdala a narodil se jí syn Marian. V roce 1967 začala ve Vsetíně vyučovat matematiku a tělocvik. Poté, co její sestra v roce 1968 emigrovala do Kanady, se i ona rozhodla emigrovat a v roce 1969 již jako rozvedená odešla se synem do německého Mnichova, kde až do roku 2002 působila na několika bavorských středních školách. Od roku 1989 žije střídavě v Německu a v Čechách, sbírá moderní umění, věnuje se cestování, focení a je mimo jiné předsedkyní Jednoty pro zvelebení hudby v Čechách.

Lobkowicz František

František z Assisi Karel Bedřich Klement Jaroslav Alois Leopold Gerhard Telesfor Odilio Jan Bosco Pavel Maria Václav princ z Lobkowicz se narodil 5. ledna 1948 v Plzni jako čtvrtý z pěti dětí Gabriele, roz. komtesa Korff-Schmising-Kerssenbrock a Jaroslavovi

Claudovi knížeti z Lobkowicz. Po absolvování střední všeobecně vzdělávací školy nastoupil v roce 1966 na Filosofickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze, kde chtěl studovat latinu a angličtinu. O rok později se rozhodl studovat teologii a přestoupil do Litoměřic na Římskokatolickou cyrilometodějskou bohoslovecko fakultu. Během ročního pobytu v Rakousku (1968-1969) studoval na teologické fakultě v Innsbrucku a vstoupil do řádu premonstrátů. Na kněze byl vysvěcen Františkem Tomáškem 15. srpna 1972 v Katedrále sv. Vojtěcha, Václava a Víta na Pražském hradě. Od roku 1975 působil jako kněz v olomoucké arcidiecézi. Dne 30. května 1996 byl jmenován prvním biskupem nově zříčené diecéze ostravsko-opavské. Působil jako ústřední duchovní rádce Junáka pro katolické skauty. Mons. František Václav Lobkowicz O. Praem zemřel 17. února 2022 ve věku 74 let.

Lobkowicz Jaroslav, Ing.

Jaroslav František z Assisi Klemens Alois Gabriel Eleonora Josef Antonín Jan Bosco Jáchym Felix Maria se narodil 16. srpna 1942 v Plzni jako prvorozený syn Gabriely, roz. komtesa Korff-Schmising-Kerssenbrock a Jaroslava Clauda knížete z Lobkowicz. Po maturitě na plzeňské jedenáctiletce v roce 1959 si podal přihlášku na Vysokou školu strojní a elektrotechnickou v Plzni. Z kádrových důvodů nebyl přijat, a tak se v Kutné Hoře vyučil

opravářem televizí. Od roku 1966 začal studovat večerní univerzitu. V roce 1968 poznal

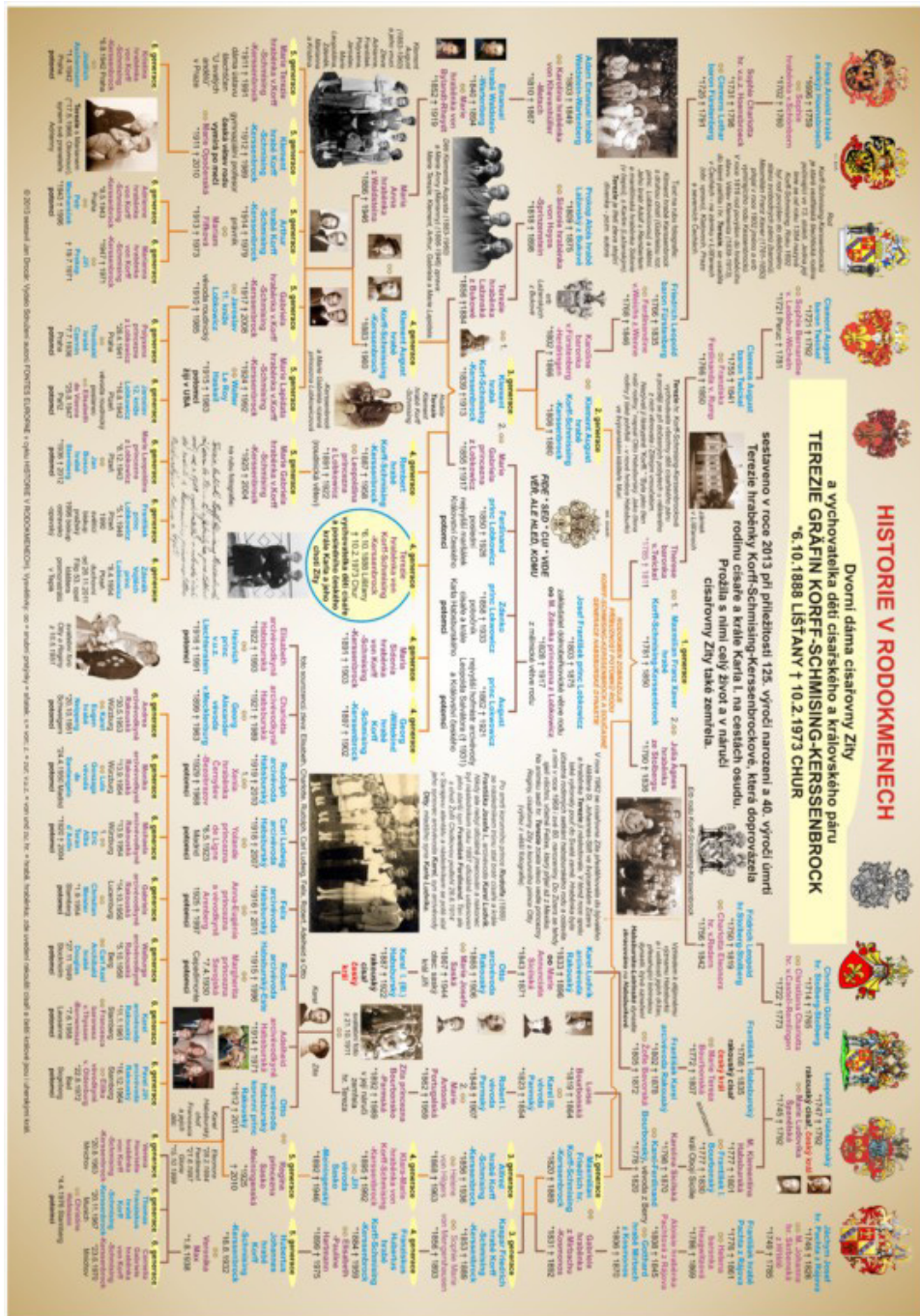
během cesty do Francie svou budoucí ženu Elisabeth de Vienne a odstěhoval se do Mnichova, kde v letech 1968-1972 studoval na Technické univerzitě. Po svatbě v roce 1971 požádal o vystěhování z republiky. Po ukončení studia v roce 1972 nastoupil do firmy Siemens. V Mnichově žil až do roku 1992. Po roce 1989 mu byl v restituci navrácen rodinný majetek v Křimicích, který dodnes s nejstarším synem Vladimírem spravuje a rekonstruuje bez jakýchkoliv dotací. V letech 1998 získal a poté několikrát obhájil mandát v poslanecké sněmovně za KDU-ČSL, resp. TOP09.

Pospíchalová Margareta

Margareta Marie Františka Antonie, roz. komtesa Schliková se narodila 4. ledna 1950 v Jičíně jako prvorozená dcera Věry Ireny Voborníkové a Zikmunda hraběte Schlika. Má mladší sestru Ilonu. Po vystudování oboru zubní laborantka na Střední zdravotnické škole v Hradci Králové pracovala v zubní laboratoři v Jičíně. V roce 1975 se s prvním manželem přestěhovali do Turnova, kde chvíli pracovala v Granátě jako odlévačka šperků, ale během zkušební doby našla práci jako zdravotní sestra ve stomatologické ordinaci. Po roce 1989 zrestituovaly se sestrou rozsáhlý rodinný majetek – Prachovské skály, zámek Vokšice aj., který dodnes spravuje. Je podruhé vdaná a má celkem tři syny.

Obrazová příloha

Rodokmen Terezie hraběnky Korff-Schmising-Kerssenbrock, dvorní dámy císařovny Zity Habsburské, dokládající příbuzenský vztah Czerninů, Lobkowiczů a Korff-Schmising-Kerssenbrocků²³⁴

²³⁴ DROCÁR, Jan. Dvorní dáma císařovny Zity a vychovatelka dětí císařského a královského páru Terezie Gräfin Korff-Schmising-Kerssenbrock. In: *Historická šlechta* [online]. 31. 12. 2018 [cit. 2022-01-04]. Dostupné z: <https://www.historickaslechta.cz/wp-content/uploads/2018/12/TEREZIE-Korff-Kerssenbrockov%C3%A1-k%C5%99ivky.pdf>

Eleonora Dujková v zámeckém parku v Doudlebách nad Orlicí (2011)

Eleonora Dujková se synem Petřem na zámku v Doudlebách nad Orlicí (2018)

IV. správa min.váitra
I. odbor

39
V Praze dne 12.ledna 1963.

PRÍSNE TAJNE

trvopisem!

Vyhodnocení agenturního svazku č.11311, založeného 26.4.1960
pod heslem "FLORIÁN".

Jedná se o osobu

Petra DUJKA, nar.13.10.1921 Nový Hrzenkov, zaměstnaného
v n.p. ZEMSTAV Praha jako úředník, bez po-
litické příslušnosti, bytem Praha II, Engel-
sovo nábř.1571/26.

Jmenován byl získán na základě kompromateriálu - pomoc
při převádění osob do zahraničí v r.1949. K této činnosti se
DUJKA při verbovce přiznal a slíbil aktivní spolupráci orgá-
nům MV. Po zavázání ke spolupráci byl DUJKA úkolován k osobám
SNEKLA Břetislava, JANÍČKA Františka, HADAČE Miloslava,
Dr. JOHNA a dalším. Rovněž byl v některých případech úkolován
k příbuzným své manželky, býv. hraběnky z Bubna Lític, kteří
vezměs uprohlí v r.1948 do zahraničí. DUJKA úkoly na něho
kladené plnil jen formálně a vymlouval se na malé možnosti
styku se zájmovými osobami pro časové zaneprázdnění. O těchto
otázkách s ním bylo během spolupráce několikrát hovořeno,
ale jeho aktivita se nezvýšila, naopak začal se vyhýbat styku
s NO. Z tohoto důvodu navrhuji svazek spolupracovníka DUJKY
uložit na dobu 5-ti let do archivu MV.

Zástupce př. I. odboru :
major Čermák

*Pracovní svazek
zrušen dle příkazu
1462 ze dne 23.2.63*

*hruš 03
zrušen 23.2.63*

*1571/26
11.12.2008*

*L. 11.12.2008
1571/26*

Stránka ze spisu StB Petra Dujky (1963)²³⁵

²³⁵ Archiv bezpečnostních složek [online]. [cit. 2020-02-25]. Dostupné z <https://www.ebadatelna.cz/?id=x53189>

Děkujeme za Tvou lásku.

Eleonora Dujková, rozená Bubna-Litic

**se rozloučila se svojí rodinou den před svým skolem.
Zemřela na slavnost svatých Petra a Pavla
29. 6. 2018 večer v Praze.**

Smuteční obřad se bude konat v pondělí 16. 7. 2018 ve 14:00 hodin
v kostele Nejsvětější Trojice v Horním Jelení.

Poté bude Lorinka převezena na hřbitov v Doudlebách nad Orlicí,
kde bude v kruhu svých blízkých uložena do rodinné hrobky.
Současně budou do Doudleb převezeny i ostatky jejího manžela Petra.

Následné vzpomínkové setkání proběhne v areálu zámku Doudleby nad Orlicí.

děti

Marketa s Augustinem, Monica, Petr s Janou a Michal s Miladou

bratři

Patrick s Gertraud a Heinrich s Katharinou

vnoučata

Barbora s Filipem, Filipa, Mikuláš, Michal, Filip s Lindou a Dominika s Martinem

a pravnoučata

Eleonora, David, Victoria, Emily a David

Parte Eleonory Dujkové

*Jaroslav Lobkowicz (vlevo) a Polyxena Lobkowiczová (vpravo)
40. léta 20. století*

Sourozenci Lobkowiczové s kamarády v zahradě křimického pivovaru (50. léta 20. století)

Jaroslav Claude Lobkowicz s rodinou a americkými vojáky před křimickým zámkem (1945)

Čestné uznání za chmelovou brigádu pro Jaroslava Lobkovicze

Krásný je domov našich učňů

Po křimické silnici pochodují první májovou nedělí opět sevřené útoary naši mládeže a jejich cílem je křimický zámek. Modré svazácké košile a rudé pionýrské šátky se vlní v zeleni stromů, lemujících po obou stranách silnici. Radostný zpěv hochů i děvčat je slyšet daleko. Smějí se rozkvetlé stromy i šťastní učňové a učnice a mají pro. Dnes bude do rukou učňů předán znovuzřízený křimický zámek.

Na zámecké věži vlají československá a sovětská vlajka, a to po prvé, co zámek stojí. Na takovou »parádu« si dřívější mocipán Lobkovitz »nepotrpěl«. U hlavní brány už nestojí stráž »knížete pána« v literkách, ale dva statní a usměvaví učňové v modrých pracovních šatech. Hosté, učňové a učnice z jiných internátů procházejí branou a řadí se na slavnostním nádvoří. Také křimičtí pionýři a svazáci doplňují radující se malebnou skupinu pod heslem »Mládež Gottwaldova«. Uderem 9.30 hodin hovor pod balkonem utichá a všichni bedlivě sledují různé hlášení vedoucího křimického učňovského internátu s. Sleise, který kromě jiného řekl: »Dnešním dnem je do zámku nastěhováno 135 chlapců a děvčat ze střední pracovního dorostu národovců Závodů V. I. Lenina.«

Oči všech jsou stále upřeny k zámeckému balkonu, kde toto hlášení převzal vedoucí střední pracovního dorostu našich závodů s. Zdeněk Kejmar za přítomnosti čestných hostů ze závodu. V následujícím svém projevu ukázal soudruh Kejmar na všechno to, co předcházelo získání a vybudování krásného internátu v křimickém zámku a kladl všem novým obyvatelům zámku na srdce, aby si vážili tohoto krásného prostředí. Po několika srdečných slovech podnikového ředitele soudruha dr. Brabce, zástupce krajského i místního národního výboru, jakož i vedoucího tajemníka celozávodního výboru KSC s. Zemana, poděkoval jménem všech mladých za předání krásného internátu jeho vedoucí s. Sleis a slíbil, že budou vždy příkladem ostatním.

S Pisní práce bylo ukončeno slavnostní předání nového učňovského internátu — křimického zámku. Krásnou zahradou budou znít její bojovná slova, vložená do dalšího úsilí všech nových obyvatel a brigádníků, kteří na onitřní úpravě zchátralého zámku až do dnešního dne dobrovolně odpracovali bezmála čtvrt milionu brigádnických hodin. Byli to samotní učňové, jejich vychovatelé a instruktoři spolu s učiteli odborných škol, co zde pracovali s láskou. Celý rok trvala úprava zámku císařského kastelána knížete Lobkovitze, který kromě jiného vlastnil dvě cihelny, pivovar a čtyři velkořemeslničtí zářezníci.

Ještě než došlo ke skutečné úpravě, předcházela téměř dvouletý boj o vystěhování šesti obyvatel zámku i s jejich příslušenstvím. Nechtělo se jim opustit to sídlo, z něhož po desetiletí komandovali své poddané a okrádali je kde mohli. Třicet roků už vážená rodina Lobkovitzů nedala na opravy ani pětník a zámek i s okolím stále chátral. Půl metru holubiho trusu snášeli brigádníci z celé půdy, kde žilo dvoce sta holubů. Dnes jsou tuho i jiné prostory zbavené špíny a staletých bezcenných krámů, které ani při dražbě nikdo nechtěl.

Všechno uvnitř zámku se skví novotou. Na čistých postelích s podhlavníky a bělostnými povlaky leží připraveny zbrusu nové tmavomodré tepláky. Hráškové zelená barva dveří, oken i stěn s nalakotáným novým nábytkem vzbuzuje v každém návštěvníku uspokojení. A což potom ti, co zde bydlí, závidíme jim, chtěli bychom být mladší. »To vše nám umožnilo vítězství dělnické třídy«, budou si stále připomínat naši mladí ze slov soudruha Kejmara.

Následují další ubytovny, čítárny, knihovny, sprchy a umývárny, parní topení a právě zapojený nově vybudovaný vodovod. Velké zásluhy mají o brzké provedení instalátérských prací soudruzi z instalační dílny. Jsou zde i v neděli, jen aby už tekla voda ze všech kohoutů. Hrdinství a pracovní obětavost je vidět na každém kroku.

I v nové kuchyni je rušno. Kuchař se třemi soudružkami připravují slavnostní oběd. Zařím museli nosit vodu na vaření, ale co nevidět poteče z kohoutů přímo do kottů. A také ventilátor ještě potřebují, který by odštěpával páru. Na každou maličkost je stále pamatováno, jen aby se učňové a učnice cítili jako doma.

Mezi mohutnými stromy na 4 a půl hektarové zámecké zahradě je vykopána nová kanalisace, na jejímž konci bude třítrační stanice. I na věkem sešlou jízdnou dojde. Promění se společnou prací ve velkou tělocvičnu o ploše 200 čtverečních metrů. Bezmlá hektarová zelinářská zahrada bude znovuzřízena a vedle skleníku, na jehož opravu také dojde, hodlají pěstovat králičky angory. O kus dál bude mičurinský koutek pro pionýry a koutek pro nejmenší. Mnoho bylo vykonáno a ještě více se udělá na další radostné úpravě každého koutku, na který v prvé etapě nedošlo. Naši mladí obyvatelé zámku to dokáží navzdory všem vesnickým boháčům z Křimic, kteří říkají: »Chudák pan kníže. Ten to dopracoval.«

Žít v přepychu, jistě co hrdlo rže a kolik ráčí, jen z práce svých služebníků a nic nedělat, to by se jim, pánům z Lobkovitz, jistě líbilo. Bědovaleli kudy chodili, jen aby je lidé litovali, ale místo jednoho velkého stěhovacího auta, které si objednali k přestěhování svých »několika« svršků, potřebovali 56 plně naložených vozů. Odváželi si všechno to, co ani při dražbě nikdo nechtěl a co si pořizovali bez své zásluhy. Tak skončil každý vykořisťovatel, aby už nikdy nebylo možno náš pracující lid ždímat.

Šťastné a radostné mládí v počtu 135 hochů a děvčat vystřídalo bývalých šest obyvatel zámku. Stal se jejich domovem, kde budou trávit volný čas v družné zábatě a získávat nové síly a odhodlání pro splnění svých tužeb, stát se mistrem ve svém povolání a bojovníkem za lepší život všech pracujících.

Článek ze 7. května 1952 ze závodního týdeníku Pochodeň²³⁶

²³⁶ Krásný je domov našich učňů, 1952. Pochodeň: závodní týdeník celozávodního výboru KSC a skupiny ROH. Roč. 1 (19).

Jaroslav Lobkowicz před rozvinutou zástavou během základní vojenské služby (1962)

Jaroslav Lobkowicz před zámkem v Křimicích (2015)

Zrekonstruované prostory (kaple a salón) křimického zámku (2018)

Zed' k zahradám křimického zámku (2018)

Adrienne Korff-Schmising-Kerssenbrock na vernisáži svých fotografií na zámku v Manětíně (2010)

Terezie Korff-Schmising-Kerssenbrock s Marianem, synem své prarůteře Adrienny (60. léta 20. století)

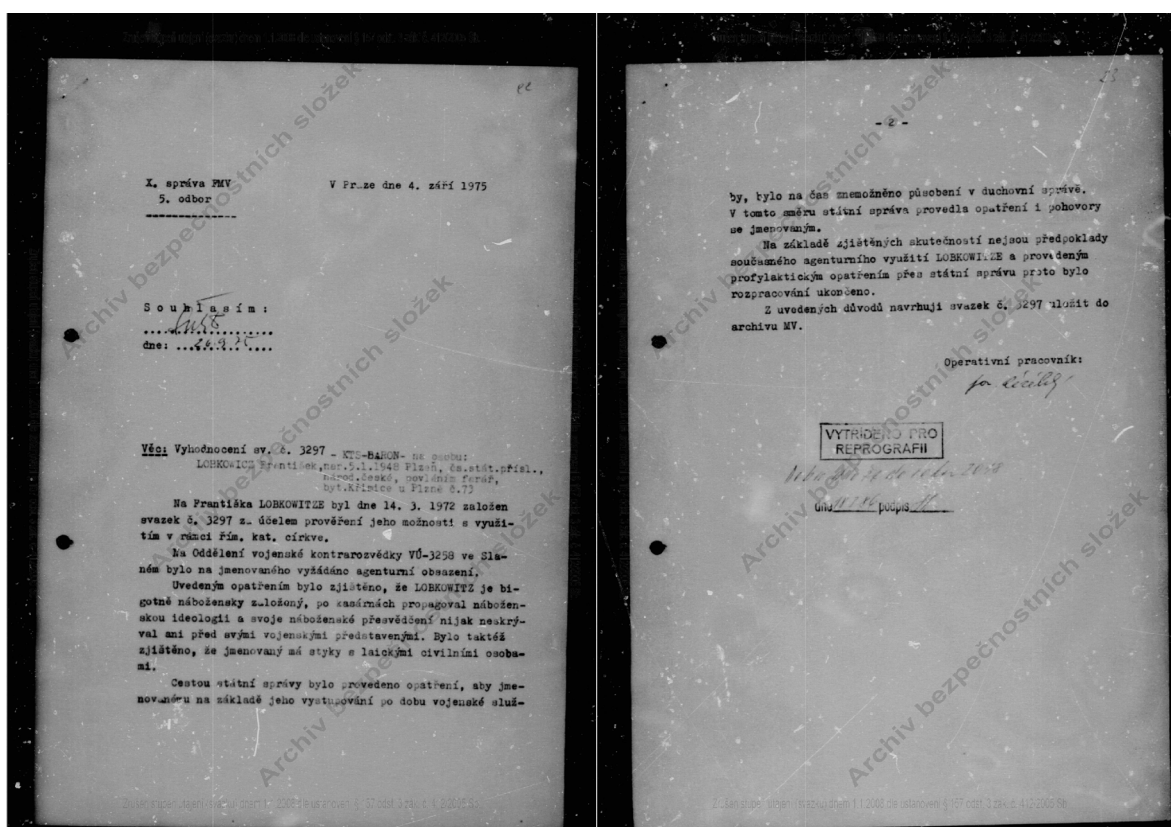
Sourozenci Lobkoviczovi - zleva Marie, Jaroslav, Polyxena a na klíně u dědečka Jaroslava Aloise Lobkovicze František Václav (1952)

Biskup František Václav Lobkovicz při výstupu k mohyle Ivančena (2013)

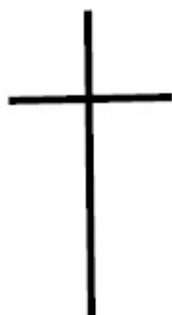

Biskup František Václav Lobkowitz

Stránky ze spisu StB Františka Václava Lobkovicze (1975)²³⁷

²³⁷ Archiv bezpečnostních složek [online]. [cit. 2020-02-05]. Dostupné z <https://www.ebadatelna.cz/?id=x78538>

*A chléb, který já dám,
je mé tělo, dané
za život světa.
(J 6,51)*

S křesťanskou nadějí oznamujeme,
že ve čtvrtek 17. 2. 2022
byl naším Pánem k věčné odměně povolán jeho věrný služebník

Mons. František Václav Lobkowicz, OPraem první biskup ostravsko-opavský

Narodil se 5. ledna 1948 v Plzni. Jeho rodiči byli Jaroslav Claude, kníže z Lobkowicz a Gabriela z Korff-Schmising-Keressenbrocku. V r. 1968 vstoupil do řádu premonstrátů v klášteře Teplá, kde později, 10. 8. 1972, tajně složil slavné řeholní sliby. Na kněze byl vysvěcen Františkem kardinálem Tomáškem 15. 8. 1972 v Praze. Nejprve neměl státní souhlas, od dubna 1975 byl ustanoven mimo rodnou diecézi. Působil ve farnostech Frýdek, Jablunkov a Český Těšín. Od r. 1984 byl ustanoven farářem farnosti Ostrava - Mariánské Hory. Od r. 1990 byl čestným kaplanem Českého velkopřevorství Suverénního řádu Maltézských rytířů. Podporoval také skautské hnutí jako jeho ústřední duchovní rádce. Dne 17. 3. 1990 byl papežem Janem Pavlem II. jmenován titulárním biskupem v Catabum Castra a světícím biskupem pražské arcidiecéze. Biskupskou konsekraci přijal 7. 4. 1990 v Praze, kde působil až do roku 1996. V pražské arcidiecézi byl zároveň děkanem Metropolitní kapituly u sv. Víta a v letech 1992 až 2001 byl apoštolským delegátem pro Rytířský řád Křižovníků s červenou hvězdou. Po zřízení ostravsko-opavské diecéze papežem Janem Pavlem II. byl 30. května 1996 jmenován prvním sídelním biskupem. Intronizace proběhla v katedrále Božského Spasitele 31. srpna 1996. Od roku 2016 ho provázely vážné zdravotní problémy, ale přesto se stále snažil sloužit své diecézi. Dne 1. 6. 2020 z něj papež František snal tíhu odpovědnosti při řízení diecéze jmenováním apoštolského administrátora. Díky obětavé lékařské a ošetrovatelské péči se mohl dál účastnit života místní církve.

Se zemřelým biskupem bude příležitost se rozloučit:

v pátek 25. února 2022 od 14:00 do 18:00 hod. v kostele sv. Václava v Ostravě,
kde bude rakev vystavena pro soukromé rozloučení a modlitbu

v sobotu 26. února 2022 v 11:00 hod.

při slavení zádušní mše svaté v katedrále Božského Spasitele v Ostravě.

Po mši svaté budou jeho tělesné ostatky přeneseny a uloženy v kostele sv. Václava v Ostravě.

R. I. P.

Mons. Martin David
apoštolský administrátor
kněží, jáhni a zaměstnanci
ostravsko-opavského biskupství

bratr Jaroslav Lobkowicz s rodinou
sestra Polyxena Czeminová s rodinou
bratr Zdeněk Filip Lobkowicz, OPraem.,
opat tepelský
bratří premonstráti tepelské kanonie

*Účastníky posledního rozloučení prosíme, aby upustili od květinových darů a svým darem podpořili službu
Centra pro rodinu a sociální péči v diecézi – č. konta 30007-1660723399/0300.*

Parte Františka Václava Lobkowicze

Margareta Pospíchalová (50. léta 20. století)

Z maturitního tabla Margarety Pospíchalové (1968)

Margareta Pospíchalová s trofejním úlovkem (2010)

Margareta Pospíchalová (vlevo), s nejstarším synem Dominikem Feštrek (uprostřed) a sestrou Ilonou Schlikovou (vpravo) v Prachovských skalách

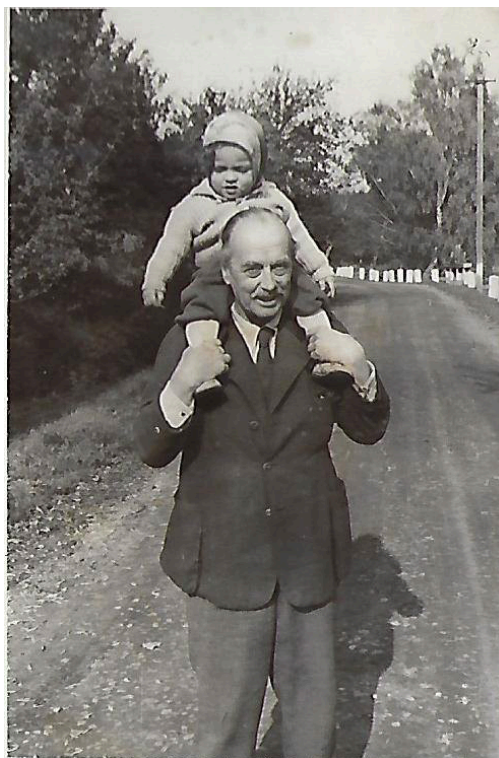
14 Eliska Přemyslovna (1292-1330)	15 Karel IV. Lucemburský (1316-1378) manželka moravský císař římský král český	16 Zikmund Lucemburský (1368-1437) císař římský král uherský král český	17 Alžběta Lucemburská (1409-1442)	18 Anna Habsburská (1432-1462)	19 Kateřina Durynská (1453-1509)	20 Anna Kateřina Munsterberská (1471-1517)	21 Adam I. z Hradce (1494-1531)	22 Jiřím z Hradce (1526-1565)	23 Anna Alžběta z Hradce (1557-1596)	24 Vilém z Lobkovic (asi 1575-1647)	25 Eleonora Marie z Lobkovic († 1681)
Jan Lucemburský (1296-1346) král český	Alžběta Panofská (1347-1393)	Bárbara Celská (1392-1451)	Albrecht II. Habsburský (1397-1439) král římský král český	Vilém III. Saský (1425-1482) vévoda durynský	Jindřich II. ml. z Poděbrad (1452-1492) syn českého krále Jiřího z Poděbrad	Jindřich IV. z Hradce (1442-1507)	Anna z Rozmitálu († 1563)	Anna z Rozmberka (1530-1580)	Odrich Felix z Lobkovic (1557-1604)	Kateřina Barbora z Lobkovic (1594-1653) zakladatelka a patronka pražské Lorety	Jan Hartwig hrabě Nostitz-Rieneck (1610-1683) poslavec v Praze palác
26 Václav Dětič hrabě Nostitz-Rieneck († 1700)	27 František Václav hrabě Nostitz-Rieneck (1697-1765)	28 František Anton hrabě Nostitz-Rieneck (1725-1794)	29 Marie Filipina hraběnka z Nostitz-Rienecku (1764-1813)	30 František Josef Jindřich II. hrabě Schlik (1789-1862)	31 Jindřich František hrabě Schlik (1820-1859)	32 František hrabě Schlik (1854-1925)	33 Jindřich Mana hrabě Schlik (1875-1957)	34 František Jindřich hrabě Schlik (1914-2005)	35 František hrabě Schlik († 1.9.1952)		
Marie Alžběta hraběnka Kinská (1670-1733)	Kateřina Alžběta hraběnka Schönbomrová (1592-1777)	Marie Alžběta z Kolowrat Krakovská (1728-1815)	Josef Jindřich hrabě Schlik (1754-1805)	Sophie hraběnka v u. z. Fitz-Faust-Straumeca (1796-1821)	Sophie baronka von Rissenfels (1831-1861)	Barbora Rozier (1854-1925)	Margareta Julia hraběnka Thun-Castellazzo (1885-1969)	Kunhuta hraběnka Busscaul (1921-2008)	Anna Divina Beatrice Märschler († 3.2.1947)		
<p>Nostitzové – stará hornoučtá rodina ze 13. stol. český rod z českých panovských stán, 1697 římský hraběd stán.</p> <p>Nostitzové (Svatováclavští) – hraběd stán 1781 František Anton</p> <p>Josef Jindřich Schlik – hraběd stán, 1789 římský hraběd stán, 1791 František Anton</p> <p>František Josef Jindřich II. patří k nejvyšším vojvodcům z rodiny Schliků.</p> <p>Jindřich František – c. k. kaplani, hezkorník v záboze, zemřel před otcem, František – c. k. komol, poručík v záboze, statky, Jindřich – Vele, Karel, Jindřich, Maria – ds, kaplani v záboze, stálek Jindřich, spolu se svým syny podpora v roce 1939 ztrame pronášení české slavní, František Jindřich – stálek, Karel, Jindřich</p> <p>Jindřich František – c. k. komol, hezkorník v záboze, zemřel před otcem, František – c. k. komol, poručík v záboze, statky, Jindřich – Vele, Karel, Jindřich, Maria – ds, kaplani v záboze, stálek Jindřich, spolu se svým syny podpora v roce 1939 ztrame pronášení české slavní, František Jindřich – stálek, Karel, Jindřich</p> <p>Josef Jindřich Schlik – hraběd stán, 1789 římský hraběd stán, 1791 František Anton</p> <p>František Josef Jindřich II. patří k nejvyšším vojvodcům z rodiny Schliků.</p> <p>Jindřich František – c. k. kaplani, hezkorník v záboze, zemřel před otcem, František – c. k. komol, poručík v záboze, statky, Jindřich – Vele, Karel, Jindřich, Maria – ds, kaplani v záboze, stálek Jindřich, spolu se svým syny podpora v roce 1939 ztrame pronášení české slavní, František Jindřich – stálek, Karel, Jindřich</p> <p>Jindřich František – c. k. kaplani, hezkorník v záboze, zemřel před otcem, František – c. k. komol, poručík v záboze, statky, Jindřich – Vele, Karel, Jindřich, Maria – ds, kaplani v záboze, stálek Jindřich, spolu se svým syny podpora v roce 1939 ztrame pronášení české slavní, František Jindřich – stálek, Karel, Jindřich</p> <p>Josef Jindřich Schlik – hraběd stán, 1789 římský hraběd stán, 1791 František Anton</p> <p>František Josef Jindřich II. patří k nejvyšším vojvodcům z rodiny Schliků.</p> <p>Jindřich František – c. k. kaplani, hezkorník v záboze, zemřel před otcem, František – c. k. komol, poručík v záboze, statky, Jindřich – Vele, Karel, Jindřich, Maria – ds, kaplani v záboze, stálek Jindřich, spolu se svým syny podpora v roce 1939 ztrame pronášení české slavní, František Jindřich – stálek, Karel, Jindřich</p>											
<p>Schlikové první písemná zmínka o rodu je z roku 1394</p> <p></p>											

Výřez z rodokmene dokládající příbuzenský vztah rodu Schliků s Karlem IV. 238

238 Soukromá korespondence mezi autorkou práce a Janem Drocárem, autorem rodokmenu.

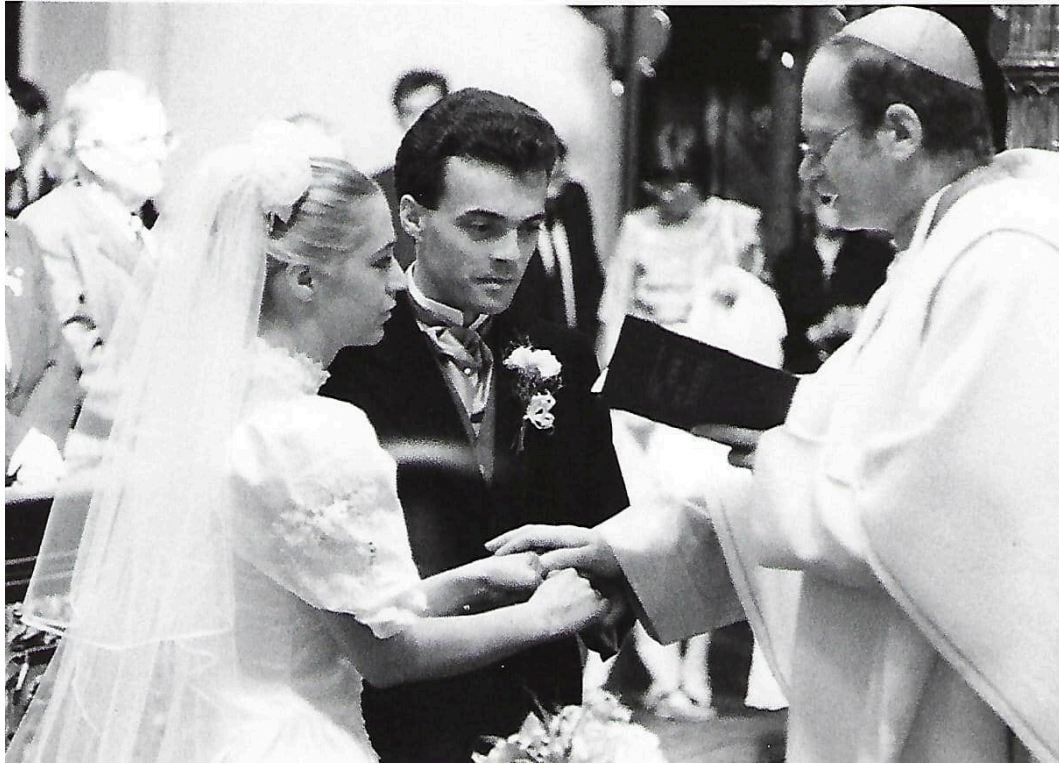
*Tomáš Czernin s maminkou Polyxenou
(1962)*

*Tomáš Czernin s dědečkem
Rudolfem Czerninem (1963)*

Tomáš Czernin s otcem Děpoldem (1964)

Svatba Tomáše Czernina a Ursuly Piringen – oddával je František Václav Lobkowicz (1990)

Tomáš Czernin se svými psy Donem a Jerryem v zámecké zahradě v Dymokurech (2018)

Poznámka k přílohám

V přílohách byly použity fotografie z archivu Ing. Tomáše Czernina, Eleonory Dujkové, Adrienne Korff-Schmising-Kerssenbrock, Františka Václava Lobkowicze, Ing. Jaroslava Lobkowicze, Margarety Pospíchalové, Diecéze ostravsko-opavské a z archivu autorky práce. V případě některých dokumentů je zdroj uveden v poznámce pod čarou.